

EVALUERING AF MENTORORDNINGEN

Malene Molding Nielsen

september 2017

Indholdsfortegnelse

OPSUMMERING	- 4 -
INTRODUKTION	- 4 -
EVALUERINGENS KARAKTERISTIKA	- 4 -
EVALUERINGENS RESULTATER	- 5 -
ANBEFALINGER	- 9 -
1. HOVEDRAPPORT: EVALUERINGSOVERBLIK	- 15 -
1.1. EVALUERINGENS FORMÅL OG FOKUS	- 16 -
1.2. OM KRIMINALFORSORGENS MENTORORDNINGER	- 17 -
1.3. UDVALGTE KONTEKSTUELLE FORHOLD	- 18 -
1.4. EN LÆSEGUIDE	- 19 -
2. METODE	- 20 -
2.1 SAMPLING	- 20 -
2.2. INTERVIEW, DOKUMENTGENNEMGANG OG OBSERVATION	- 22 -
2.3. PROCES- OG KVALITETSSIKRING	- 24 -
3. EFFEKTIVITET: MÅLFORMULERING, MÅLOPNÅELSE OG SUCCESKRITERIER	- 26 -
3.1. ETABLERING AF MÅL FOR MENTORFORLØB	- 26 -
3.2. MÅL- OG AKTIVITETSUDFOLDELSE	- 29 -
3.3. MÅLOPNÅELSE	- 30 -
3.4. ANDRE RESULTATER	- 36 -
3.5. SUCCESKRITERIER OG OMSTÆNDIGHEDER FOR VELLYKKEDE FORLØB	- 36 -
3.6. OMSTÆNDIGHEDER FOR MINDRE VELLYKKEDE FORLØB	- 39 -
3.7. OPSUMMERING: HVAD VIL KRIMINALFORSORGEN MED SIN MENTORORDNING?	- 41 -
3.8. ANBEFALINGER: MÅLFORMULERING, MÅLOPNÅELSE OG SUCCESKRITERIER	- 42 -
4. EFFEKTIVITET: OMSTÆNDIGHEDER VED IGANGSÆTTELSE AF MENTORFORLØB	- 48 -
4.1. ALDER OG IGANGSÆTTELSE AF MENTORFORLØB	- 48 -
4.2. DOMSTYPPENS BETYDNING	- 49 -
4.3. ØKONOMIENS BETYDNING	- 51 -
4.4. KLIENTER MED SÆRLIGE BEHOV: HVEM ER DE?	- 53 -
4.5. HVOR MANGE ANSATTE BRUGER MENTORER, HVOR OG HVORDAN?	- 55 -
4.6. OPSUMMERING: HVEM FÅR EN MENTOR?	- 57 -
4.7. ANBEFALINGER: IGANGSÆTTELSE AF MENTORFORLØB	- 57 -
5. EFFEKTIVITET: REGLER OG PROCEDURER	- 60 -
5.1. DET INDLEDENDE MØDE, TAVSHEDSPLIGT OG MØDET HVER TREDJE MÅNED (A, H, J)	- 60 -
5.2. HANDLEPLANEN: DOKUMENTATION AF ROLLEFORDELING OG KLINTENS STØTTEBEHOV (D, E)	- 62 -
5.3. LOGBØGER (I)	- 63 -
5.4. AT FINDE EN MENTOR: MATCHNING OG RELATION (F)	- 64 -
5.5. KOMMUNERNE OG KRIMINALFORSORGEN: ALTERNATIVE MENTORORDNINGER (G)	- 67 -
5.6. OPSUMMERING: FØLGES REGLERNE I VEJLEDNINGEN FOR MENTORORDNINGEN?	- 71 -
5.7. ANBEFALINGER: REGLER OG PROCEDURER	- 72 -
6. RELEVANS	- 77 -
6.1. MENTORORDNINGEN: DEN ENKELTE KLIENT, MÅLGRUPPEN OG MISSIONEN	- 77 -
6.2. OPSUMMERING. OM AKTUALITET OG BERETTIGELSE	- 78 -
7. BÆREDYGTIGHED	- 79 -

7.1. MENTORERNE OG DERES TILGANG TIL MENTORARBEJDET	- 79 -
7.2. OPSUMMERENDE DISKUSSION: AT TÆNKE IND I FREMTIDEN	- 81 -
7.3. ANBEFALINGER: BÆREDYGTIGHED	- 82 -
8. KONKLUSION: MENTORORDNINGENS BERETTIGELSE OG UDMØNTNING	- 83 -
9. REFERENCER	- 87 -
BILAG A: PROJEKTBEKRIVELSE	- 91 -
BILAG B: METODERAPPORT	- 91 -
BILAG C: ÆNDRINGER I TILVEJEBRAGT DATA	- 91 -
BILAG D: INTERVIEWEDE PERSONER	- 91 -
BILAG E: DETALJERET FORKLARING PÅ KORTTIDSMÅL	- 91 -

Taknemmelighed

Tilvejebringelse af data i nærværende evaluering er foregået i et nært samarbejde med ansatte, mentorer, klienter og ledelse tilknyttet Kriminalforsorgen i Frihed i Haderslev, Horsens, Roskilde og Århus. Det har været et indsigtsgivende privilegie få adgang til hverdagen i KiF afdelingerne og ansattes brug af og overvejelser omkring mentorordningen. Her går en særlig tak til Bettina Urban, Charmaine Bysted Kallestrup, Ditte Nygaard, Marianne Bundgaard-Pedersen, Mette Holde, og Susanne Kollerup for deres detaljerede kommentarer på udvalgte anbefalinger præsenteret i denne rapport. Kriminalforsorgens mentortovholdere og ansatte i Direktoratet og Områdekontorene i Kolding, København og Ringsted, samt Intensiv Overvågningen i Næstved har ligeledes bidraget, hvilket har været en uvurderlig hjælp. Derudover har ansatte i Haderslev, Holbæk, Horsens, Randers og Århus kommuner deltaget i interviewsamtaler om kommunale mentorordninger og udmøntningen af samme, hvilket har været meget brugbart. Sidst, men ikke mindst, er denne evaluering lavet i et nært samarbejde med direktoratets evalueringskoordinatorer Nadja Lund-Sørensen og Marie Louise Jørgensen, som engageret har kommenteret på evalueringens forskellige produkter og været behjælpelige med at tilvejebringe relevant dokumentation. Mange tak!

OPSUMMERING

INTRODUKTION

Baggrund. Denne evalueringsrapport af kriminalforsorgens mentorordning er udfærdiget på foranledning af Koncern Resocialisering, Direktoratet for Kriminalforsorgen. Mentorordningen blev foranstaltet i året 2000 på baggrund af en henstilling fra den daværende regering om at igangsætte særlige indsatser overfor utilpassede unge med anden etnisk baggrund end dansk. I året 2002 blev ordningen evalueret, og den har siden da undergået en række justeringer herunder af målgruppen. I året 2016 var ordningens målgruppe defineret som dømte unge mellem 15 og 25 år, *samt* tungt belastede dømte over 25 år med et særligt behov for støtte i forbindelse med udslusning fra fængsel og/eller afvikling af en tilsynsperiode.

Om mentorordningen. Mentorordningen udmøntes under Kriminalforsorgen i Frihed (KiF), der fører tilsyn med prøveløsladte og personer dømt til restpsykiatrisk anbringelse eller behandling, samt personer dømt til tilsyn og samfundstjeneste. Ordningens kerneindhold er et tilbud om en mentor, der kan følge og støtte den dømte (klienten) gennem udslusnings- og/eller tilsynsperioden med et langsigtet mål for øje om en tilværelse uden kriminalitet. Mentorforløbene iværksættes på frivillig basis og i et samarbejde mellem kriminalforsorgens tilsynsførende (sagsbehandleren), klienten og mentor, som betales i honorarer og tilknyttes KiF gennem perioden for mentorforløbet. I samarbejde med klienten og ud fra en socialfaglig vurdering, etableres der, ved mentorforløbenes iværksættelse, specifikke forløbsmål og arbejdsopgaver. Målene skal have et forandringsperspektiv, og de skal være realiserbare indenfor perioden klienten er i tilsyn. Mentorordningen udgør en af kriminalforsorgens i alt tre mentorordninger, der i formål, organisering og administration er særegne. Mentorordningen har med sin målgruppeformulering en bredde og den administreres dagligt under KiF, hvorfra mentorer rekrutteres. De to andre ordninger er specialindsatser henholdsvis *mod* voldelig ekstremisme og radikalisering og *for* bandeexit. Specialindsatserne er administreret centralt og adskiller sig fra mentorordningen ved at mentorerne gennemgår et uddannelsesforløb.

EVALUERINGENS KARAKTERISTIKA

Om evalueringens tidsramme og formål. Nærværende formative evaluering blev igangsat i oktober 2016 og fokuserer primært på udmøntningen af ordningen, som den så ud på evalueringstidspunktet. Evalueringen blev igangsat med henblik på at dokumentere ordningens indhold og udmøntning, og kvalitetssikre og optimere ordningen og dens organisatoriske forankring ved at identificere dens styrker, og svagheder. Evalueringen blev desuden igangsat for at sikre, at kriminalforsorgens resocialiserende indsatser udmøntes på ansvarlig vis. Evalueringens projektbeskrivelse påbyder en vurdering af ordningens effektivitet, relevans og bæredygtighed. Her henviser effektivitet til en vurdering af kortsigtet målopnåelse og en række forhold, der omgiver samme bl.a. udmøntning af udvalgte regler og procedurer. Vurderingen af relevans har at gøre med ordningens aktualitet i forhold til den enkelte klients behov, målgruppen som helhed samt Kriminalforsorgens mission. Vurderingen af bæredygtighed drejer sig om i hvilken udstrækning klienterne ved mentorforløbenes afslutning selv vil kunne fastholde eller videreudvikle de initiativer, der blev igangsat gennem mentorforløbene. Evalueringen var oprindeligt planlagt i to dele og ni faser, der tænkes udført gennem en periode på 1,5 - 2 år. På anbefaling af Evaluator og på baggrund af nærværende rapports konklusioner og anbefalinger har Kriminalforsorgen imidlertid besluttet at påbegynde det fremadrettede udviklingsarbejde af ordningen i efteråret 2017. Nærværende rapport kan derfor betragtes som evalueringens afsluttende afrapportering.

Om evalueringens design og metode. Da det ikke har været muligt at anvende et forsøgsdesigns med henblik på at vurdere effekten af mentorindsatsen, er evalueringens design beskrivende og karakteriseret ved kombineret brug af kvalitative og kvantitative metoder samt anvendelse af primær- og sekundærdata. Hovedparten af den kvalitative og primære data er tilvejebragt af Evaluator i forbindelse med fire casestudier foretaget i tre KiF afdelinger og et lokalkontor, hvor Evaluator tilsammen har opholdt sig gennem ni uger. De fire casestudier omfatter KiF Haderslev, KiF Horsens; KiF Århus og lokalkontoret i Horsens (herefter KiF afdelingerne). Den primære data tilvejebragt i forbindelse med casestudierne henviser til semistrukturerede interview, og en række uformelle samtaler gennemført i forbindelse med udførsel af deltagende observation, samt evaluators tilstedeværelse i KiF afdelingerne over tid. Sampling af både casestudier og informanter har

været ikke-tilfældig og pragmatisk. Der er lavet i alt 60 semistrukturerede interview med sagsbehandlere, klienter, mentorer og ledelse tilknyttet de fire KiF afdelinger samt med samarbejdspartnere i fem kommuner: Haderslev, Holbæk, Horsens, Århus og Randers. Derudover er der lavet 18 interview med ansatte i Kriminalforsorgen i Områdekantorerne i København, Kolding og Ringsted samt i intensivovervågningen i Næstved og i Direktoratet. Den sekundære og kvantitative data henviser, dels til dokumenter samlet i et elektronisk bibliotek i forbindelse med hvilke der er lavet en dokumentgennemgang, og dels til dataudtræk fra kriminalforsorgens registreringer af mentorforløb begyndt og afsluttet i perioden 2015-2016.

Med undtagelse af to, blev samtlige interview med sagsbehandlere, klienter og mentorer båndet og udskrevet. Alle udskrevne interview er behandlet i det kvalitative software program NVivo, hvor de er tematisk kodede og analyseret sammen med den øvrige data ud fra de emner, der har været udforsket for at afdække evalueringens formål. De bærende principper i evalueringens kvalitetssikring henviser til triangulering af data tilvejebragt fra forskellige kildematerialer, KiF afdelinger og informanter (klienter, tilsynsførende og mentorer); member-checking udført i forbindelse med interviewsamtaler; fortløbende afsøgning af dokumentation; og en dialogisk og gennemsigtig evalueringsproces. Kvalitetssikring har været udøvet både i forbindelse med tilvejebringelse og analyse af data og ved udvikling af evalueringens anbefalinger.

EVALUERINGENS RESULTATER

Mentorordningens berettigelse. I forbindelse med nærværende evaluering, og evalueringen, der blev lavet i 2002, udtrykte dømte med mentorer sig positivt om mentorordningen; de oplevede den som en hjælp. Disse udtalelser udgør imidlertid ikke et grundlag for at vurdere ordningens kriminalpræventive effekt eller virkning derudover, hvilket rejser spørgsmålet om, hvad mentorordningen skal bidrage med, og hvori dens berettigelse ligger. I evalueringen af mentorordningen fra 2002 blev ordningen karakteriseret som: "et vellykket forsøg på at finde et kriminalpolitisk alternativ til straf og kontrol"¹. I nærværende evaluering tænkes mentorordningen som en mulighed for at forstærke kriminalforsorgens forebyggende og resocialiserende arbejde iværksat under missionen om at begrænse kriminalitet ved at støtte og motivere dømte til at leve en tilværelse uden kriminalitet. Hertil har Kriminalforsorgen, udover sin programvirksomhed, arbejdsstræning, misbrugsbehandling og uddannelse, siden 2013 udmøntet risiko- og behovsvurderingsredskabet LS/RNR og tilsynsmodellen MOSAIK. Det er i forhold til disse værktøjer og udslusningsarbejdet med sit resocialiserende og forebyggende sigte, at mentorordningen har sin berettigelse, og dens mulige effekt og virkning bør tænkes, ikke mindst, fordi risiko- og behovsvurderingsværktøjet LS/RNR og MOSAIK er evidensbaserede.

Selvom vejledningen for mentorordningen understreger, at dens udmøntning skal have et udslusnings- og forandringsspektiv, så fremstår den nuværende udmøntningen af ordningen *i nogen grad* løsrevet fra kriminalforsorgens øvrige forebyggende og resocialiserende arbejde. Som ønsket om at evaluere mentorordningen understreger, er der med kriminalforsorgens reorganisering og introduktionen af de nye kriminalpræventive indsatser og arbejdsgange, behov for en justering af mentorordningen. Her peger nærværende evalueringen på, at behovet for at justere ordningen involverer: tilpasning af eksisterende regler og procedurer for mentorordningen; optimering af ordningens administrationen og eksisterende arbejdsgange; udvikling af retningslinjer for visitationen til ordningen; en klarlægning af ordningens målsætninger på kortere og længere sigt; samt en klarlægning af mentorernes og klienternes roller og en optimering af samarbejdet med samme.

Forhold der omgiver mål og målopnåelse. Materialet tilvejebragt for nærværende evaluering viser, at der er en rammesættende sammenhæng mellem de mål og arbejdsopgaver, der etableres ved mentorforløbenes igangsættelse, og det arbejde som mentor, klient og sagsbehandler efterfølgende laver. Målene er imidlertid *ikke altid* helt klare, og der er en tendens til at blande disse sammen med de aktiviteter som mentor og klient udfører for at opnå målene. Kombinationen af disse forhold giver, *til tider*, mentorforløbene et stærkt aktivitetsfokuseret og ad hoc præg, hvor symptomer fremfor årsager er i fokus og således kompromitterer effektiviteten. Det er muligt at påpege en sammenhæng mellem de specifikke og generelle risici- og behovsfaktorer, der identificeres i forhold til den enkelt klient i handleplanen, og de mål og arbejdsopgaver,

¹ Henvis til Prieur og Henriksen 2003.

som etableres for mentorforløbene, hvilket peger på relevansen af mentorindsatsen i forhold til kriminalforsorgens mission og forebyggende arbejde. Sammenhængen mellem og prioriteringen af risici- og behovsfaktorer og planlægningen af mentorforløbene er imidlertid sjældent forklaret, hvilket muligvis afspejler, at sagsbehandlere ikke systematisk anvender LS/RNR vurderingen, når de visiterer til mentorordningen. Sidstnævnte forhold udfordrer også klarlægningen af, *hvorfor* det vurderes, at klienten skal have en mentor, og det udfordrer *i nogen udstrækning* vurderingen af ordningens relevans i forhold til den enkelte klient.

Uklarheden, der omgiver de etablerede mål, vanskeliggør en vurdering af kortids-målopnåelse og dermed også mentorordningens effektivitet. Evalueringen peger på, at det er muligt at opnå den type mål, der sættes for mentorforløb. Dette er typisk tilfældet, når der er en tillidsfuld, tæt og personlig relation mellem en motiveret klient og en engageret mentor, der – oftest udover normale kontortider og som en slags bisidder for klienten – kontinuerligt støtter denne i at realiserer pro-sociale mål herunder også klientens omgang med offentlige og private myndigheder og institutioner. Det er imidlertid ikke alle klienter, der betragter målopnåelse som det vigtigste resultat af mentorindsatsen. Nogle klienter – særlig de yngre – knytter sig stærkt til deres mentor og betragter relationen til denne som mere betydningsfuld end målopnåelsen. Dette forhold peger på vigtigheden af, klienterne forberedes på relationens afslutning på en etisk forsvarlig og professionel måde.

Blandt de mentorforløb, der i året 2016 blev afsluttet, var målene opfyldt i 19% af forløbene. Toogtredive procent af forløbene blev afbrudt af motivationsrelaterede årsager, og 34% blev afsluttet før målopnåelse på grund af tilsynets ophør. De mange afsluttede og afbrudte forløb uden målopnåelse samt den uklarhed, der til tider omgiver målene, peger på et behov for at justere målsætning og administrationen af mentorordningen. Det er ikke muligt at kortlægge målopnåelsen med henblik på at vurdere om udvalgte mål, i højere grad, opnås end andre, men det kan observeres i kriminalforsorgens registreringer af mentorforløb i årene 2015-2016, at klienternes bolig og beskæftigelsessituation, samlet set, ikke ændrede sig mærkbart mellem mentorforløbenes igangsættelse og deres afslutning, og at der var en rapporteret reduktion i misbrug.

Det er ikke alle de klienter, der får en mentor, som har lige stor glæde af ordningen. Klienter med misbrug eller uden beskæftigelse (aktivering, uddannelse, arbejde) har en signifikant mindre sandsynlighed for at opnå de mål, der sættes for mentorforløbene. Ydermere peger det kvalitative materiale, indsamlet i forbindelse med nærværende evaluering, på at dette også er tilfældet for klienter med psykiske lidelser. Det er imidlertid ikke muligt at vurdere, hvordan misbrugerne, klienterne med psykiske lidelser og klienterne uden beskæftigelse ville have klaret sig uden en mentor. Evalueringen peger på, at mentorordningen ikke kan stå alene som en indsats overfor disse klienter, og at Kriminalforsorgen bør klargøre sine forventninger til, hvad der med mentorordningen realistisk kan opnås. Dette rejser spørgsmålet, dels om ordningens relevans i forhold til klienter i misbrug, klienter med psykiske lidelser og uden beskæftigelse, og dels om *hvad* de har behov for støtte til. Her kunne det tænkes, at etablering af mål for sådanne mentorforløb i første omgang kunne sigte på at støtte klienterne i at blive udredt og placeret under de rette myndigheder ved tilsynsforløbets afslutning, og at dække deres basale behov i forhold til bolig, kost, logi og medicin. Formålet hermed kunne være, gennem tilsynsperioden, at hjælpe klienten i at realisere iværksættelse af en relevant, længere, eller mere permanent indsats, der ligger udenfor kriminalforsorgens mandat. Evalueringens kvalitativt tilvejebragte materiale peger også på, at manglende motivation og stabilitet i forhold til klientens arbejde; uddannelse; familieforhold; bolig; misbrug og økonomi kendetegner mentorforløb, hvor målene ikke opnås og/eller forløbene afbrydes.

Bæredygtighed. Af det kvalitativt frembragte materiale fremgår det ligeledes, at samtlige mentorer i arbejdet med klienterne søger både at engagere og informere disse om arbejdsopgaverne for mentorforløbene, men at der er forskel på i hvilken udstrækning mentorerne inddrager klienterne i opgaveløsningen og arbejdede med empowerment. Empowerment tænkes her som en hjælp til selvhjælp, der betoner læring i bred forstand herunder inddragelse og deltagelse, refleksion og dialog; og som sigter på systematisk at hjælpe klienten med at tage kontrol over og ansvar for sit eget liv ved at fremskrive dennes kompetencer og motivation i forhold til samme. Netop fordi mentorarbejdet har et udslynings- og resocialiseringssigte, synes det relevant at arbejde bevidst frem mod at tænke empowerment ind i mentorarbejdet ligesom man har gjort med Motiverende Samtaleintervention i undervisningsforløb udviklet for mentorindsatserne *mod* voldelig ekstremisme og radikaliserings og *for* bandeexit. Ved at tænke med empowerment ville Kriminalforsorgen kultivere indsatsens bæredygtighed.

Visitation og forhold af betydning for igangsættelse af mentorforløb. Selvom mentorordningens primære målgruppe er defineret som unge mellem 15 og 25 år, udgør klienter, der er ældre end 25 år, 41% af de klienter, som får en mentor, hvilket peger på et behov for at justere målgruppedefinitionen, så den afspejler det observerede behov. Visitationen til mentorordningen er karakteriseret ved en stor grad af vilkårlighed. Ikke alle ansatte bruger mentorordningen, og der er en usikkerhed og uklarhed omkring visitationsprocessen, særlig i forhold til vurderingen af klienters motivation, behov for støtte og matching. Evalueringen peger på, at det ikke alene er målgruppedefinitionen – herunder klienternes behov, der har betydning for om en klient tilbydes en mentor. En række andre forhold har betydning nemlig: hvor i landet en klient går i tilsyn; hvem klienten går i tilsyn hos; administrative og ledelsesmæssige procedurer og prioriteter; domstypen og de dertilhørende tilsynsopgaver; kommunernes udmøntning af støtteordninger; og tilsynsførendes samarbejde med kommunerne. Mens tilstedeværelsen af et flerårigt mindreforbrug kunne pege på, at Kriminalforsorgen har overvurderet behovet for iværksættelse af mentorforløb, peger den vilkårlighed, der omgiver visitationen til mentorordningen på en sandsynlighed for, at behovet sagtens kan være større end det faktiske forbrug. Dette er tilfældet, netop fordi det ikke er alle medarbejdere, der visiterer til mentorordningen og gør det regelmæssigt.

Langt størstedelen af klienter i mentorforløb er betinget dømte eller prøveløsladte, hvorimod behandlingsdømte og samfundstjenestedomte udgør en mindre andel. Mens mentorforløb igangsæt for prøveløsladte ofte er rettet mod specifikke risiko- og behovsfaktorer, iværksættes mentorforløb for prøveløsladte med længere domme, inklusive forvaringsdømte på prøvetid, desuden ofte med en psykosocial rehabilitering og reintegration for øje. Igangsættelse af mentorforløb for behandlingsdømte er begrænset, fordi behandlingsdømte ofte modtager støtte under andre myndigheder. For denne gruppe af tilsynsklienter tænkes etablering af mentorforløb derfor ofte som en pædagogisk støtte eller som en overgangsindsats indtil anden støtte er iværksat. I forhold til samfundstjenestedomte iværksættes mentorforløb primært med henblik på at støtte klienter i at gennemføre samfundstjenesten, hvilket af sagsbehandlerne sammenkædes med, at profilen på samfundstjenestedomte er under forandring, og klienterne er blevet mere belastede. Nærværende evaluering peger ligeledes på, at Kriminalforsorgen i justeringen af mentorordningens mål med fordel kunne lade sig præge af ovenstående beskrivelse af mentorforløbenes anvendelse i forhold til domstyper og behov, og fremover definere og monitorere mål og succeskriterier for mentorordningen i forhold hertil.

Budgetstyringen af mentorordning både fra centralt og decentralt hold påvirker igangsættelse af mentorforløb. Dette skyldes ikke blot de ledelsesmæssige og administrative reguleringer af forbruget. Det skyldes også, at regler for udmøntning af mentorordningen i forbindelse med reguleringerne lempes, og at ordningen, som et resultat, kommer til at fremstå uklar og besværlig for ansatte, der rapporterer de derfor afholder sig fra at bruge den. Samtidig kan den uregelmæssige og vilkårlige udmøntning af mentorordningen have negative implikationer for budgetstyringen, netop fordi den vanskeliggør planlægning af allokeringer til ordning. Tilsammen taler ovenfor beskrevne udfordringer omkring budgetstyringen og visitationen for, at Kriminalforsorgen både strammer op omkring den økonomiske styring af ordningen, og forsøger at gøre udmøntningen af ordningen mere systematisk og mindre vilkårlig.

Udmøntning af regler og procedurer. Sagsbehandlerne arbejder med en stor grad af fleksibilitet i forhold til at tilpasse planlægningen af tilsynsperioden – herunder også mentorforløbene – til den enkelte klient, og dennes situation og behov. Ved igangsættelse af mentorforløb, har klienten ofte, men *ikke altid*, mulighed for at udpege en mentor som vejledningen for mentorordningen foreskriver. Til gengæld konsulterer sagsbehandlerne kollegaer for at høre om deres erfaringer med brugen af forskellige mentorer med henblik på at etablere det rette match, og de afklarer ofte også klientens præferencer i forhold til mentors køn, alder og personlighed. Den administrative støtte i forbindelse med matching, herunder vedligeholdelsen af lokale databaser med information om mentorer, er imidlertid begrænset, og tovholdernes synliggørelse og ledelsens prioritering af mentorordningen varierer og er afdelingsbestemt. Dette udfordrer identifikationen af mentorer og matching og også regelmæssigheden af ordningens udmøntning.

Som foreskrevet i mentorordningens vejledning afholdes der ved igangsættelse af mentorforløb et indledende møde, hvor forløbsmål og ansvar- og rollefordelingen i forhold til de arbejdsopgaver, der skal varetages, klarlægges, og der afholdes et tre-måneders møde, hvor målene genbesøges og forløbene evalueres. Ansvar- og rollefordelingen mellem mentor, klient og sagsbehandler er imidlertid *ikke altid* tydelig for alle parter, og mens mentors tavshedspligt klarlægges, er dennes indberetningspligt ikke altid forstået, hvilket peger på et

behov for at gøre mere ud af disse punkter. I forhold til afklaringen af mentors rolle og ansvar peger nærværende evaluering på betydningen af at tydeliggøre de mål, der arbejdes frem mod ved mentorforløbenes afslutning, og de arbejdsopgaver, der er nødvendige for at nå dertil.

Den eksisterende brug af logbogen peger på et behov for at gentænke dens indhold, format og anvendelse. Ganske få mentorer benytter den som tiltænkt, og den er sjældent udgangspunkt for drøftelser af arbejdsopgaver, tilrettelæggelse af handleplanen, eller etablering af honorarer som tiltænkt. Kommunikationen mellem sagsbehandlere foregår overvejende per mail, telefonisk eller ved fremmøde, og både mentorer og sagsbehandlere efterlyser en skærpelse af logbogens nytteværdi.

Vilkårligheden, der omgiver udmøntningen af ordningen, og den i nærværende evaluering observerede usikkerhed omkring samme, peger på et behov for at tydeliggøre, hvad Kriminalforsorgen vil med sin mentorordning, og hvordan den optimerer brugen af mentorerne i forhold til tilsynsvirksomheden og i forhold til at opnå komplementaritet og synergi med andre indsatser og programmer. Her tænkes det, at Kriminalforsorgen ved at rodfæste og tydeliggøre mentorordningens formål på kortere og længere sigt, og dens rolle i forhold til det forebyggende og resocialiserende arbejde kan optimere arbejdsgangene under udslusning og forstærke fagligheden omkring klientforløbet.

Kommunerne og Kriminalforsorgen. Sagsbehandlerne afsøger ofte, *men ikke systematisk*, alternative støtteordninger ved igangsættelse af mentorforløb. De kommunales støtteordningers tilgængelighed er justeret af økonomiske forhold, politiske prioriteter og lokale arbejdsgange og visioner. Der er således en variation i de kommunale støtteordningers udmøntning i forhold til: ventetider; visitationsprocesser; arbejdsmetoder; mentorernes profil og arbejdsvilkår; og i samarbejdet med kriminalforsorgen omkring samme. Det bevirker også, at sagsbehandlerne, til tider, oplever samarbejdet med kommunerne som omstændeligt og tidskrævende, og ikke altid hensigtsmæssigt i forhold til kriminalforsorgens klienter med akutte eller særlige behov for støtte, hvorfor de kommunale støtteordninger, til tider, fravælges. Dertil kommer, naturligvis, at kommunale støtteordninger ikke er lige relevante for alle klienter med særlige behov, f.eks. hvis klienterne er i beskæftigelse eller under uddannelse. Udmøntningen af reglen om *altid* at afsøge kommunale støtteordninger inden kriminalforsorgens mentorordning iværksættes er derfor i praksis afhængig af en række forhold. Disse forhold har at gøre med, hvilke kommuner den enkelte sagsbehandler samarbejder med; den enkelte sagsbehandlerens samarbejdsrelation med kommunale ansatte; og sagsbehandlerens prioriteter og vurdering af klienten og dennes behov.

Det er ikke altid klart for sagsbehandlerne og deres samarbejdspartnere i kommunerne, hvad forskellen på kriminalforsorgens og de kommunale mentorordninger er, hvorfor der er behov for en afklaring. Kriminalforsorgens mentorordning er bred og igangsættes ofte med målsætninger og/eller aktiviteter, der ligner dem, som varetages af mentorer og støttepersoner, der arbejder under andre myndigheder. Dette er tilfældet, fordi generelle risikofaktorer relateret til f.eks. uddannelse, arbejde og misbrug, og specifikke risikofaktorer relateret til f.eks. økonomi og bolig ofte varetages af andre myndigheder eller overses i nært samarbejde med disse gennem tilsynsperioden og i forbindelse med løsladelser. Her er det centralt, at Kriminalforsorgen har sin mission, vision og kernekompetencer for øje, og ikke mindst, dens risikonedsettende og kriminalpræventive arbejde. Det fremstår ligeledes væsentligt at fastholde, at kriminalforsorgens mentorer netop derfor må tilstræbe at arbejde med klienterne på en måde, der fremmer det forebyggende arbejde.

I denne sammenhæng synes det væsentligt at påpege, at forskningen viser, at mentorprogrammets kriminalpræventive effekt er højere, hvor en tæt personlig tillidsrelation mellem mentor og klient, samt mentors rolle som bisidder betones. Derfor bør det ikke anskues som problematisk, hvis der mellem kriminalforsorgens mentorer og klienter opstår en midlertidig nær, tillidsfuld men professionel relation, der går ud over normale kontortider, idet dette på en og samme tid kan fremme det relationelle- og forebyggende arbejde. Det er ligeledes væsentligt at være opmærksom på, at en tæt personlig tillidsrelation ofte vil komme med en form for afhængighed, hvilket ikke nødvendigvis harmonerer med, hvordan man i kommunerne foretrækker, at mentorer arbejder. Udover forskellen på myndighedernes mission, kan der således være nogle metodiske og kvalitative forskelle på kommunernes og kriminalforsorgens visioner for mentorernes arbejde – også selvom arbejdsopgaverne i kommunen og kriminalforsorgen kan ligne hinanden eller i nogen udstrækning være overlappende. Det er derfor ikke altid meningsfuldt at afsøge alternative støtteordninger ved mentorforløbs igangsættelse. Mentorordningerne vil ofte være unikke.

ANBEFALINGER

1. **Anbefaling. Mentorordningen – en integreret del af en helhedsorienteret indsats (kapitel 3).** Netop fordi den af forskningen påviste effekt af mentorprogrammer er karakteriseret ved en stor grad af usikker og uklarhed, og forskningen omkring risikonedsettende programintervention har et stærkere evidensbaseret fundament, synes det oplagt at udvikle mentorordningen som en indsats, der støtter op omkring påvist evidensbaseret intervention. Det anbefales, at Kriminalforsorgen, i langt højere grad, tænker ordningen som en integreret del af en helhedsorienteret indsats og plan for tilsynsperioden defineret bl.a. ved brugen af vurderingsredskabet LS/RNR og MOSAIK. Dette kunne gøres ved at:
 - a) Systematisere og gentænke visitationen til mentorordning;
 - b) Forøge synergien mellem LS/RNR vurderingsprocessen og etablering af mål for mentorforløb;
 - c) Gentænke etablering af mål for mentorordningen;
 - d) Etablere en sammenhæng mellem kriminalforsorgens programvirksomhed og mentorindsatsen, når det er muligt og relevant;
 - e) Integrere afrapporteringen og dokumentationen af mentorforløb i handleplanen inklusive i handleplanens afsluttende afrapportering; og
 - f) Opgradere arbejdsgangene i samarbejdet med mentorer og administrationen af samme.
2. **Anbefaling. Igangsættelse af Mentorforløb: Etablering af korttidsmål, risici og behov (kapitel 3).** Det anbefales, at Kriminalforsorgen i stigende grad sikrer, at mål og arbejdsopgaver, der etableres for mentorforløb, har et risikonedsettende fokus, og at der er en klar systematisk sammenhæng mellem kriminalitetshistorik, klientens risiko-behovsprofil og mentorindsatsen. Dette kunne gøre ved, at den LS/RNR vurdering, der laves på klienten sammen med øvelsen "Min risikovurdering" inddrages systematisk ved igangsættelse af mentorforløb og evalueringen af samme i forbindelse med 3-månedersmødet. Det tænkes, at klientens egen risikovurdering kunne skabe retning for prioriteringen af målene for mentorforløbet og/eller anvendes til at identificere komplimenterende mål eller aktiviteter. Desuden tænkes det, at LS/RNR vurderingens Sektion 2.1. "Personlige problemer med kriminogent potentiale", Sektion 4 "Andre klientrelaterede problemer", sammen med de risikofaktorer i forhold til hvilke klienten scorer højt kunne fremlægges for klienten som mulige indsatsområder, omkring hvilke der kan formuleres og prioriteres mål for mentorforløbet. Hvis mentorforløbet igangsættes *før* der er lavet en LS/RNR vurdering, anbefales det, at målene og planen for mentorforløbet genbesøges, når en LS/RNR vurdering er færdiggjort.
3. **Anbefaling. Om motivation (kapitel 3).** For at forbedre vurderingen af og samarbejdet med klienten omkring dennes motivation i forbindelse med mentorforløb, anbefales det, at Kriminalforsorgen, i langt højere grad, inddrager eksisterende resurser som dialog- og visitationsværktøjer. Dette kunne indebære, at man i forhold til de klienter med hvem der *er lavet* en LS/RNR vurdering, systematisk inddrager LS/RNR vurderingens Sektion 5 "Særlige Overvejelser i Forhold til Modtagelighed", og at øvelserne "Mine værdier" og "Min risikovurdering" fra MOSAIK laves i forbindelse med etablering af mentorforløb med henblik på at vurdere motivation og med klienten diskutere betydningen af en motiveret indsats for at optimere udbyttet af samarbejdet med Kriminalforsorgen og en mentor. Hvis *ikke* der laves en LS/RNR vurdering, bør Kriminalforsorgen overveje alligevel at anvende øvelserne: "Mine værdier", "Min risikovurdering" og "Vi sætter mål i fælleskab" fra MOSAIK til at vurdere klientens motivation til forandring. Det understreges, at den anbefalede systematiske anvendelse af eksisterende værktøjer ikke udelukker, at man inden mentorforløbets igangsættelse gennem motiverende samtaler søger at stimulere klientens motivation i forhold til at skabe forandring.
4. **Anbefaling. Justering af mål og forventninger, og samarbejdet mellem mentor, klient og sagsbehandler (kapitel 3).** Netop fordi de mål, der sættes for mentorordningen er rammesættende for mentorforløbene, og disse, til tider, er omgivet af uklarhed, anbefales det, at Kriminalforsorgen udarbejder en forandringsmodel, der forklarer den årsagssammenhæng som mentorordningen tænkes med. Ved udarbejdelsen af en sådan forandringsmodel anbefales det, at der skelnes mellem, på den ene side, aktiviteter og opgaveløsning, og på den anden side, korttidsmål, som i den udstrækning det er muligt, bør være realistiske og dokumenterbare indenfor rammerne af tilsynsperioden. I forhold til sidstnævnte, pegede nærværende evaluering på, at det er en relativ beskeden andel af klienterne, der opnår de mål, som

sættes for mentorforløbene. Dette indikerer, at der er behov for at sætte færre eller mindre ambitiøse mål og løbende arbejde med klienternes motivation i forhold til mentorindsatsen.

Det anbefales ligeledes, at de reviderede mål, gentænkes i forhold til misbrugere og klienter uden beskæftigelse, netop fordi nærværende evaluering peger på, at der i forhold til disse klienter er mindre sandsynlighed for at opnå de mål, som sættes for mentorforløbene i ordningens nuværende form.

5. **Anbefaling. Etablering af succeskriterier (kapitel 3).** Det anbefales, at Kriminalforsorgen, i forbindelse med etablering af nye korttidsmål, definerer succeskriterier for mentorordningen, og at disse kriterier er formuleret således, at de løbende kan dokumenteres med henblik på at monitorer mentorordningen.
6. **Anbefaling. Igangsættelse af mentorforløb: Sammenhæng mellem tilsynsvirksomheden og kriminalforsorgens programmer (kapitel 3).** Kriminalforsorgen anbefales at have fokus på den helhedsorienterede indsats, således at der etableres en større grad af synergi mellem tilsynsindsatsen og kriminalforsorgens programvirksomhed. For de klienter, der kommer i tilsyn fra fængsler, anbefales det derfor, at det ved etablering af mentorforløb identificeres, hvad det er for nogle programmer, klienten har gennemgået i fængselsregi. Formålet hermed skulle være at sikre at læring fra programmerne og programmernes hovedbudskaber, i den udstrækning det er relevant, sættes i brug i forbindelse med mentorforløbet. Hvis klienten er indforstået hermed, bør mentor informeres om klientens programdeltagelse, så mentor kan støtte klienten i at bringe læring i spil, når det forekommer relevant. Dette forudsætter, at mentor er orienteret omkring hovedbudskaberne i kriminalforsorgens programmer, men ikke at Mentorerne uddannes i eller bliver ansvarliggjort for kriminalforsorgens programvirksomhed.
7. **Anbefaling. Justering af indsatsen omkring særlig udsatte (kapitel 3).** Mentorordningens effektivitet kan, i nogen udstrækning, betragtes som begrænset, når det drejer sig om misbrugere og klienter uden beskæftigelse og muligvis også klienter med psykiske lidelser. For at informere fremtidige justeringer af mentorordningen anbefales Kriminalforsorgen at:
 - a) Systematisere monitoreringen af sammenhænge mellem, på den ene side, målopnåelse, og på den anden side, misbrugere; klienter, der ikke er i beskæftigelse; og klienter med diagnoser.
 - b) Monitorere sammenhænge mellem klienternes risici, personlige forhold og måltyper samt opnåelse med henblik på at justere forventningerne til den indsats, der ydes i forbindelse med mentorordningen.
 - c) Udvikle og pilotere alternative indsatser i forhold til misbrugere og klienter, der ikke er i beskæftigelse, netop for at vurdere om andre muligvis komplimenterende foranstaltninger kunne iværksættes for denne særlig udsatte del af målgruppen. På den baggrund kunne man muligvis sammentænke mentorordningen med aktiviteter eller tilbud under andre myndigheder. Her viser nærværende evaluering f.eks., at Kriminalforsorgen typisk ikke sætter mentorer på klienter, hvis de i forvejen har en mentor i kommunal regi, hvilket *kunne* tænkes som en mulighed i forhold til de særlig belastede klienter, således at kriminalforsorgens mentorer komplimenterer andre mentors indsatser.
8. **Anbefaling. Om samarbejdet med mentorerne (kapitel 3).** Eftersom nærværende evaluering peger på et behov for at optimere samarbejdet med mentorerne, anbefales det:
 - a) **At skærpe samarbejdet med mentorerne.** At mentorerne mere systematisk inviteres til tilsynsmøderne, såfremt klienterne giver samtykke dertil. Her tænkes mentors deltagelse at kunne forstærke integrationen af mentorindsatsen med den øvrige tilsynsindsats, så mentor, når det forekommer relevant, kan minde klienten om diskussionspunkter fra f.eks. MOSAIK samtalerne med sagsbehandler. Desuden kunne mentors deltagelse i tilsynsmøderne tænkes at forstærke samarbejdet omkring målene for mentorforløbet samt den løbende dialog omkring fremgang og mulige nye udfordringer. Dermed ikke sagt, at mentor forventes at have den ekspertise som sagsbehandler har. Mentor tænkes fortsat at have en unik relation til klienten defineret ved sin *løse* tilknytning til Kriminalforsorgen og sin tilstedeværelse i klientens tilværelse *udenfor* KiF regi. Det understreges, at sagsbehandleren selvfølgelig er ansvarlig for at lave LS/RNR vurdering og udmønte MOSAIK som tilsynsmodel.
 - b) **At professionalisere, informere og pleje de lokale mentorkorps.** At en revideret vejledning for mentorordningen foreskriver der årligt organiseres en orienteringsdag for de lokale mentorkorps med

henblik på at styrke samarbejdet mellem KiF og mentorerne. En sådan orienteringsdag kunne ligeledes tydeliggøre for mentorerne, *hvordan* mentorordningen i Kriminalforsorgen anses som en del af en helhedsorienteret indsats for tilsynsperioden. Her anbefales det, at mentorerne modtager et brief omkring:

- Risiko- og behovsvurderingsredskabet LS/RNR og MOSAIK for at skærpe deres forståelse for kriminalforsorgens arbejde, og ansvar- og rollefordelingen mellem sagsbehandler og mentor.
- Kriminalforsorgens kerneprogrammer som klienterne muligvis kan have deltaget i, og i forhold til hvilke mentor kan være med til at fastholde læring, når det forekommer relevant.
- Mentorordningens regler og procedurer.

c) At professionalisere afslutningen af mentorforløbene ved at:

- Planlægge forløbene så der, i stigende grad, arbejdes systematisk frem mod målopnåelse.
- Sikre at mentor forbereder klienten på mulige faldgruber i forbindelse med og efter mentorforløbet afslutning, og i samarbejde med klienterne, udvikler strategier for, hvordan klienterne kan fastholde den positive udvikling og de resultater, som de har opnået gennem tilsynsperioden.
- Klienterne bliver forberedte på mentorrelationens afslutning.

9. Anbefaling. Om systematisering af visitation til mentorordningen (kapitel 4). For at begrænse den vilkårlighed, der omgiver visitationen til mentorordningen, anbefales Kriminalforsorgen at introducere en systematik i visitationsprocessen, der gør brug af eksisterende behov- og risikoværktøjer. I denne sammenhæng tænkes det, at sagsbehandlerne i forhold til klienter, som scorer "mellem", "højt" eller "meget højt" i LS/RNR vurderingen *skal overveje* om en mentor ville være relevant. Det understreges, at der *ikke* er tale om, at samtlige klienter, som har et "mellem", "højt" eller "meget højt" risiko-behovsniveau tilbydes en mentor, og at sagsbehandlerne sagtes *kan overveje* at tilbyde klienter, der scorer "lavt" eller "meget lavt" en mentor. For klienter, der scorer lavt, er det blot en "kan overveje" og ikke en "skal overveje". Det understreges også, at visitationen til mentorordningen i et sådant scenarie forsat tænkes at være reguleret af henholdsvis målgruppedefinitionen og sagsbehandlerens socialfaglige vurderinger.

10. Anbefaling. Om en tretrins visitationsproces (kapitel 4). Det anbefales, at Kriminalforsorgen etablerer en visitationsprocedure, der kan forstærke visitationens gennemsigtighed; systematik og integration med eksisterende værktøjer, programmer og indsatser. Det tænkes, at en sådan visitationsprocedure vil kunne fremme kriminalforsorgens vision om et sammenhængende og fagligt stærkt klientforløb. Man kunne f.eks. introducere en tretrins visitationsproces, hvor det ved brug af LS/RNR vurderingen og udvalgte øvelser fra MOSAIL systematisk klargøres:

- a) I forhold til hvilke klienter, man *skal overveje* at gøre brug af en mentor;
- b) Om klienten er motiveret; og
- c) Hvad mentorforløbet skal fokusere på, det vil sige, hvilke arbejdsopgaver, der skal der igangsættes, og hvad man ønsker at opnå dermed (mål).

11. Anbefaling. Visitation af klienter, for hvem man ikke har en LS/RNR vurdering (kapitel 4). Det anbefales, at man i forhold til klienter, for hvem, der ikke er blevet lavet en LS/RNR vurdering alligevel inddrager relevante sektioner fra LS/RNR vurderingen og udvalgte øvelser fra MOSAIK med henblik på at afklare klientens motivation og mentorforløbets mål og aktiviteter.

12. Anbefaling. Om regulering af målgruppen (kapitel 4). Eftersom 41% af de klienter, der indgår i et mentorforløb er over 25 år, hvilket udgør 50% mere end påbudt i vejledningen for mentorordningen, anbefales det, at Kriminalforsorgen fortager en justering af de regler, der omgiver målgruppedefinitionen. Det foreslås her, at en eventuel målgruppeudvidelse bliver etableret på baggrund af en analyse af aldersfordelingen blandt klienter i mentorforløb over en flerårig periode. Alternativt kunne Kriminalforsorgen skærpe visitationsprocessen omkring mentorordningen, således at antallet af klienter over 25 år ikke overstiger 20%.

13. Anbefaling. Om budgetstyring (kapitel 4). Det anbefales, at Kriminalforsorgen gennem en pilotperiode monitorerer det faktiske forbrug af mentorer i udvalgte KiF afdelinger i forhold til domstyper med henblik på at vurdere de budgetmæssige konsekvenser af de foreslåede visitationsopstramninger og målgruppejusteringer. Eftersom domstypen har betydning for igangsættelse af mentorforløb kan fremtidige allokeringer og udmeldinger fra de enkelte KiF afdelinger i forhold til forventet forbrug eventuelt beregnes på baggrund til den forventede andel af klienter indenfor de forskellige domstyper for hvem, der igangsættes mentorforløb.

14. Anbefaling. Om budgetmonitorering (kapitel 4). Det anbefales ligeledes, at Kriminalforsorgen fastholder sin praksis med at monitorere det kvartalsvise budgetforbrug i forhold til de planlagte allokeringer.

15. Anbefaling. Om Logbøger (kapitel 5). Eftersom brugen af logbøger fremstår som mindre nyttig både blandt sagsbehandlere og mentorer, og at det i praksis er ganske få mentorer, der systematisk rapporterer den information, som forespørges i det eksisterende logbogsformat, diskuterede Evaluator mulige alternativer med mentorerne og sagsbehandlerne. Her var der stor enighed om behovet for at justere både logbogens indhold og format, således at der er mindre fokus på tidsregistrering og mere på mentorindsatsen herunder dens fokus, observerede udfordringer og fremadrettede planlægning som forslået nedenfor. Det anbefales derfor at:

- a) **Mentorerne forventes at være parate til månedligt at rapportere til sagsbehandlerne.** Mentorerne kunne pålægges månedligt, per telefon eller mail, at være parate til at dokumentere: forløbets fokus gennem afrapporteringsperioden; fremgang og/eller manglen på samme; nye udfordringer og mulige nye arbejdsopgaver; anbefalinger for det videre forløb samt en vurdering af klientens indsats og motivation. I denne sammenhæng forekommer det centralt at skelne mellem, hvad formålet for mentorforløbet er på lang og kort sigt, og de konkrete arbejdsopgaver.
- b) **Mentorerne laver en statusrapport inden tre-måneders mødet og derefter rapporterer kvartalsvis.** Mentorerne kunne lave en kort skriftelig statusrapport om mentorforløbet som oplæg til tre-måneders mødet. I rapporten kunne mentor evaluere status i forhold til opstillede mål; notere tilsynekomsten af mulige nye mål og arbejdsopgaver, eller behovet for at justere gamle. Mentor kunne ligeledes vurdere relationen til klienten; klientens indsats og motivation og derudover komme med anbefalinger for det videre forløb. En sådan statusrapport ville både give mentor mulighed for at bidrage med sin vurdering af forløbet og samarbejdet, og den ville samtidig kunne informere udarbejdelsen af en socialfaglig begrundelse for forlængelse eller afslutning af mentorforløbet. Derfor tænkes det, at statusrapporten ideelt set skulle være sagsbehandleren i hænde et par uger inden 3-månedersmødet og derefter hvert kvartal. For mentorer, der ikke normalt fungerer som sådan, og som ikke er vant til at afrapportere på skrift, men har påtaget sig mentorrollen, fordi de er udpeget af klienten, anbefales det, at sagsbehandler og mentor sammen gennemgår de ovenfor nævnte punkter.
- c) **Klienterne evaluerer mentorforløbene i samarbejde med deres tilsynsførende.** At klienterne, i forberedelse til tre-måneders mødet, får mulighed for at evaluere samarbejdet med mentor. Evalueringen skulle spejle mentors månedlige mundtlige afrapportering og derudover afdække klientens evaluering af relationen til mentor samt mentors arbejdsindsats. En sådan evaluering skulle ideelt gennemføres sammen med den tilsynsførende uden mentor.

16. Anbefaling. Klarlægning af mål og fokus for mentorforløb (kapitel 5). Eftersom mål og fokus for mentorforløbene ikke altid fremstår som klare for mentorerne og klienterne anbefales det:

- a) **Forbedre kommunikationen omkring mål og fokus.** At en oversigt over målene og udvalgte arbejdsopgaver for mentorforløbet (disse er ikke de samme) fremover systematisk printes ud og deles med mentor og klient i forbindelse med det indledende møde. Da der på det første møde i forvejen er mange ting på programmet, og mentor og klient, i langt de fleste tilfælde, mødes for første gang, kan det tænkes, at mentor og klient efterfølgende har brug for at konsolidere og diskutere mål og arbejdsopgaver, komme med forslag til justeringer eller stille uddybende spørgsmål. Her kunne sagsbehandler f.eks. foreslå mentor og klient at gennemgå arbejdsopgaver og mål sammen og vende tilbage med feedback til sagsbehandler på det efterfølgende tilsynsmøde.
- b) **At fastholde vigtigheden af at evaluere og justere mentorindsatsen.** Netop fordi 34% af forløbene afsluttes, fordi tilsynet ophører, forekommer det relevant, at sagsbehandler ved tre-måneders mødet og kvartalsvis systematisk genbesøger målene med mentor og klient. Til sådanne møder kunne

sagsbehandler gennemgå de dertil formulerede arbejdsopgaver med henblik på at vurdere fremskridt og dokumentere nye mål, tilføje/justere arbejdsopgaver og/eller afslutte forløbet. Formålet hermed skulle være at sikre, at planen for tilsynsperioden er realistisk, og klienterne ved tilsynets afslutning i stigende grad vil opleve, at de mål er opnået, som de i samarbejde med den tilsynsførende, satte ved mentorforløbets igangsættelse.

17. Anbefaling. Om administrationen af mentorordningen og matching (kapitel 5). På baggrund af den usikkerhed, der til tider omgiver matchingen og for at støtte igangsættelsen af mentorforløb, anbefales det, at Kriminalforsorgen strammer op omkring administrationen af mentorordningen. Dette kunne f.eks. gøres ved at:

- a) **Gøre tovholderfunktionen mere attraktiv.** I forbindelse med nærværende evaluering fremgik det, at tovholderne ofte ikke oplever de har tid til at varetage rollen, hvilket peger på vigtigheden af at justere HR forhold omkring samme. Her kunne man f.eks. overveje, at ledelse eller supervisorer systematisk gennemgår mentortovholderfunktionerne i forbindelse med Medarbejder Udviklingssamtaler (MUS) og status i forhold til samme. Det kunne også gøres ved at nedjustere tovholderens antal sagsakter gennem en fast periode af året med henblik på at frigøre tid til tovholderarbejdet og således skabe tid og rum til at varetage tovholderfunktionen.
- b) **Effektivisere vedligeholdelsen af databasen for lokale mentorkorps.** I stedet for at definere databasen som en Word fil på et fælles drev, hvilket nærværende evaluering har påvist fungerer dårligt, kunne Kriminalforsorgen overveje at tilføje et faneblad i Klientsystemet, på samme måde som det er gjort med samfundstjenestesteder. I sådan et faneblad kunne man tilstræbe, at vedligeholde informationer omkring forhold som: mentorernes kontaktdetaljer; deres professionelle baggrund; tidligere mentor erfaring samt den tilsynsførendes og klienternes evalueringer af mentor. Her tænkes det, at mentorerne, som en del af deres kontrakt med Kriminalforsorgen, årligt kunne udfylde/opdatere et skema med baggrundsinformation som en sekretær kunne anvende til at opdatere Klientsystemet. Ydermere tænkes det, at Kriminalforsorgen ved at professionalisere administrationen af de lokale mentorkorps også ville lette tovholderens arbejdsbyrde. Med et faneblad i Klientsystemet ville sagsbehandlerne nemt kunne tilvejebringe og bidrage til at opdatere information om aktive mentorer ved at registrere og evaluere mentorindsatsten.

18. Anbefaling: Om kommunernes og kriminalforsorgens mentorordninger og samarbejde (kapitel 5). På baggrund af den i evalueringen registrerede usikkerhed omkring forskelle og ligheder mellem kriminalforsorgens og kommunernes mentorordninger fremstår der et behov for at afklare mentorordningens særegne karakteristika. Det anbefales, at Kriminalforsorgen arbejder frem mod en sådan afklaring. Med udvikling af en forandringsmodel for mentorordningen og anbefalingerne i nærværende kapitel kunne dette klargøres i en revideret vejledning for mentorordningen.

Det anbefales også, at Kriminalforsorgen skærper kommunikationen med kommunerne omkring samme. I denne sammenhæng understreges det, at der i forbindelse med nærværende evaluering var flere ansatte i kommunerne, der italesatte et behov for mere information om kriminalforsorgens arbejdsmetoder og spidskompetencer i forhold til mentorordningen.

Italesættelsen af forskelle og ligheder kunne f.eks. iværksættes i forbindelse med de eksisterende årlige evalueringer af samarbejdet mellem KiF og kommunerne omkring udslusning fra fængsler og arresthuse. Det kunne også gøres ved at invitere samarbejdspartnere til et årligt mentormøde, hvor Kriminalforsorgen kunne fortælle om sin mentorordning herunder dens mål og kravene til mentorerne. Endelig kunne forskelle og ligheder på kriminalforsorgens og kommunernes mentorordninger tydeliggøres ved udarbejdelse af en Mentorhåndbog, hvoraf det kunne fremgå, hvordan mentorordningen og mentorernes arbejde tænkes i Kriminalforsorgen.

19. Anbefaling: Om at afsøge alternative støtteordninger ved igangsættelse af mentorforløb (kapitel 5). Det anbefales, at Kriminalforsorgen i en mulig revideret vejledning for mentorordningen understreger, at sagsbehandlerne afsøgning af alternative støtteordninger ikke *nødvendigtvis* bør udelukke en samtidig brug af kriminalforsorgens og kommunernes mentorordninger. Kriminalforsorgen bør være opmærksom på, at Kriminalforsorgens mentorordning ikke er sammenlignelig med mentorordninger udmøntet under andre myndigheder. Det er den ikke, fordi Kriminalforsorgens mentorordning udmøntes som en blandt andre tilsynsindsatser, der medvirker til at fremme kriminalforsorgens mission og vision, og fordi arbejdsmetoder i

brug i alternative mentorordninger ikke nødvendigvis er fremmende for kriminalforsorgens forebyggende arbejde. Dette er tilfældet, fordi Kriminalforsorgen arbejder med risikoforebyggelse, og forskningen i den sammenhæng peger på, at mentorer, for at øge den risikoforebyggende effekt, bør arbejde frem mod at skabe en tæt, personlig, tillidsfuld og professionel relation med klienten, hvor en midlertidig afhængighed godt kan være tilstede uden, at det bør anskues som problematisk.

20.Anbefaling. Om empowerment (kapitel 7). Fordi kriminalforsorgens klienter tænkes som ansvarlige samarbejdspartnere, som gennem tilsynssamtaler og MOSAIK forløb stimuleres til at forfølge pro-sociale mål, der peger frem mod en tilværelse uden kriminalitet, hvor klienten er i førersædet, anbefales det her at bestyrke mentorerne i at arbejde med empowerment.

Man kunne f.eks. forestille sig, at empowerment, som hjælp til selvhjælp, blev et tema i undervisningsforløb for mentorer eller på planlagte temadage. Betydningen af empowerment kunne også understreges i en revideret vejledning for mentorordningen, i en mentorhåndbog og/eller i sagsbehandlernes indledende samtaler med mentorerne i forbindelse med igangsættelse af mentorforløb.

21.Anbefaling. Om Appreciative Inquiry (kapitel 7). I forhold til at uddanne mentorerne og udmøntningen af mentorordningen mere generelt, anbefales det, at Kriminalforsorgen tænker Appreciative Inquiry som et værktøj, der, sammen med den motiverende samtale og arbejdet med empowerment, ville kunne hjælpe mentorerne i arbejdet med at motiverer klienterne til forandring og afklare valg omkring fremtiden. Appreciative Inquiry er en filosofi og et perspektiv, der ofte sættes i brug i arbejde med forandringsprocesser, fordi det er påvist, at man ved at identificere resurser og arbejde bevidstgørende og målrettet med disse kan motivere til forandring.

Man kunne f.eks. tænke sig, at udvalgte klienters kriminelle karriere eller klienters ikke-kriminelle aktiviteter har stimuleret brugen af kompetencer som klienterne kan sætte i spil i pro-sociale sammenhænge. Ved brug af Appreciative Inquiry kunne man således forestille sig, mentorerne arbejde med at bevidstgøre klienterne omkring sådanne kompetencer, og disses mulige nytteværdi i en prosocial sammenhæng. Det kunne f.eks. dreje sig om evnen til at lede eller turde lede andre; evnen til at koordinere eller tage beslutninger; det kunne dreje sig om at arbejde under pres eller være risikovillig. Der kunne, med andre ord, være tale om kompetencer, der på større eller mindre skala kan være med til at give klienten troen på, at de har nogle anvendelige resurser at tænke fremtiden med.

EVALUERING AF KRIMINALFORSORGENS MENTORORDNING

1. HOVEDRAPPORT: EVALUERINGSOVERBLIK

Introduktion. Denne evalueringsrapport er udfærdiget på foranledning af Koncern Resocialisering, Direktoratet for Kriminalforsorgen. Genstanden for evalueringen er kriminalforsorgens mentorordning, der i året 2000 blev foranstaltet på baggrund af en henstilling fra den daværende regering om at igangsætte særlige indsatser overfor utilpassede unge med anden etnisk baggrund end dansk². Kriminalforsorgen har, siden ordningens begyndelse i året 2000, løbende foretaget justeringer herunder af målgruppen. Siden året 2012, har ordningen været målrettet alle dømte unge mellem 15³ og 25 år, *samt* tungt belastede dømte over 25 år med et særligt behov for støtte i forbindelse med udslusning fra fængsel og/eller afvikling af en tilsynsperiode.

Mentorordningens udmøntning og mål. Mentorordningen udmøntes under Kriminalforsorgen i Frihed (KiF). Som anført på kriminalforsorgens hjemmeside⁴, fører KiF tilsyn med prøveløsladte og personer dømt til restpsykiatrisk anbringelse eller behandling, samt personer dømt til tilsyn og samfundstjeneste. Ordningens kerneindhold henviser til et tilbud om en mentor, der kan følge og støtte den dømte (klienten) gennem udslusnings- og/eller tilsynsperioden med et langsigtet mål for øje om en tilværelse uden kriminalitet. Mentorforløbene iværksættes på frivillig basis og i et samarbejde mellem kriminalforsorgens tilsynsførende (sagsbehandleren), klienten og mentor, som betales i honorarer og tilknyttes KiF gennem perioden for mentorforløbet. I samarbejde med klienten og ud fra en socialfaglig vurdering, etableres der, ved mentorforløbenes iværksættelse, specifikke forløbsmål og arbejdsopgaver. Målene skal have et forandringsspektiv, og de skal være realiserbare indenfor perioden klienten er i tilsyn. Det er imidlertid muligt at forlænge tilsynsperioden med et frivilligt tilsyn, hvorved mentorforløbet ligeledes kan blive forlænget.

Evaluerings tidsmæssige omfang og karakteristika. Nærværende evaluering blev igangsat i oktober 2016. Den er formativ og tager udgangspunkt i udmøntningen af mentorordningen, som den så ud på evalueringstidspunktet. Mentorforløb, der blev implementeret forude for evalueringen er primært inddraget, hvis sagsbehandlere eller mentorer har sammenlignet igangværende forløb dermed. Evalueringen kombinerer brug af kvalitative og kvantitative data. Den kvalitative og primære data er tilvejebragt af Evaluator. På forespørgsel fra Evaluator er størstedelen af den sekundære data tilvejebragt gennem Koncern Resocialisering.

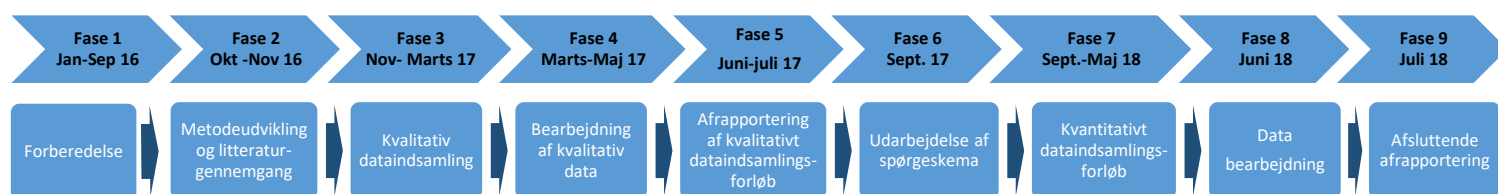
Centrale ændringer i evalueringsplanlægningen. Evalueringen var oprindeligt planlagt i to dele og ni faser, der tænkte udført gennem en periode på 1,5 - 2 år som angivet i Figur 1 nedenfor. I den sammenhæng blev nærværende rapport tænkt som en afrapportering af evalueringens første del, der skulle føre til en revidering af mentorordningens korttidsmål og start- og slutskeemaer, og danne baggrund for tilvejebringelse af data for evalueringens anden del. Den anden og afsluttende afrapportering var planlagt i 2018 som en sammenskrivning af den første evalueringsrapport med data tilvejebragt gennem de reviderede start- og slutskeemaer. På anbefaling af Evaluator og som en konsekvens af evalueringens konklusioner har Kriminalforsorgen imidlertid besluttet at påbegynde udviklingsarbejdet med mentorordningen i efteråret 2017. Nærværende evalueringsrapport er derfor at betragte som den afsluttende evalueringsrapport af mentorordningen.

² Her henvises til Ministerialtidende 2011 og Cirkulæret for mentorordningen 2011.

³ I perioden 1. juli 2010 til 1. marts 2012 blev den kriminelle lavalder sænket til 14 år. Derfor var målgruppen udvidet til de 14-25 årige i dette tidsrum.

⁴ Her henvises til: <http://www.kriminalforsorgen.dk/Kriminalforsorgen-i-Frihed-7069.aspx>

Figur 1: Evalueringsfaser og Tid

1.1. EVALUERINGENS FORMÅL OG FOKUS

Evalueringsens formål. Evalueringsens formål afspejler et ønske om at lære af ordningens udmøntning med henblik på at kvalitetssikre og forbedre samme, og sikre, at kriminalforsorgens resocialiserende indsatser udmøntes på ansvarlig vis. Evalueringsens formål er at:

- 1) Identificere styrker, svagheder og udfordringer ved mentorordningen med henblik på at optimere ordningens organisatoriske forankring og udbyttet af indsatsen; og
- 2) Dokumentere ordningens indhold, udmøntning, bæredygtighed, relevans og kortsigtede målopnåelse, således at Kriminalforsorgen kan fremvise resultater, og interessenter har adgang til opdateret information om ordningen.

Til besvarelse af evalueringsens formål er der etableret 10 fokusområder⁵ gennem hvilke mentorordningens effektivitet, bæredygtighed og relevans vurderes. Sammen med de udarbejdede dataindsamlingsredskaber, der er beskrevet i metoderapporten vedlagt denne rapport som Bilag B, sætter fokusområderne rammerne for evalueringsens praktiske udformning. Fokusområderne er opstillet nedenfor med punkttegn.

Effektivitet: Evalueringen vil beskæftige sig med effektivitet gennem en vurdering af:

1. Målopnåelse – herunder primært de mål, der er etableret i handleplaner for de enkelte forløb som foreskrevet i vejledningen for kriminalforsorgens mentorordning af 2011;
2. Om der er særlige forhold, der positivt og negativt påvirker den kortsigtede målopnåelse og gennemførelse af mentorforløb mere generelt;
3. Hvordan succeskriterierne for forløbene ser ud fra de forskellige interessenters perspektiv herunder mentorer, klienter, sagsbehandlere i KiF og fængsler⁶ tilknyttet Direktoratet for Kriminalforsorgen;
4. Hvilke omstændigheder, der har betydning for, at mentorer, klienter og sagsbehandlere vurderer, at et mentorforløb er tilfredsstillende samt hvorfor;
5. Hvilke omstændigheder, der har betydning for, at ordningen udmøntes med en mindre grad af tilfredshed blandt mentorer, klienter og sagsbehandlere samt hvorfor;
6. Hvilke omstændigheder, som har betydning for, at der igangsættes mentorforløb;
7. I hvilken udstrækning udmøntningen af ordningen følger kriminalforsorgens "Vejledning for mentorordningen af 2011" og, hvis relevant, hvorfor ikke;
8. Hvilke rammer, der er sat for ordningen i form af regler og vejledning, og i hvilken udstrækning sagsbehandlere, tovholdere og mentorer finder disse hensigtsmæssige.

Relevans:

9. Evalueringen vil ligeledes vurdere mentorordningens relevans ved at fokusere på ordningens aktualitet set i forhold til klienternes behov og situation, som disse beskrives i handleplaner, af klienterne selv og i anden relevant dokumentation, som forelægges i kriminalforsorgens regi.

⁵ Evalueringsens formål og fokusområder er etableret i samarbejde med evalueringskoordinatorerne, Nadja Lund Sørensen og Marie Louise Jørgensen i forbindelse med udarbejdelsen af en projektbeskrivelse, som er vedhæftet denne rapport som Bilag A.

⁶ Af pragmatiske årsager er data primært tilvejebragt i KiF regi, hvorfor ansatte i fængsler ikke har deltaget i evalueringen.

Bæredygtighed:

10. Evalueringen vil også beskæftige sig med i hvilken udstrækning de initiativer, der igangsættes gennem mentorforløb, er initiativer klienterne selv vil kunne fastholde og/eller videreudvikle, når mentorforløbene afsluttes.

1.2. OM KRIMINALFORSORGENS MENTORORDNINGER

Økonomi. Kriminalforsorgens mentorordning blev i året 2002 evalueret af Sociologisk Institut på Ålborg Universitet⁷. Evalueringen var overvejende positiv. Den anbefalede en udvidelse af målgruppen, således at denne omfattede etnisk danske dømte, hvilket efterfølgende blev implementeret. Udvidelsen af målgruppen og den positive evaluering kom med en stigning i antallet af klienter tilknyttet ordningen og et voksende budget. Fra en bevilling med et midlertidig træk⁸ på 600.000 kroner i året 2000, hvor omkring 25-30 mentorforløb blev iværksat, steg bevillingen i årene 2006-2009 til 6 millioner kroner, hvilket muliggjorde iværksættelse af ca. 100 mentorforløb. Efterfølgende blev bevillingen for mentorordningen omdefinert. I året 2010 overgik bevillingen fra at være en bevilling med et *midlertidigt træk* til at være en bevilling med et *permanent træk*, og den steg med 8 millioner kroner årligt til i alt 14 mio. kroner per år⁹, hvilket skønnes at kunne iværksætte ca. 250 mentorforløb årligt¹⁰.

Udviklingsarbejde. Udover reguleringer af målgruppen, har Kriminalforsorgen, siden evalueringen af mentorordningen i året 2002, fortaget en række administrative ændringer, der har professionaliseret udmøntningen af ordningen. Kriminalforsorgen udarbejdede bl.a. en vejledning for mentorordningen i 2007, som siden er blevet opdateret og udbygget¹¹. I tillæg hertil har Kriminalforsorgen fra 2008 og frem afprøvet forskellige modeller af mentorordninger (pilotprojekter) typisk iværksat med nye målgrupper for øje og/eller i forhold til særlige indsatser¹². Fælles for disse pilotprojekter er, at de ikke systematisk har været evalueret, og at de evalueringer, der har været lavet, ofte har haft karakter af erfaringsopsamlinger eller beskrivelser af mentorernes og ansattes reaktioner på pilotprojekterne. Ydermere har præmisserne for erfaringsopsamlingerne ikke altid været klare i forhold til at redegøre for: de piloterede aktiviteter og modeller; antallet af mentorer og klienter involveret; samt hvem, der deltog i erfaringsopsamlingerne, og hvordan. Det er ikke dokumenteret, at pilotprojekterne har ført til nogle radikale ændringer af mentorordningen, der er genstand for nærværende evaluering, men to af pilotprojekterne har sidenhen fået en permanent eksistens defineret som specialindsatser henholdsvis *mod* voldelig ekstremisme og radikalisering og *for* rockerbande-exit. Som det er tilfældet med andre offentlige myndigheder, kan man hos Kriminalforsorgen observere en stigende interesse for brugen af mentorer og en stadig mere differentieret, specialiseret og professionaliseret brug af samme.

Specialindsats mod voldelig ekstremisme og radikalisering. Mentorpilotprojektet målrettet voldelig ekstremisme og radikalisering blev lanceret i året 2012 med et uddannelsesforløb for 12 mentorer og en gruppe mentorcoaches, samt etablering af samarbejdsrelationer med relevante institutioner i Sverige, Norge, England og Tyskland, der arbejder med forebyggelse af radikalisering. Uddannelsesforløbet blev designet til at opkvalificere mentorerne til at arbejde metodisk og målrettet med indsatte og varetægtsfængslede sigtet eller dømt for terror, eller dømte for hvem, der i forbindelse med domsfældelsen eller tiltalen, havde været skærpede omstændigheder, fordi forbrydelsen var sket på baggrund af offerets etnicitet, politiske

⁷ Her henvises til Prieur og Henriksen 2003.

⁸ Et midlertidig træk referer til budgetrammer, der i modsætning til permanente budgetrammer ikke er fastsat for en årerække men for et år ad gangen.

⁹ Bevillingen blev dog givet med halvårsvirkning det første år, hvorfor budgettet for 2010 var på 10 mio. kr.

¹⁰ Dette er et skøn foretaget af Direktoratet i 2016 og formidlet til Evaluator i forbindelse med udfærdigelsen af evalueringens metoderapport.

¹¹ Her henvises til DfK 2007, DfK 2008 og DfK 2011.

¹² Her henvises til Københavns Fængsler 2009; Statsfængslet Ringe 2010; RUN 2014; Kriminalforsorgens Uddannelsescenter 2010; MBLISF og DfK 2014A og B; og KiF Odense 2016.

overbevisning, seksuelle orientering eller lignende¹³. Hensigten med uddannelsesforløbet var mere specifikt, at mentorerne skulle anvende deres ny erhvervede kompetencer i relationsarbejdet med klienterne for at skærpe klienternes færdigheder i konflikthåndtering, problemløsning og administration af sociale situationer¹⁴. Blandt andet på grund af en stigende offentlig og politisk bevågenhed omkring voldelig ekstremisme og radikaliserings, der efterfulgte den politisk tilspidsede situation i Mellemøsten og angrebene på København i 2015¹⁵, blev det besluttet at forsætte indsatsen mod radikaliserings gennem brug af mentorer.

Specialindsats for Bande-Exit. Pilotprojektet vedrørende bande-exit, der sluttede i året 2013, minder på mange måder om indsatsen mod voldelig ekstremisme og radikaliserings, idet ordningen er administreret centralt, og mentorerne gennemgik et lignende uddannelsesforløb. Formålet med specialindsatsen for Bande-Exit er imidlertid at hjælpe varetægtsarrestanter, indsatte og dømte i udslusnings- og tilsynsforløb, som ønsker at skabe sig en tilværelse uden tilknytning til en rocker-bandedegruppering og uden rocker- og bandekriminalitet¹⁶ bl.a. ved brug af mentorer. Med etableringen af Flerårsaftalen for 2013-2016, blev specialindsatsen indstillet til videreudvikling med specialiserede visitationsprocedurer; etablering af et fast indhold for de individuelt tilrettelagte exitforløb; udvikling af en særlig mentorordning; afklaring af indsatsens organisatoriske forankring; etablering af koordineringsprocedurer med relevante myndigheder samt med en evaluering af indsatsen.

Kriminalforsorgens mentorordninger. I dag har Kriminalforsorgen således tre separate mentorordninger, hvoraf de to, vedrørende henholdsvis voldelig ekstremisme og radikaliserings og bande-exit, er kendetegnet ved, at mentorerne uddannes og modtager supervision og ved at være centralt administreret. Den tredje mentorordning, der evalueres i nærværende rapport, adskiller sig, udover målgruppeformuleringen, fra de andre mentorindsatser ved sin daglige decentrale administration under KiF, og ved at mentorerne hverken uddannes eller modtager supervision¹⁷. Endelig er den kendetegnet ved, at der ikke er etableret nogle formelle samarbejdsrelationer med andre myndigheder eller udenlandske institutioner i forbindelse med udmøntningen af ordningen, der herefter betegnes mentorordningen. Dog har der gennem årene været erfaringsudveksling og samarbejde med andre organisationer i ind- og udland, herunder bl.a. Center for Aktiv Beskæftigelse (CABI), High-Five og den norske Kriminalforsorg. Mentorordningen vandt desuden den internationale pris *Community Justice Award* i 2004.

1.3. UDVALGTE KONTEKSTUELLE FORHOLD

Udmøntningskonteksten. Kriminalforsorgen har gennem årene 2013-2016, som en del af sit forebyggende arbejde, implementeret et risiko- og behovsvurderingsredskab. Redskabet er udviklet og testet i Canada med en påvist recidivforebyggende effekt på op til 26 %, såfremt det implementeres på en standardiseret og konsekvent måde, og klienten modtager en relevant indsats i forhold til hans/hendes risiko-behovsniveau¹⁸. Risiko- og behovsvurderingsredskabet betegnes LS/RNR, hvilket henviser til Level of Service Risk, Responsivity and Need¹⁹, eller RNR principperne. LS/RNR implementeres ved brug af et struktureret spørgeskema, der anvendes til at etablere en klients behov- og risikoprofil²⁰ med et indeks, der klassificerer den adspurgte som havende enten et "meget lavt", "lavt" "mellem", "højt" eller "meget højt" risiko-behovsniveau. Tanken med at

¹³ Her henvises til MBLISF og DfK 2014A og B.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Den stigende bevågenhed omkring radikaliserings og opmærksomhed på vigtigheden af en mere målrettet indsats er dokumenteret f.eks. gennem Direktoratets nyligt udarbejdede Vejledning til Håndtering af Bekymrende Adfærd (DfK 2016), samt direktoratets skærpede samarbejde med andre myndigheder heriblandt Politiets Efterretningstjeneste (PET) omkring samme (Justitsministeriet 2015).

¹⁶ Her henvises til Kriminalforsorgen 2016C; Kriminalforsorgen 2014C; Als Research 2013.

¹⁷ Et pilotprojekt i er netop blevet defineret i 2017 i Området Syddanmark i forbindelse med hvilke mentorerne i mentorordningen vil få tilbud om at modtage supervision.

¹⁸ Her henvises til Kriminalforsorgen 2014 og 2011.

¹⁹ Eller risiko, modtagelighed og behov.

²⁰ Spørgeskemaet anvendes ved systematisk at spørge ind til følgende 8 faktorer, som har en påvist sammenhæng med risiko for recidiv: 1) Kriminalitetshistorie; 2) Uddannelse og Beskæftigelse; 3) Familie og parforhold; 4) Fritid; 5) Omgangskreds; 6) Stof- og alkoholproblemer; 7) Prokriminal holdning og tænkning; og 8) antisocialt mønster.

lave en LS/RNR vurdering er, at tilrettelægge en målrettet resocialiserende og risikoforebyggende indsats (level of service), der matcher den enkelte klients risiko- og behovsprofil. På evalueringstidspunktet modtog klienter i KiF med en "høj" eller "meget høj" risikoprofil Motiverende Samtaleinterventioner i Kriminalforsorgen (MOSAIK). MOSAIK blev introduceret sammen med RNR principperne som en evidensbaseret tilsynsmodel, der er planlagt og struktureret på baggrund af de risiko- og behovsfaktorer, der viser sig i klientens LS/RNR vurdering. MOSAIK består desuden af en række øvelser tilrettelagt ud fra kognitive adfærdsstrategier og metoder, og social indlæringsteori bl.a. modelindlæring, færdighedstræning og kognitiv modificering af tanker og holdninger, hvilket samtlige tilsynsansatte i KiF trænes i. Med MOSAIK motiveres klienter til forandring ved at identificere og forfølge pro-sociale mål, der sammen med klientens kriminogene behov skaber retning for tilsynsforløbet²¹.

Med Flerårsaftalen 2013-2016 var tanken at implementere RNR principperne i KiF med samtlige tilsynsklienter, og med alle dømte med en dom på minimum tre måneder dog ikke med dømte, der afsoner i eget hjem ved fodlænke. Blandt andet, for at sikre, at Kriminalforsorgen kan følge op på principperne med en passende indsats, er implementeringsomfanget af RNR principperne blevet revurderet per 1. august 2017. Dette indebærer, at klienter med under 4 måneders tilsyn, og klienter, der er udvisningsdømte, ikke længere vurderes ved LS/RNR. Målgruppen er desuden blevet ændret, så klienter med "mellem" risiko- og behovsniveau også modtager MOSAIK. Eftersom RNR principperne og MOSAIK, på evalueringstidspunktet, blev udmøntet i KiF som en ny model for klientarbejdet, har Evaluator gjort en dyd ud af at tænke nærværende evalueringen, inklusive evalueringens anbefalinger, i forhold til disse.

1.4. EN LÆSEGUIDE

Denne evalueringsrapport er struktureret omkring besvarelserne af evalueringens fokusområder. Besvarelserne af spørgsmål, der vedkommer effektivitet er opdelt i tre separate kapitler. Efter nærværende **indledende kapitel**, som giver et overblik over Evalueringen, dens fokus og udvalgte forhold omkring mentorordningens kontekst, følger **kapitel 2**, der omhandler metode. **Kapitel 3** besvarer fokusområderne 1-5, der beskæftiger sig med de korttidsmål, der sættes for mentorforløb; i hvilket udstrækning de indfries samt de omstændigheder der karakteriserer situationer, hvor de indfries, og hvor mentorforløbene klassificeres som mindre vellykkede. **Kapitel 4** besvarer fokusområde 6, der har at gøre med hvilke omstændigheder, der har betydning for at mentorforløb igangsættes. **Kapitel 5** besvarer fokusområderne 7 og 8, der har at gøre med udmøntningen af regler og procedurer for mentorordningen. **Kapitel 6** beskæftiger sig med fokusområde 9, der omhandler relevans og kommer med en vurdering af mentorordningens aktualitet klienternes behov og situation. **Kapitel 7** diskuterer ordningens bæredygtighed herunder særlig om mentorerne arbejder på en måde, der er befordrende for at ansvarliggøre klienterne i forhold til at fastholde den positive udvikling som et mentorforløb kan medføre. I det afsluttende **kapitel 8** konkluderes evalueringens resultater rapporteret i kapitlerne 4-7.

²¹ Her henvises til Kriminalforsorgen 2016B og 2011.

2. METODE

Overblik: Design. Det er ikke muligt at iværksætte forsøgsdesigns med henblik på at vurdere effekten af mentorindsatsen, fordi alle klienter i målgruppen tænkes at blive tilbudt en mentor, og de klienter, der vælger tilbuddet fra, eller som ikke vurderes at have et særlig behov for støtte, ikke kan fungere som sammenligningsgrupper. Nærværende evalueringsdesign er derfor beskrivende og udarbejdet med henblik på at udforske og dokumentere udmøntningen af mentorordningen ved kombineret brug af kvalitative og kvantitative metoder²². Designet er baseret på fire casestudier²³ foretaget i tre KiF afdelinger og et lokalkontor, i forbindelse med hvilke igangsættelse, gennemførelse og afslutning af mentorforløb er blevet undersøgt. Primærdata er tilvejebragt gennem semistrukturerede interview²⁴, og uformelle samtaler gennemført ved deltagende observation²⁵. Sekundærdata henviser til dokumenter samlet i et elektronisk bibliotek til brug for evalueringen, og dataudtræk fra kriminalforsorgens registreringer af mentorforløb begyndt og afsluttet i perioden 2015-2016²⁶ (kriminalforsorgens forløbsregistreringer). Dette kapitel redegør for planlægning, tilvejebringelse og bearbejdning af data.

2.1 SAMPLING

De fire casestudier. De fire casestudier er valgt på ikke-tilfældig og pragmatisk vis. Tretten af kriminalforsorgens 14 KiF afdelinger²⁷ blev spurgt om de ønskede at deltage i evalueringen. Heraf tilkendegav tre interesse. Det drejede sig om KiF Roskilde, KiF Haderslev og KiF Århus herunder også lokalkontoret i Horsens²⁸ (herefter benævnt afdelinger). Afdelingerne er administrativt hjemhørende under hvert sit områdekontor, som leder og styrer driften af kriminalforsorgens institutioner i et dertilhørende afgrænset geografisk område. Tre ud af kriminalforsorgens fire områder har således deltaget i evalueringen nemlig: Område Sjælland med områdekontor i Ringsted, Område Syddanmark med områdekontor i Kolding og Område Midt- og Nordjylland med områdekontor i Hobro. De fire cases er af Koncern Resocialisering betegnet som typiske²⁹. KiF Haderslev adskiller sig dog fra de andre tre og i nogen udstrækning også udvalgte andre afdelinger ved at have et relativt stort forbrug af mentorer. KiF Haderslev havde i 2016 et forventet forbrug på 827.000 kroner, mens det forventede forbrug i KiF Kolding, KiF Esbjerg og KiF Odense var på henholdsvis 874.000, 800.000 og 1. 000.078 kroner³⁰. I praksis forbrugte KiF Haderslev imidlertid 1.235.843 kroner, mens KiF Kolding forbrugte 87.000 kroner, KiF Esbjerg 107.000 kroner og KiF Odense 709.000 kroner³¹. Afdelingen i

²² Metode defineres her bredt som teknikker og processer anvendt for at tilvejebringe, sortere, analysere og rapportere information af relevans for nærværende evaluering. Her henvises til Denzin og Lincoln 2005 og Law 2004.

²³ Her henvises til Imas og Rist, 2009.

²⁴ Her henvises til Mason 2007 og Kvale og Brinkman 2009.

²⁵ Ibidem. Der lægges her vægt på, at deltagelsen er begrænset af evaluators rolle og løse tilknytning til Kriminalforsorgen, og observationen formet af evaluators tilstedeværelse i KiF afdelingerne, over tid.

²⁶ Disse start- og slutskemaer blev introduceret i 2011 som standardregistreringer af mentorforløb. Indtil 2015, hvor forløbsregistreringerne blev sammenkørt med lønudbetalingerne til mentorerne, var start- og slutskemaerne omgivet af stor usikkerhed. Ud fra data indsamlet i forbindelse med nærværende evaluering fremgår det, at de forsat er omgivet af nogen usikkerhed bl.a. fordi måden, hvorpå de udfyldes, har varieret kvalitet. Dette skyldes, dels at sagsbehandlerne ikke kan genåbne startskemaer, når de først har været udfyldt, hvorfor det er vanskeligt at relatere start- og slutskemaer, dels at det er tidskrævende at udfylde dem, og dels at skemaerne er placeret på kriminalforsorgens intranet og ikke i Klientsystemet, hvor data om klienterne ellers findes.

²⁷ De 13 afdelinger, der inkluderer lokalkontorer er: KiF København; KiF Hillerød; KiF Glostrup; KiF Roskilde; KiF Bornholm; KiF Næstved; KiF Odense; KiF Haderslev; KiF Kolding; KiF Esbjerg; KiF Holstebro; KiF Aalborg; KiF Århus – KiF Færøerne er ikke en del af mentorordningen, da SATSpuljer ikke dækker Færøerne og Grønland. Kontorer for Intensivovervågning blev ikke spurgt om de ønskede at deltage, da brugen af mentorordningen i Intensivovervågningen er begrænset.

²⁸ Der blev også lavet interview i lokalkontorerne i Aabenrå, Sønderborg og Holbæk, og af praktiske årsager, blev et enkelt interview lavet i afdelingen i Esbjerg.

²⁹ Der er ingen særegne forhold, som omgiver udmøntningen af mentorordningen, som det f.eks. er tilfældet i KiF Odense, som har en særlig bevilling til udmøntning af mentorordningen, hvor en tilsynsførende KiF ansat antager en dobbelt rolle og fungerer som både sagsbehandler og mentor for særlig tunge klienter i målgruppen. Her henvises til KiF Odense, 2016. Til gengæld er det muligt, at KiF Roskilde og Århus har en større population af behandlingsdømte end udvalgte andre KiF Afdelinger. Dette kunne være tilfældet i og med det psykiatriske behandlingscenter og hospital, Sankt Hans, ligger i Roskilde, og Odsherred Kommune, har særlig mange bosteder og institutioner. I Riskov ligger et større psykiatrisk hospital, der hører under KiF Århus. Der er imidlertid ingen data tilgængelig på evalueringstidspunktet der kan be- eller afkræfte dette.

³⁰ På dette tidspunkt blev forbruget af mentorer beregnet på baggrund af den procentvis andel af unge mellem 15-25 år i de enkelte afdelinger set i forhold til hver afdelings samlede antal tilsynsklienter.

³¹ Budgettet reflekterer det tidligere Sydøstjylland som ophørte i 2014.

Haderslev er begejstret for mentorordningen, og den er en flittig bruger af mentorer. De enkelte afdelingers forbrug af mentorordningen er et tema, der behandles i Kapitel 4 i nærværende rapport. Bortset herfra er der *overordnet* betragtet ikke nogle særlige omstændigheder, der gør, at de udvalgte KiF afdelinger fremstår radikalt anderledes end andre afdelinger.

Om planlægning af interview og deltagende observation. Udvælgelsen af de informanter, der i nærværende evaluering har deltaget i de semistrukturerede interview er ligeledes karakteriseret ved at være ikke-tilfældig og pragmatisk. For at sikre informanternes tilgængelighed på evalueringstidspunktet og koordinere samarbejdet med de fire KiF afdelinger omkring tilvejebringelsen af primærdata, udarbejdede Evaluator en informationsbrochure³². Informationsbrochuren understregede betydningen af at tilvejebringe et varieret og realistisk indblik i udmøntningen af mentorordningen og hverdagen i KiF afdelingerne. Som beskrevet i Metoderapporten, anmodede Evaluator om at lave interview med klienter i følgende aldersgrupper (15-17 år; 18-23 år; 24-28 år og 29-35 år) med øje for, at ordningen hyppigst iværksættes for unge mellem 18 og 23 år³³. Derudover anmodede Evaluator om, at interviewe klienter, der havde været i mentorforløb i kortere og længere perioder, forholdsmæssige fordelt, så forløbslængderne afspejlede dataudtræk fra tilgængelige registreringer af mentorforløb i planlægningsfasen³⁴. I tre af de fire KiF afdelinger var der derfor, ved evaluators ankomst³⁵, lavet en plan for både de semistrukturerede interview og deltagende observation.

Udvælgelse af klienter. Der er ikke lavet interview med klienter, som har fravalgt mentorordningen, eller klienter, der ikke er blevet tilbudt en mentor. Dette skyldes, dels begrænset tid, og dels en vurdering af, at det ville blive vanskeligt at få klienter, som har fravalgt mentorordningen til at deltage i evalueringen, hvilket blev bekræftet af de deltagende KiF afdelinger i evalueringens planlægningsfase. Det er evaluators indtryk, at KiF afdelingerne, generelt, sammensatte interview- og observationsplanerne ud fra en vurdering af klienternes og ansattes overskud og lyst til at deltage i evaluering, og ud fra et ønske om at repræsentere mentorforløb på en ikke for atypisk måde. For at kompensere for bias i forbindelse med klientudvælgelsen, har Evaluator i interviewsamtalerne med mentorer og sagsbehandlere systematisk spurgt ind til eksempler på både vellykkede og mindre vellykkede forløb og til sammenligninger af klienter, der deltog i evalueringen, og klienter, som ikke deltog, men var i mentorforløb.

Udvælgelse af ansatte og mentorer. Der blev primært planlagt interview med ansatte, som havde igangværende mentorforløb på evalueringstidspunktet. Dette skyldtes, at muligheden for at triangulere³⁶ informationer indhentet fra klienter, mentorer og sagsbehandlere involveret i samme mentorforløb ansås som fordelagtig, både i forhold til kvalitetssikring, og i forhold til at tilvejebringe så nuanceret en forståelse for de enkelte mentorforløb som muligt. Det skyldtes også, at det samlede antal interview, der kunne laves i hver KiF afdeling var begrænset af resursemæssige grunde (ansattes og evaluators tid). For at kompensere for dette forhold, tilstræbte Evaluator at føre en række uformelle samtaler i hvert kontor med sagsbehandlere, der ikke brugte mentorordningen, og i interviewene med ansatte spørge ind til, hvorfor de mente, at udvalgte kollegaer ikke brugte mentorer. Derudover lavede Evaluator, to semistrukturerede interview med ansatte, der aldrig havde brugt mentorer og et enkelt semistruktureret interview med en sagsbehandler, der på evalueringstidspunktet og adskillige år forinden, ikke havde haft mentorforløb i gang. Data genereret gennem disse samtaler er inddraget i samtlige kapitler, hvor ansattes brug af mentorordningen behandles. Mentorernes deltagelse i evalueringen er primært bestemt på baggrund af deres tilknytning til de deltagende klienter.

³² Henvist til Bilag C i Metoderapporten.

³³ Her henvises til Registreringsdata fra startskemaer i 2016.

³⁴ De dataudtræk der var tilgængelige på planlægningsstidspunktet for evalueringen, som var fra 2010, indikerede, at 14% af klienterne havde forløb på under 3 måneder; 24% på mellem 4-6 måneder; 17% på mellem 7-9 måneder og 16% mellem 10 måneder og 2 år. Disse udtræk adskiller sig fra forløbsregistreringer tilvejebragt i foråret 2017 af 142 forløb afsluttet i 2016. Her viser det sig, at 31% af klienterne havde forløb på under 3 måneder; 25% på mellem 4-6 måneder; 28% på mellem 7-12 måneder og 16% på 14 måneder og over.

³⁵ I samtlige deltagende KiF afdelinger ændrede planerne for interviewafholdelse sig løbende pga. sygdom, travlhed og aflysninger, hvorfor Evaluator i samarbejde med KiF ansatte løbende har måtte justeret planerne og identificere ny sagsbehandlere, klienter og mentorer, der kunne deltage i evalueringen.

³⁶ Triangulere henviser her til en systematisk krydstjekning af data, informationer eller fortolkninger fra forskellige kilder.

Om klienternes aldersfordeling og mentorforløbenes længder. Tabel 1 nedenfor beskriver de interviewede klienternes alder og mentorforløbenes længde på interviewtidspunktet. Tabel 2 sammenligner aldersfordelingen blandt klienter, der deltog i evalueringen med samtlige klienter, der blev registreret i kriminalforsorgens startskemaer for mentorforløb i 2016.

Tabel 1. Mentorforløbenes længde og klienternes alder

Klienter i fokus i evalueringen	A	B	C	D	E	F	G	H*	I	J*	K	L	M	N	O	P	Q
Forløbslængde i måneder	4	6	3	2	3,5	6	4	12	4,5	72	18	18	10	2	6	6	7
Klienternes alder på interviewtidspunktet	24	22	23	29	27	41	25	22	19	57	53	19	27	25	18	19	41

*H og J henviser til klienter inddraget i undersøgelsen, fordi Evaluator interviewede både sagsbehandler og mentor og gennemlæste klienternes handleplaner. Disse klienter blev imidlertid ikke selv interviewet.

Tabel 2. Klienternes aldersfordeling i evalueringen³⁷

Alder	Aldersfordeling i Dataudtræk 2016	Aldersfordeling fra Evaluering	Forløbslængde i måneder	Forløbslængder i Dataudtræk 2016	Forløbslængder fra Evaluering
15-17 år	2%	0%	0-3	31%	18,8%
18-22 år	40%	<u>38%</u>	4-6	25%	<u>50%</u>
23-27 år	24%	<u>38%</u>	7-12	28%	<u>19%</u>
28-32 år	15%	6%	13-18	7%	13%
33-37 år	5%	0%	19-24	5%	0%
Over 38 år	14,3%	31,25%	Over 24 år	4%	6%

2.2. INTERVIEW, DOKUMENTGENNEMGANG OG OBSERVATION

Interview: Karakteristika og bearbejdning. Som det fremgår af Tabel 3 nedenfor, blev der lavet i alt 60 semistrukturerede interview med klienter, sagsbehandlere, mentorer, ledere og ansatte i kommunerne. Størstedelen af disse interview havde en varighed på mellem en time og halvanden, og de har alle taget udgangspunkt i dertil udviklede interviewguides, der er blevet tilpasset interviewsituationen og respondenteren³⁸. Løbende erkendelser af relevans for evalueringens 10 fokusområder samt evalueringens anbefalinger er blevet diskuteret, testet og justeret både i forbindelse med formelle og uformelle interviewsamtaler³⁹, hvorfor denne første del af evalueringen i nogen udstrækning har karakter af en fjerdegenerations evaluering⁴⁰. Med undtagelse af to, blev samtlige interview med sagsbehandlere, klienter og mentorer båndet og transskriberet. Alle transskriberede interview er behandlet i det kvalitative software program Nvivo, hvor de er tematisk kodede i forhold til de emner, der blev udforsket gennem de udarbejdede interviewguides designet til at besvare evalueringens fokusområder⁴¹.

³⁷ Alle tal angivet i nærværende rapport er rundet op eller ned til første hele tal ved ,5.

³⁸ De mentorforløb, der i evalueringen er indhentet information omkring, er igangsat på forskellige tidspunkter, og det var derfor ikke alle informanterne, der var i stand til at reflektere over samtlige spørgsmål. Hvis et forløb havde været i gang i 2 måneder, var diskussionen af spørgsmål, der omhandlede omstændighederne for afholdelse af tre-måneders mødet, eller ændringer af etablerede mål i forbindelse med samme mindre relevante. I sådanne situationer blev mentorer og sagsbehandlere derfor typisk bedt om at beskrive afholdelse af tre-måneders møder i forbindelse med andre mentorforløb og så fremdeles.

³⁹ I tillæg til de spørgsmål som var forberedt til indsamlingen af primærdata vedhæftet evalueringens metoderapport, opstod der i interviewprocessen nye spørgsmål, som gradvist er tilføjet interviewguiderne og diskuteret med informanterne. For eksempel viste det sig, at de fleste mentorer ikke brugte logbogen, hvorfor mulige alternativer til logbogen blev diskuteret med mentorer og sagsbehandlere som en integreret del af hver interview med henblik på at udvikle anbefalinger for evalueringen. Anbefalingerne blev, som udgangspunkt, defineret ud fra eksisterende praksisser som Evaluator spurgte ind til. Det betyder, at en del af evalueringens anbefalinger, er blevet til i en kumulativ proces, hvor de er testet og udviklet i dialog med interessenterne. Denne proces fortsatte efter feltarbejdsperioden, hvor anbefalinger, der relaterer sig til kortidsmål og visitation er blevet delt med udvalgte ansatte i KiF afdelingerne som igen har kommenteret på dem.

⁴⁰ Fjerdegenerations evalueringer er kendetegnet ved at være partecipatoriske og dialogiske, og associeret med en historisk kritik af positivistisk-orienterede evalueringer. Her henvises til Guba og Lincoln 1989.

⁴¹ Interviewene er fortolket, hvilket er en præmis for bearbejdning af data. Der har ikke været arbejdet med en specifik fortolkningsramme. Fortolkninger er informeret af den kognitive antropologi, socialpsykologien og læringsteorier (her henvises til Holland og Quinn 1991; Mead 1967; Lave og Wenger 1991; Strauss 1992 og 1997; og Gubrium og Holstein 2000). Ved kodning af data har Evaluator været særlig opmærksom på fem forhold. Det første relaterer sig til det forhold, at brugen af NVivo kommer med de-

Interview: Planlagte og faktiske. Antallet af semistrukturerede interview er lidt højere end oprindelig planlagt, hvilket bl.a. skyldes, at enkelte sagsbehandlere og mentorer virkede for flere af de deltagende klienter, og at der var sygdom og aflysninger, hvorfor løbende justeringer var nødvendige. De røde tal indsat i Tabel 3 angiver afvigelser fra det planlagte antal interview, som er angivet i sort. Bilag C vedhæftet nærværende rapport redegør detaljeret for afvigelser fra den planlagte datagenerering beskrevet i metoderapporten herunder også det planlagte antal interview.

Tabel 3: Antal interview per KiF Afdeling

Interviewede	Antal	Interviewede	Antal
KiF Roskilde 9/1 til 27/1 2017		KiF Århus 1/12 til 23/12 2016	
Klienter	4	Klienter	3
Mentor	4	Mentor	3 / 4
Mentortovholdere, sagsbehandlere	5	Mentortovholdere, sagsbehandlere	4 / 5
Leder	1	Leder	1
Ansatte i kommunerne	1 / 2	Ansatte i kommunerne	1 / 2
Subtotal	15 / 16	Subtotal	12 / 15
KiF Haderslev 1/2 til 22/2 2017		Lokalkontoret i Horsens 21/11 til 1/12 2016	
Klienter	4	Klienter	3 / 4
Mentor	4	Mentor	3
Mentortovholdere, sagsbehandlere	5 / 4	Mentortovholdere, sagsbehandlere	4
Leder	1	Leder	1
Ansatte i kommunerne	1 / 2	Ansatte i kommunerne	1 / 2
Subtotal	15 / 15	Subtotal	12 / 14
Total planlagt	54	Total i praksis	60

Udover interviewene listet i Tabel 3 og de førømtalte uformelle samtaler med ansatte, mentorer og klienter, er der lavet 18 interview med ansatte i Kriminalforsorgen, primært, for at undersøge igangværende initiativer og/eller forhold af relevans for evalueringen. Disse interview har f.eks. drejet sig om at tilvejebringe mere dybdegående information omkring kriminalforsorgens nye risiko- og behovsvurderingsværktøj; kriminalforsorgens programvirksomhed og særlige indsatser; eller undersøge muligheden for at drage læring fra relevante pilotprojekter, som Evaluator ikke var bekendt med i evalueringens planlægningsfase⁴². En liste over hvilke ansatte disse interview er lavet med, er vedhæftet nærværende rapport som Bilag D.

Dokumentgennemgange. En gennemgang af relevante rapporter og skrivelser oprettet i et elektronisk bibliotek⁴³ udfærdiget af evalueringskoordinatorerne på forespørgsel af Evaluator⁴⁴ har informeret

kontekstualisering, der nødvendiggør opmærksomhed på den enkelte informants samlede beretning og konteksten for samme (se f.eks. Silverman 2008). *Det andet* forhold har at gøre med en systematisk afstemningen af information tilvejebragt fra den enkelte informant tilknyttet et mentorforløb med information fra de andre informanter involveret i samme klientforløb (sagsbehandler, klient og mentor). *Det tredje forhold* henviser til betydningen af at læse på tværs af kilder med henblik på at forstå forskelle og ligheder mellem de forskellige typer af informanter (mentorer, klienter, sagsbehandlere). *Det fjerde* forhold har at gøre med vigtigheden af at arbejde med tre opmærksomhedsfelter af betydning for mentorforhold og disses effekt (Nakkula og Harris 2014) listet som A), B) og C) nedenfor. A) har at gøre med, hvad der kaldes for *Intern Match Kvalitet*, hvilket handler om den måde mentorer og klienter oplever hinanden, og det som de laver sammen. B) kaldes for *Match Struktur*, og omhandler, hvad mentorer og klienter faktisk gør sammen og, hvordan de bestemmer, hvad der laves. C) kaldes for *Ekstern Match Kvalitet*, hvilket henviser til forhold som mentor og klienten ikke har direkte indflydelse på.

⁴² I forhold til sidstnævnte, tænkes der særligt på projektet Primus Motor. Primus Motor henviser til en frivillig mentorordning iværksat i et samarbejde mellem Røde Kors og Kriminalforsorgen, hvor målgruppen er ubetinget dømte over 25 år, der, tre måneder inden de skal løslades og op til et år efter deres løsladelse, kan tilbydes en frivillig mentor. Under Primus Motor, tænkes mentorerne at fungere som en reintegrerende støtte og et frivilligt netværk for den dømte med det overordnede formål at mindske recidiv. Primus Motor, der implementeres med en kontrolgruppe, var på evalueringstidspunktet lige startet med forsinkelse bl.a. på grund af vanskeligheder ved at fastholde brugen af mentorer ved klienternes løsladelse. For mere information om projektet henvises til primus motors projektbeskrivelse af juni 2014.

⁴³ Ved etableringen af det elektroniske bibliotek anmodede Evaluator både om at inddrage interne og eksterne rapporter over mentor pilotprojekter og andre initiativer relateret til mentorordningen. For at etablere en forståelse for den kontekst som mentorordningen implementeres i, anmodede konsulenten ligeledes om rapporter og dokumenter udfærdiget i forbindelse med større initiativer i Kriminalforsorgen af nyere dato, såsom reorganiseringen af Kriminalforsorgen og det nye risiko- og behovsvurderingsredskab.

⁴⁴ Evaluator har løbende tilvejebragt og gennemgået dokumenter af relevans for evalueringen, der supplerer dem som forefindes i det elektroniske bibliotek.

planlægningen af evalueringen⁴⁵. I nærværende afrapportering fokuserer Evaluators primært på 16 klientforløb i forhold til hvilke mentorer, sagsbehandlere og klienter er blevet interviewede, og Evaluator har gennemgået de relaterede handleplaner og logbøger med henblik på at besvare evalueringens fokusområder. Gennem feltarbejdsperioden har Evaluator imidlertid læst flere handleplaner end de 16 ovenfor nævnte, og Evaluator har systematisk tilvejebragt data omkring andre mentorforløb. Nærværende afrapportering fokuserer på de dominerende tematikker i det samlede tilvejebragte materiale. I rapportens enkelte kapitler redegøres for, hvornår, og hvordan handleplanerne inddrages.

Observation. Evaluator har i hver KiF afdeling fulgt to sagsbehandlere gennem en halv dag hver for at få indblik i tilsynsarbejdet og den kontekst, hvori mentorordningen udmøntes. Evaluator har deltaget i en forsamling i forbindelse med planlægning af et samfundstjenesteforløb; et enkelt kontrolbesøg til et samfundstjenestested og en række tilsynssamtaler primært med klienter, der ikke havde mentorer. I forbindelse med disse tilsynssamtaler, har Evaluator særlig spurgt ind til sagsbehandlernes begrundelser for ikke at tilbyde klienterne en mentor og brugen af MOSAIK og LS/RNR, som grundmodeller for tilsynsarbejdet. Endelig har Evaluator, som observant, deltaget i enkelte afdelings- og teammøder, samt været tilstede i hverdagen i hver KiF afdeling i forbindelse med hvilket samtlige semistrukturerede interview har været afholdt. Tilsammen har Evaluator opholdt sig ni uger i de fire KiF Afdelinger, hvor arbejdsgange og udvekslinger omkring samme blev registreret, herunder særlig brugen af mentorer eller manglen på samme. Evaluator har løbende taget noter. Disse har sammen med de øvrige data informeret nærværende afrapportering.

2.3. PROCES- OG KVALITETSSIKRING

Evalueringstilgang og proces. Der har, gennem hele evalueringsprocessen, været lagt vægt på at skabe ejerskab over evalueringen. I forhold til feltarbejdet er dette gjort, dels ved at inddrage KiF Afdelingerne i planlægningen af evalueringen; dels ved at tilstræbe metodisk gennemsigthed⁴⁶, og dels ved at inddrage ansatte i evalueringen gennem løbende uformelle samtaler, hvorved ansatte, der ikke blev interviewet havde mulighed for at præge evalueringen. De fire KiF afdelinger blev desuden tilbudt, at Evaluator, ved sin ankomst i hver afdeling, præsenterede ansatte for evalueringen formål og sigte, samt at Evaluator, ved afslutningen af sit ophold i hver afdeling, gav en tilbagemelding til ansatte omkring foreløbige observationer og anbefalinger, som ansatte havde mulighed for at kommentere. Endelig er evalueringen blevet præsenteret for og diskuteret med kriminalforsorgens Mentortovholdere⁴⁷ i forbindelse med afholdelse af deres årlige mentortovholderdag henholdsvis forud for feltarbejdets begyndelse og den endelige afrapportering.

Kvalitetssikring. Kvalitetssikring i forbindelse med nærværende evaluering henviser til den måde, hvorpå data er tilvejebragt og analyseret, og anbefalingerne udviklet. Her har de bærende principper relateret sig til: a) triangulering; b) member-checking⁴⁸; c) dokumentation; og d) dialog.

- a) **Triangulering.** Evaluator har systematisk krydstjekket informationer tilvejebragt fra klienter, sagsbehandlere, mentorer og ledelse for at afdække informanternes forskellige oplevelser af mentorordningen og indkredse den diversitet og kompleksitet udmøntningen af mentorordningen kommer med. Evaluator har ved at krydstjekke information om de enkelte mentorforløb desuden også

⁴⁵ Her henvises til evalueringens metoderapport vedhæftet som Bilag B.

⁴⁶ Dette indebærer distributionen af de ovenfor nævnte informationsbrochurer til de fire KiF afdelinger, forud for evalueringen, således at ledelsen var velinformet omkring dens fokus og implikationerne af at deltage i evalueringen. I forhold til sidstnævnte drejede dette sig bl.a. om evaluators møder med ansatte og andre interessenter, planlægning af interview og de praktiske forhold omkring evaluators tilstedeværelse i afdelingen. Det indebærer også, at Metoderapporten blev gjort tilgængelig på kriminalforsorgens intranet, og at interviewguides og evalueringsplanen for hvert KiF ophold blev gjort tilgængelige for alle ansatte i afdelingerne, således at de var orienterede omkring evaluators tilstedeværelse og formål.

⁴⁷ Direktoratet har siden 2012 anmodet samtlige KiF afdelinger, fængsler, arresthuse og pensioner om at nominere en Mentortovholder, der kan fungere som kontaktperson for mentorordningen i forbindelse med lokale forespørgsler og intern kommunikation omkring samme.

⁴⁸ Her henvises til Cho og Trent 2006.

haft mulighed for at indkredse forløbenes indhold og udvalgte aktiviteter som mentor og klient har indgået i og derved forholde forløbsaktiviteter med informanternes rapporterede oplevelser af samme.

- b) **Member-checking.** I samtlige interview har Evaluator systematisk og fortløbende gentaget, informanternes hovedpointer, således at informanterne havde mulighed for at korrigere evaluators forståelse af samme.
- c) **Dokumentation.** I samtlige formelle som uformelle samtaler om mentorordningen har Evaluator tilstræbt systematisk at anmode evalueringens informanter om eksempler fra hverdagen, fra arbejdsgange og mentorforløbsaktiviteter med henblik på, at undersøge relationen mellem, på den ene side, holdningstilkendegivelser og oplevelser, og på den anden, handling. Endelig har Evaluator, når det har været muligt, anmodet om at se skriftelig dokumentation på administrative og andre forhold, der vedrører udmøntningen af mentorordningen f.eks. lokalkontorenes budgetoversigter, forskellige projektbeskrivelser og lignende.
- d) **Dialog.** Som nævnt ovenfor, har Evaluator systematisk krydstjekket hypoteser og anbefalinger gennem interviewsamtalerne med de enkelte informanter og ved den afsluttende diskussion med ansatte i de enkelte afdelinger. Endelig har Evaluator per e-mail modtaget kommentarer på evalueringens anbefalinger omkring etableringen af korttidsmål og visitationen til mentorordningen.

3. EFFEKTIVITET: MÅLFORMULERING, MÅLOPNÅELSE OG SUCCESKRITERIER

Om kapitlet. Dette kapitel handler om effektivitet og evalueringens fokusområder 1-5, der på forskellig vis relaterer sig til emnet målopnåelse. Ved behandlingen af emnet målopnåelse beskæftiger dette kapitel sig også med forhold, der har betydning for evalueringens besvarelse af fokusområde 9, som har med relevans at gøre. Relevans vil imidlertid blive behandlet selvstændigt i Kapitel 6, hvori der vil blive henvist til resultater fra nærværende kapitel.

Det første afsnit (3.1.) i dette kapitel beskæftiger sig med etablering af mål for mentorforløb, og samarbejdet mellem sagsbehandler, klient og mentor omkring samme. *Det andet afsnit (3.2.)* vurderer i hvilken udstrækning de etablerede mål for mentorforløbene ændrede sig undervejs, og *det tredje afsnit (3.3.)*, i hvilken udstrækning de mål, der blev sat for de enkelte forløb var indfriet på evalueringstidspunktet. *Det fjerde afsnit (3.4.)* forklarer, hvad der blandt udvalgte klienter blev anskuet som den største gevinst ved mentorforløbene udover opnåelse af de mål, der blev sat ved forløbsigangsættelsen. *Det femte afsnit (3.5.)* beskriver, hvad det var for nogle succeskriterier, sagsbehandlere og mentorer vurderede igangsatte mentorforløb ud fra, og hvad som karakteriserede omstændighederne omkring mentorforløb, der tænkte vellykkede. *Det sjette afsnit (3.6.)* forklarer, hvilke omstændigheder, der havde betydning for, at mentorforløb blev betragtet som mindre vellykkede eller med en mindre grad af tilfredshed. *Det sidste afsnit*, runder kapitlet af med nogle afsluttende sammenfattende kommentarer og anbefalinger.

3.1. ETABLERING AF MÅL FOR MENTORFORLØB

Baggrund. Dette afsnit gennemgår de etablerede mål for mentorforløb, som er dokumenteret i handleplaner, og samarbejdet omkring samme, som det blev beskrevet i de interview, der blev lavet i forbindelse med evalueringen. Uformelle samtaler om mentorforløb, samt kriminalforsorgens forløbsregistreringsskemaer fra 2016 (henvis til tabellerne 4-10) inddrages ligeledes, herunder en række krydstabeller udarbejdet af Kriminalforsorgen på foranledning af Evaluator.

Om handleplaner og etablering af mål. Som en sagsbehandler understregede, efter at have redegjort for en klients kriminalitet og livsforløb inklusiv dertilhørende sammenspil mellem psykosociale, økonomiske og familiære forhold, så er det langt fra alle relevante informationer omkring klienter, der bliver inkluderet i handleplanerne. Virkeligheden er ofte mere kompleks end den, som dokumenteres i et relativt kortfattet dokument som en handleplan⁴⁹. De mål, der blev sat for de enkelte mentorforløb i handleplanerne, og beskrivelser af samarbejdet omkring samme, var derfor ofte mest meningsfulde, når klienternes kriminalitetshistorik, og akut opståede problemer og/eller baggrundshistorier blev udfoldet. Skema 1 nedenfor opstiller de mål og arbejdsopgaver, som blev dokumenteret i handleplanerne for de gennemgåede forløb.

⁴⁹ Handleplanerne som har været gennemlæst i forbindelse med nærværende evaluering er generelt karakteriseret med en stor grad af variation i forhold til detaljeringsgrad og skrivestil, og den sammenhæng, der etableres mellem de enkelte afsnit, hvilket er tematikker, der også blev berørt i evalueringen af kriminalforsorgens handleplaner fortaget i 2014.

Skema 1. Beskrivelser af fokus og mål for mentorforløb i handleplaner

Nr.	Mål og forklaringer	Nr.	Mål og forklaringer
1	Da klienten (KL) har svært ved samtaler i misbrugscenteret og er mere praktisk i sin indfaldsvinkel til tingene, kan det være en løsning at få tilknyttet en mentor til at hjælpe med <i>struktur</i> i hverdagen. Det er i perioder, hvor KLS struktur ryger sig en tur, at KL ryger hash. Mentor fokuserer på: - etablering af <i>struktur</i>. - hjælp til aftaler og økonomi.	9	Der er iværksat mentorstøtte. Mentor skal støtte KL i at: - fastholde uddannelse. - hjælpe med <i>struktur</i>. - hjælpe med lektier samt fastholdelse i misbrugsbehandling.
2	Mentorforløb skal bruges til først at fokusere på a-c, dernæst d: - KL skal i egen bolig hurtigst muligt. - påbegyndelse i Voksen Uddannelses Centret og fastholdelse af samme – muligvis bruges som trinbræt til nyt netværk. - nyt netværk. - der skal arbejdes med KLS kriminelle tankegang.	10	Mentors navn står opstillet under samarbejdspartnere, men der er ingen mål specificeret eller beskrivelse af mentors rolle.
3	Brug for støtte til at <i>strukturere</i> tilværelsen og støtte til at ændre sin adfærd. Mentors opgave er at: - fastholde KL i uddannelsesforløb. - fastholde KL i stoffrihed. - fungere som voksenmodel.	11	Mentor støtter i diverse praktiske gøremål. Der er sat mentor på som støtte.
4	KL bevilget mentor som kan hjælpe med at <i>strukturere</i> hverdagen og dermed <i> mindske risiko for ny kriminalitet</i> . Mentors opgaver er: - overblik over økonomi. - betale husleje. - deltage i møder på kommunen. - hjælpe med at søge arbejde.	12	Formålet er, at mentor skal give råd og vejledning ift. uafklarede forhold, det være sig økonomi, boligsøgning, uddannelse, beskæftigelse og familie. Det kan også dreje sig om at overholde aftaler.
5	KL bevilges en mentor som støtte og vejledning og hjælp til: <i>struktur</i> i hverdagen. - fastholdelse i uddannelse. - kontakt til myndigheder. - samtaler om stoffer og alkohol. - tillid og familierelationer. - udredning. - samtaler om udfordringer.	13	Mentor sat på for at støtte og motivere KL til <i>at skabe forandring og en kriminalitetsfri</i> tilværelse. Mentors opgavers spænder fra praktisk hjælp til en motiverende indsats. Det drejer sig om hjælp til: - bolig. - læge. - e-boks, økonomi. - at fastholde ønske om stoffrihed. - lægge en uddannelsesplan. - evt. søge psykologhjælp.
6	KL bevilges mentor som skal hjælpe med at: - møde til og holde kontakt med relevante myndigheder. - møde til psykiatrisk udredning/behandling. - støtte til at finde vrede håndteringsstrategier. - opsøge og fastholde pro-sociale netværk. - følge op på aftaler.	14	Mentoropgaven er at hjælpe KL med <i>struktur</i> i hverdagen; bolig; uddannelsesvalg og fungere som voksenkontakt.
7	Der er bevilget mentor, hvis opgaver er at: - deltage i møder. - hjælpe med praktisk forhold, ikke mindst, søgning af bolig. - samtaler om KLS frustrationer og aktuelle situation.	15	Får mentor på efter lang afsoning som støtte til at finde et nyt leje samt snakke ud om starts-vanskeligheder, der kan være vanskeligt i forhold til at møde nye mennesker, der ikke kender KL kriminalitetshistorie.
8	Mentor bevilget med formål: - støtte KL i ønske om fast <i>struktur</i>. - få overblik over økonomi. - finde pro-sociale aktiviteter. - finde beskæftigelse. - hjælpe med fremmøde til behandlingssamtaler. - hjælpe KL til at klare sig selv så denne fremover kan fungere med bostøtte.	16	Mentor vil hjælpe KL i at finde en bolig og støtte KL i at komme i gang med Voksenuddannelsescenteret (VUC).

Aktiviteter og mål. Som det fremgår af skema 1 er det muligt at identificere flere udfordringer i forbindelse med etableringen af mål og arbejdsopgaver for mentorforløbene. *For det første*, bliver aktiviteter som f.eks. ”at deltage i møder” og ”at kontakte myndigheder” blandet sammen med forklaringer på, hvad aktiviteterne skal føre til f.eks.: ”at klienten påbegynder, fastholder og/eller gennemfører en uddannelse” (kortsigtede mål), eller ”at mindske risiko for fornyet kriminalitet” (langsigtet mål). *For det andet*, og som en konsekvens, er det karakteristisk, at man ved etableringen af et mentorforløb, opstiller en række meget kortsigtede mål, der svarer til det, som man i nogle kommuner kalder delmål dvs. kortsigtede arbejdsopgaver, der ikke forholder sig til mere langsigtede mål om f.eks. beskæftigelse. Dokumentationen af mentorforløbene og i nogle udstrækning også udmøntningen af dem, fik derved et stærkt aktivitetsfokuseret præg. I forhold til dokumentation, kunne dette f.eks. betyde, at selvom ansatte ofte henviste til, at de igangsatte mentorforløb for at hjælpe klienter igennem et samfundstjenesteforløb, så var dette ikke dokumenteret som et mål for mentorindsatsen.

Årsagssammenhænge og antagelser om forbedringer. For det tredje, er årsagssammenhængen mellem aktiviteter og mål ikke altid klar, hvorfor formålet med igangsættelsen af mentorforløb ligeledes kommer til at fremstå som uklart. For eksempel blev der i interviewsamtaler omkring mentorforløb ofte henvist til vigtigheden af at få orden i økonomien, eller have *struktur* i hverdagen (se skema 1 klienterne: 1, 3, 4, 5, 8, 9 og 14). Det var imidlertid ikke klart, *hvad* orden i økonomien henviste til, eller hvad strukturen mere præcist handlede om (hvor den begyndte, og hvor den sluttede) og, vigtigst, *hvorfor* den blev ved med at skride. Tværtimod, og som beskrevet nedenfor, fremstod arbejdsopgaver for mentorforløb, der knyttede an til mål om at skabe struktur, som en slags symptombehandling, der pegede på vigtigheden af andre, muligvis, mere gennemgribende og/eller årsagsrettede varige indsatser.

Implikationer af uklarheder ved målsætninger for mentorforløb. De ovenfor beskrevne uklarheder, mener Evaluator, til tider, havde konsekvenser for det arbejde, der blev udført. For eksempel blev en mentor sat til at støtte en klient i at etablere struktur i hverdagen. Klienten var diagnosticeret med ADHD, og årsagen til klientens tilbagevenden til at ryge hash blev i handleplanen beskrevet som mangel på struktur (se klient 1 skema 1). Gennem interviewene med mentor blev det imidlertid klart, at klienten ikke tog sin medicin – hvilket kunne være en blandt andre årsager til, at "strukturen" skred og klienten røg hash. Gennem interviewene blev det ligeledes klart, at mentor, i stor udstrækning, fungerede som en slags lynafleder, der talte klienten ned, når der opstod kriser, hvilket fremstod som en gentagen tematik i klientens hverdag. En indsats i forhold til konstant at undgå kriser dominerede derfor også mentorforløbet. I sådanne forløb, tænker Evaluator, der kunne arbejdes mere målrettet med regulering af medicin (klienten havde tidligere et misbrug og røg på evalueringstidspunktet fast hash for at kunne sove); og der kunne arbejdes på bevidstgørelse af udfordringer med håndtering af ADHD problematikker herunder impulsivitet og vrede⁵⁰ (klientens kriminalitet var forbundet med stoffer og vold). Sådanne forhold blev imidlertid ikke italesat som centrale af mentor, sagsbehandler og klient, når forløbet, dets rammer og dets mål blev diskuteret. Ydermere, i interviewene med både sagsbehandler og mentor fremstod en usikkerhed både omkring forløbets formål og fokus, og hvad der mere præcist var kommet ud af det. Ikke desto mindre, fremgik det af samtalerne med mentor, klient og sagsbehandler, at klienten (selvfølgelig) var glad for den hjælp, som mentor ydede. Det fremgik også fra sagsbehandler og mentor, at de begge betragtede forløbet som vellykket, fordi relationen mellem klient og mentor ansås som velfungerende. Uklarhederne, der omgav forløbet i forhold til dets fokus og mål, og det arbejde mentor lavede er indfanget i citatet nedenfor, hvor mentor reflekterer over samme.

"Jamen øh, jeg er faktisk ikke bekendt med, om der er sat nogle direkte mål med klienten (red.). - Det tænker, jeg ikke der er. Ikke andet end, at han skal have en god rollemodel."

"... jeg synes, det er ærgerligt, når der er sådan en som (red.) klienten ... så kører man, ja, jeg ved ikke, hvor lang tid klienten (red.) kan blive ved med det her frivillige tilsyn, det har jeg faktisk ikke spurgt om. På et eller andet tidspunkt slipper jeg ham, og så bliver det kaos igen". - interview med mentor.

Om struktur. I et andet forløb blev mentor ligeledes sat til at hjælpe med at strukturere hverdagen. I dette tilfælde viste det sig imidlertid, at klienten havde et påbegyndende (gentaget) misbrug, og at en udredning for ADHD muligvis var på tale. Med undtagelse af en klient, der havde en anden diagnose, noterede Evaluator, at det fremgik i handleplanerne for *samtlig* forløb, hvor der var en målsætning om at hjælpe klienten med at *strukturere* hverdagen, at klienterne enten havde diagnosen ADHD (størstedelen) eller at de stod for en udredning. Som forklaret ovenfor, var der her ofte tale om forløb, hvor behovet for struktur syntes at dække over andre dybereliggende faktorer, der negativt dominerede klientens hverdag, og der fremstod behov for at håndtere med henblik på at forebygge risiko for gentaget kriminalitet. Det er således evaluators indtryk, at der, *til tider*, i forbindelse med etablering af mål for mentorforløb og samarbejdet omkring samme, ikke blev arbejdet målrettet med at reducere risiko for fornyet kriminalitet⁵¹.

⁵⁰ Man kunne f.eks. forstille sig at, der blev arbejdet pro-aktivt med vredeshåndteringsstrategier.

⁵¹ Sammenhængen mellem den viden, der tilvejebringes gennem LS/RNR vurderingen og etableringen af mål for mentorordningen diskuteres i kapitel 4 afsnit 4.4.

3.2. MÅL- OG AKTIVITETSUDFOLDELSE

"... man kan godt sidde og beslutte, at der skal arbejdes med det og det og det, men virkeligheden bliver jo ofte en helt anden." – interview med mentor.

Om udfoldelse af mål og aktiviteter for mentorforløb. Som citatet ovenfor med mentor indikerer, så udfolder graden af kompleksitet, der omgiver klienters situation sig ofte i takt med, at personkendskabet til den enkelte klient forøges. Dette er et karakteristisk træk ved mentorforløb, det er vigtigt at være opmærksom på både i forhold til at være fleksible med tildelingen af honorarer, den allokerede tidsramme for det enkelte forløb, og i forhold til at justere forventningerne til, hvad det er realistisk at nå i løbet af en tilsynsperiode.

Målforandring, justering og sideløbende udfordringer. I forbindelse med nærværende evaluering blev der spurgt ind til om målene ændrede sig undervejs, og hvordan, og hvad mentor og klient arbejdede med. Ved at sammenligne planlagte mål og arbejdsopgaver i handleplaner med, hvad der var blevet arbejdet med i de enkelte forløb frem til evalueringstidspunktet⁵², fremgik det, at der, i nogle tilfælde, blev introduceret nye mål⁵³, men at størstedelen af målene forblev uændrede. Det viste sig også, at udvalgte mentorer⁵⁴ ofte brugte tid og resurser på at støtte klienten i forhold til udfordringer, der ikke, i sig selv relaterede sig til risikoforebyggelse eller målene etableret for mentorforløbet. Det drejede sig typisk om udfordringer, der tog klientens opmærksomhed væk fra de arbejdsopgaver og mål, der var sat for mentorforløbet, og som derfor afkrævede mentors opmærksomhed, hvilket citatet nedenfor beskriver.

"Det er jo sådan, at hvis (red.) klienten ikke har et sted at bo og en god hverdag med sin kæreste, så kan vi ikke nå det der med, at klienten skal fastholdes i sin uddannelse, og have nogenlunde styr på sin økonomi og have ro i hovedet til overhovedet at være i det ... - selvfølgelig har vi de formelle mål, men for at nå dem, er der nogle andre ting, der skal bringes på plads. Det ligger brandslukningen i. Når det (red. de andre ting, der skal bringes på plads) bliver holdt nede, så kan man (red. fokusere på) de andre ting." – interview med mentor.

Her henviste udvalgte mentorer til, at de oplevede, deres engagement i klientens liv og i de udfordringer, der ikke var direkte relaterede til forløbenes mål og arbejdsopgaver, var befordrende både for relationen og mål opnåelse. Nødvendigheden af at give sådanne udfordringer opmærksomhed er også noteret i forskningen, hvor arbejdet med sådanne udfordringer betegnes som humanitært⁵⁵. Endelig var der forhold, som klienterne ikke altid bragte frem i KiF, f.eks. nødvendigheden af at tilbagebetale narko- og anden gæld, men som ikke, desto mindre, fyldte og blev diskuteret med mentor. Sådanne gældsbyrder, der i sagens natur er uformelle, repræsenterede et domæne, i forhold til hvilket, mentorerne ikke kunne iværksætte konkrete initiativer eller fungere som bisiddere, men hvor de, primært, støttede klienterne imod en afslutning og afklaring omkring samme. Der var således ofte, men ikke altid, en række sideløbende arbejdsopgaver, der ikke nødvendigvis blev registrerede i handleplanen, men som der i mentorforløbene blev brugt tid på.

Opsummering. Netop fordi der kan være tale om at både nye mål og aktiviteter af formel og uformel karakter lægges til et mentorforløb undervejs, er det vigtigt at forholde sig til, hvad der realistisk kan opnås i løbet af en tilsynsperiode. Det er ligeledes centralt, at sagsbehandlere, mentorer og klienter løbende evaluerer de mål, der ved igangsættelse af mentorforløb etableres, således at der arbejdes frem mod en afslutning af tilsynsperioden, hvor der er fulgt op på og prioriteret en indsats i forhold til de ønsker og de mål man med mentorforløbet rejste en forventning om at nå⁵⁶. Her er det centralt, at klienten er enig i eventuelle omprioriteringer i forhold til tilsynsforløbet, at klienten stilles i centrum af sit eget forløb, og i den udstrækning det er muligt, tildeles førersædet og ansvar.

⁵² Henvis til interviewguidene, hvoraf det fremgår, hvordan der systematisk er spurgt ind til aktiviteter og eksempler på same.

⁵³ Dette kunne f.eks. være foranlediget af, at det blev klart, at en udredning var nødvendig; at klienten pludselig blev boligløs; at klienten genoptog et forbrug af stoffer; eller det viste sig, at klienten var banderelateret, hvorfor man kunne forestille sig, at indsatsen ville blive justeret til at omfatte boligsøgning, misbrugsbehandling eller gældsafvikling og netværksskift.

⁵⁴ Det drejede sig om mentorer, hvor både klient og mentor selv rapporteredes at have en særlig tæt relation, hvilket ofte var sammenkædet med et ønske om at bevare en kontakt efter forløbets ophør.

⁵⁵ Henvis til Bonta og Andrews 2016, der netop anerkender at sådanne ikke-kriminogene behov ofte påkræver opmærksomhed og yderligere indsats.

⁵⁶ Her skal det noteres at 34% af mentorforløbene sluttede, fordi tilsynsperioden ophørte, og ikke nødvendigvis fordi målene blev opnået (kriminalforsorgens forløbsregistreringer 2016).

3.3. MÅLOPNÅELSE

Introduktion. Dette afsnit omhandler emnet målopnåelse. Det vurderer primært på målopnåelse i forhold til de forløb, der i evalueringen er særligt fokus på⁵⁷, og det præsenterer udvalgte relevante data fra kriminalforsorgens forløbsregistreringer fra perioden 2015 til 2016. Formålet hermed er, dels at vurdere om der er en sammenhæng mellem de mål, der blev sat for mentorforløb, og den indsats, der faktisk blev ydet, og dels at vurdere om de korttidsmål, der blev sat, var opnåelige. Afrapporteringen beror på en triangulering af de informationer, der blev tilvejebragt omkring de enkelte forløb gennem interview med sagsbehandlere, mentorer og klienter samt en gennemgang af de opstillede mål for mentorforløbene i handleplanerne. Indledningsvis henvises der til afsnit 3.1. ovenfor, som beskriver en uklarhed, der til tider karakteriserede etableringen af mål og arbejdsopgaver for mentorforløb, hvilket i nogen udstrækning vanskeliggør en vurdering af effektivitet. Her anvendes derfor fællesbetegnelsen "mål" for de mål og aktiviteter, der er opstillet i handleplanerne, og der fokuseres primært på disse korttidsmål.

Rammesættende mål: fra plan til handling. Der var en klar sammenhæng mellem mål og aktiviteter for mentorforløb, hvis man ser bort fra de ovenfor nævnte udfordringer som mentor og klient også brugte tid på, og som ikke var direkte relaterede til mentorforløbenes mål og arbejdsopgaver. De mål, der blev sat for forløbene var, med andre ord, rammesættende for de aktiviteter som mentor og klient efterfølgende igangsatte, og de definerede forløbenes fokus. Den nære sammenhæng mellem mål og aktivitet peger på vigtigheden af der etableres gennemtænkte, klare, meningsfulde og realistiske mål for mentorforløb, hvor der sættes skarpt på risikonesættende indsatser, og hvor forholdet mellem problemsymptom og årsag er afklaret i den udstrækning, det er muligt.

Målopnåelse. Ved gennemgang af de i handleplanerne etablerede mål fremgår det, at det indenfor tilsynsperioden faktisk var muligt at opnå en række af de opstillede mål. Målopnåelsen drejede sig typisk om at klienten: fik en bolig; blev fastholdt i et uddannelsesforløb; fik etableret et nyt netværk; blev fastholdt i stoffrihed; fik lavet en uddannelsesplan; fandt beskæftigelse; eller fik overblik over, eller orden i sin økonomi. Her henviser sidstnævnte til forhold som budgetplanlægning til afholdelse af faste udgifter og gældssanering. Det forhold, at det er muligt at opnå mål for mentorforløb, betyder imidlertid ikke, at klienterne, efter tilsynsperiodens ophør, kan fastholde, hvad de har opnået gennem mentorforløbet, men det betyder, at Kriminalforsorgen kan støtte udvalgte klienter i at sætte sig nogle mål for tilsynsperioden, som det, i nogle tilfælde, er realistisk at opnå og dokumentere.

Om Skema 2. Skema 2 nedenfor opstiller de mål, der blev etableret for de enkelte forløb i handleplanerne. Evaluators indsat symboler i skemaet, der beskriver status på målene ved feltarbejdets afslutningstidspunkt i de enkelte KiF afdelinger. Der opereres med følgende tre symboler: (☺) en oprejst tommelfinger, som indikerer, at målet er opfyldt; (🕒) et ur, som indikerer, at der stadig bruges tid på at få målet på plads; og endelig (?) et spørgsmålstegn, der indikerer at målet er uklart og status, derfor typisk også er uklart, eller at det på baggrund af interviewene er uklart for Evaluator, hvad status er. I forhold til udvalgte klienter (2, 13) kombineres symboler. Dette er tilfældet, fordi de opstillede mål var at arbejde med den kriminelle tankegang og fungere som voksenkontakt, hvilket henviser til mål der i princippet ikke afsluttes før mentorrelationen ophører. Hvor dette er tilfældet, er der indsat både et ur (i gang) og en tommelfinger, hvis indsatsen er *godt* i gang. Her defineres en indsats, der er godt i gang, som et forløb i forhold til hvilke, det af beretningerne om forløbet fra *samtlig* informanter tydeligt fremgik, at mentor og klient talte kriminalitet; diskuterede og arbejdede frem mod etablering af en hverdag uden kriminalitet; og at mentor havde etableret en relation til klienten, hvor mentor fungerede som en central og nærværende voksenkontakt i klientens hverdag.

⁵⁷ Henvis til kapitel 2 om metode.

Skema 2. En oversigt over mål for gennemgående mentorforløb og fremgang i forhold til samme.

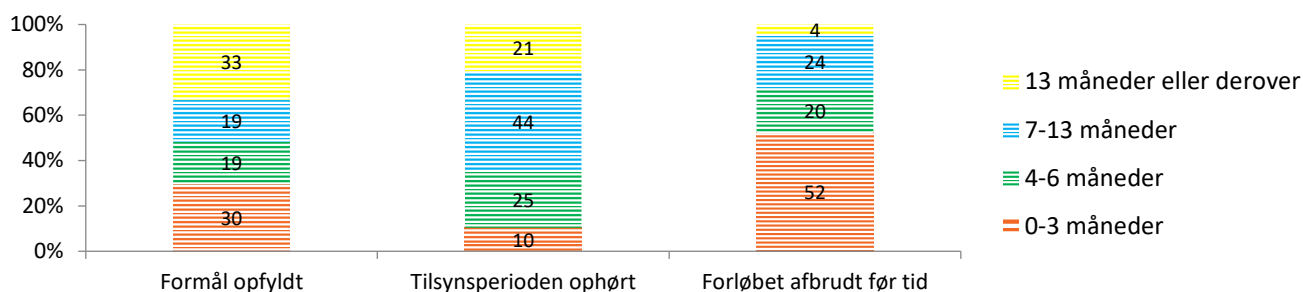
Nr	Mål for Mentorforløb Indskrevet i Handleplaner	Nye mål/ indsatsomr åder	Forløbs- periode
1	Da klienten (KL) har svært ved samtaler i misbrugscenteret og er mere praktisk i sin indfaldsvinkel til tingene, kan være en løsning at få tilknyttet en mentor til at hjælpe med struktur i hverdagen. Det er i perioder, hvor KLs struktur ryger sig en tur, at KL ryger hash. Mentor fokuserer på: - Etablering af struktur. Status: ? - Hjælp til aftaler og økonomi. Status: ⚠		4 måneder
2	Mentorforløb skal bruges til først at fokusere på de tre første punkter, dernæst det fjerde: - KL skal i egen bolig hurtigst muligt. Status: 🚩 - påbegyndelse af VUC og fastholdelse af samme – muligvis bruges som trinbræt til nyt netværk. Status: 🚩 - Nyt netværk. Status: 🚩 - der skal arbejdes med KL kriminelle tankegang. Status: 🚩 ⚠		6 måneder
3	Brug for støtte til at <i>strukturere</i> tilværelsen og ændre sin adfærd. Mentors opgave er at: - Fastholde KL i uddannelsesforløb. Status: 🚩 - Fastholde KL i stoffrihed. Status: 🚩 - Fungere som voksenmodel. Status: ⚠		10 måneder
4	KL bevilget mentor som kan hjælpe med at <i>strukturere</i> hverdagen og dermed mindske risiko for ny kriminalitet. Mentors opgaver er: - Overblik over økonomi. Status: ⚠ - Betale husleje. Status: ⚠ - Deltage i møder på kommunen. Status: ⚠ - Hjælpe med at søge arbejde. Status: ⚠	Misbrug, udredning	2 måneder
5	KL bevilges en mentor, som støtte og vejledning og hjælp til: - Struktur i hverdagen. Status: ? - Fastholdelse i uddannelse. Status: 🚩 ⚠ - Kontakt til myndigheder. Status: ⚠ - Samtaler om stoffer og alkohol. Status: ⚠ - Tillid og familierelationer. Status: ⚠ - Udredning. Status: ⚠ - Samtaler om udfordringer. Status: ⚠	Muligvis bande- relateret	3-4 måneder
6	KL bevilges mentor, som skal hjælpe med at: - Møde til og holde kontakt med relevante myndigheder. Status: ? - Møde til psykiatrisk udredning/behandling. Status: ? - Støtte til at finde vredehåndteringsstrategier. Status: 🚩 - Opsøge og fastholde pro-sociale netværk. Status: ? - Følge op på aftaler. Status: ?		6 måneder og afbrudt
7	Der er bevilget mentor, hvis opgaver er at: - Deltage i møder. Status: ⚠ - Hjælpe med praktisk forhold. Status: ⚠ - Hjælpe med bolig. Status: 🚩 - Samtaler om KL frustrationer og aktuelle situation. Status: ⚠		7 måneder (2 forløb på 3 og 4 måneder)
8	Mentor bevilget med formål: - Støtte KL i ønske om fast <i>struktur</i>. Status: ? - Få overblik over økonomi. Status: 🚩 - Finde prosociale aktiviteter. Status: ⚠ - Finde beskæftigelse. Status: 🚩 - Hjælpe med fremmøde til behandlingssamtaler. Status: ⚠ - Hjælpe KL til at klare sig selv så denne fremover kan fungere med bostøtte. Status: ⚠		1 år (behandlings- dømt)

Nr	Mål for Mentorforløb Indskrevet i Handleplaner	Nye Mål / Indsatsområder	Forløbsperiode
9	Der er iværksat mentorstøtte. Mentor skal støtte KI i at: - Fastholde uddannelse. Status: 📌 - Hjælpe med struktur. Status: ? - Hjælpe med lektier. Status: Aktivitet endnu ikke fundet sted. - Fastholdelse i misbrugsbehandling. Status: Mentor anskuede ikke dette som sin opgave.		5 måneder
10	Mentors navn står opstillet under samarbejdspartnere, men der er ingen mål specificeret eller beskrivelse af mentors rolle. Status: Uklar pga. manglende mål. Klienten fungerede med mentor i frihed men var fuldstændig afhængig af mentor.		6 år (udstationeret i egen bolig)
11	Mentor støtter i diverse praktiske gøremål. Der er sat mentor på som støtte. Status: Mentorrelation ny og mål uklare		1,5 måneder (udstationeret i egen bolig)
12	Mentor sat på for at støtte og motivere KL til at skabe forandring og en kriminalitetsfri tilværelse. Mentors opgavers spænder fra praktisk hjælp til en motiverende indsats. Det drejer sig om hjælp til: Psykologhjælp. Status: ?		1,5 måned
13	Formålet er, at mentor skal give råd og vejledning ift. uafklarede forhold, det være: - Økonomi. Status: 🕒 - Boligsøgning. Status: 🕒 - Uddannelse. Status: 📌 - Beskæftigelse. Status: ? - Familie. Status: ? - Overholde aftaler. Status: 🕒	Forventes boligløs snarest	2 måneder
14	Mentoropgaven er at hjælpe KI med: - Struktur i hverdagen. Status: ? - Bolig. Status: 📌 - klienten fandt den selv. - Uddannelsesvalg. Status: 📌 - Fungere som voksenkontakt. Status: 🕒 📌		6 måneder
15	Får mentor på efter lang afsoning som støtte til: - At finde et nyt leje. Status: 🕒 - Snakke ud om startvanskeligheder, der kan være vanskelig i forhold til at møde nye mennesker, der ikke kender KL kriminalitets historien. Status: ?		7 måneder (prøvetid i egen bolig)
16	Mentor vil hjælpe klienten i at: - Finde en bolig. Status: 🕒 - Støtte klienten i at komme i gang hos Voksenuddannelsescenteret. Status: 🕒		3 måneder

Mål og forløbslængde. Som det fremgår af skema 2, havde 9 ud af 16 forløb været i gang i 5 måneder eller mere på interviewtidspunktet. Det kan også observeres, at mentorforløb på *under* 5 måneder, har flere ur symboler end forløb på *over* 5 måneder. Af kriminalforsorgens forløbsregistreringerne fra 2016, fremgår det imidlertid, at der *ikke* er en statistisk signifikant sammenhæng mellem mentorforløbenes længde og målopnåelse. Som Tabel 4 nedenfor⁵⁸ illustrerer, blev 33% af forløbene på over 13 måneder, og 30% af forløbene på 0-3 måneder afsluttet, fordi formålene var opfyldt. Til gengæld viser tabellen, at det var de helt korte mentorforløb på 0-3 måneder, der oftest blev afbrudt før tid (52%).

⁵⁸ Henvis til kriminalforsorgens forløbsregistreringer fra 2016.

Tabel 4. Forløbslængder og status på afslutningstidspunktet.

Målopnåelse ved forløbsafslutning. Ud fra forløbsregistreringer fra året 2016 (henvis til Tabel 5 nedenfor), fremgår det, at 65% af mentorforløbene blev afsluttet enten, fordi tilsynsforløbet ophørte; mentor eller klient afsluttede forløbet; klienten overtrådte tilsynet eller på grund af manglende fremdrift. Kun en begrænset andel af forløbene blev afsluttet med målopnåelse nemlig 19%. Det er her væsentligt at fastholde, at mentorordningen er målrettet et særlig belastet klientel og forventningerne til, hvad der kan opnås bør reflektere målgruppen. Ikke desto mindre indikerer den relativt beskedne andel af klienter, der opnåede de mål, som blev sat for mentorforløbene, at Kriminalforsorgen enten: igangsætter for mange eller/og for ambitiøse mål; klienterne ikke er tilstrækkelig motiverede i forhold til mentorforløbene, eller at der muligvis er brug for at differentiere eller justere målgruppen og forventningerne og indsatsen i forhold til samme. I forhold til at forstå betingelserne for målopnåelse og justere mentorindsatsen, kommer forskningen i nogen udstrækning til kort. For det første er studier af mentorforløb baseret på forskellige programinterventioner. For det andet, opsummerer de typisk, om der kan påvises en effekt i forhold til recidiv, men de beskæftiger sig i mindre grad med opnåelse af kortidsmål. Endelig, er studierne beskrivelser af mentorprogrammerne, deres indhold og sammensætning ofte mangelfulde, hvilket gør det vanskeligt at sammenligne resultater, indsats og forventninger til samme⁵⁹.

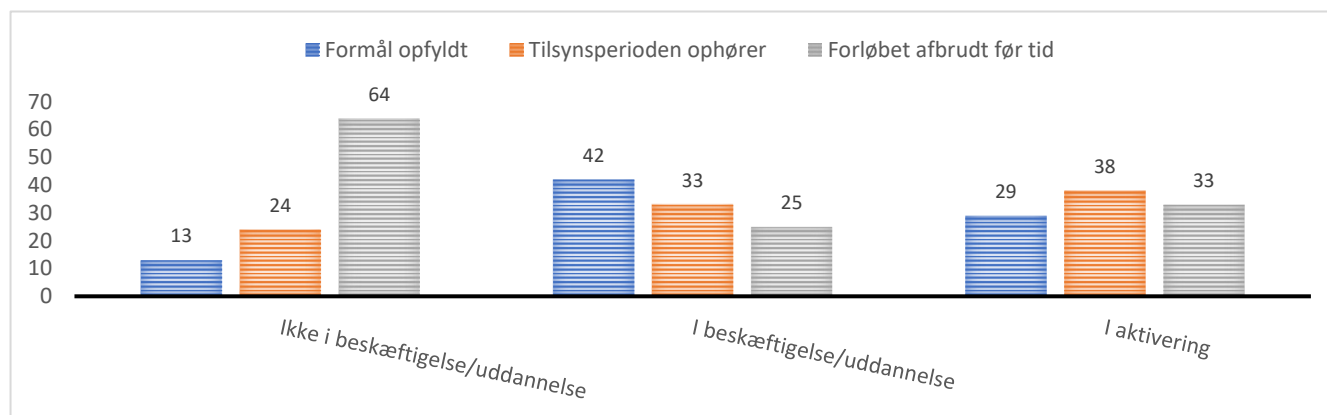
Tabel 5. Forklaringer på forløbenes afslutninger, forløbsregistreringer 2016.

		Antal	Valide Procent
Svarmuligheder	Formålet med mentorforløbet er opfyldt	27	19
	Tilsynsperioden ophører	50	34
	Den unge afslutter forløbet før tid	18	12
	Mentor afslutter forløbet før tid	6	4
	Mentorforløbet afsluttes grundet manglende fremdrift	18	12
	Mentorforløbet afsluttet grundet overtrædelse af tilsynet	5	3
	Andet	22	15
	Total	146	100
Manglende besvarelser		131	
Total		277	

Om målopnåelse og beskæftigelse. Af forløbsregistreringerne fra perioden 2015 til 2016 (Tabel 6 nedenfor) fremgår det, at der var en sammenhæng mellem beskæftigelse (arbejde, uddannelse eller aktivering) og målopnåelse, idet 13 % af de klienter, der *ikke* var i beskæftigelse opnåede målene for mentorforløbene, mens 42 % af klienterne under uddannelse eller i arbejde opnåede målene, og 29 % af klienterne i aktivering. Det kan ligeledes observeres, at 64 % af de forløb, der blev afbrudt før tid, blev afbrudt af klienter, der ikke var i beskæftigelse overfor henholdsvis 25 % og 33 % af klienterne, der var i beskæftigelse (uddannelse, arbejde) eller aktivering. Det er således tilfældet at, hvis klienten var i en form for beskæftigelse, så var der *mindre sandsynlighed* for, at mentorforløbet blev afbrudt før tid og *større sandsynlighed* for at opnå de mål, der blev sat for forløbet, end det var tilfældet, hvis klienten *ikke* var i beskæftigelse.

⁵⁹ Her henvises til Tolan et al 2013 og DuBois et al 2011.

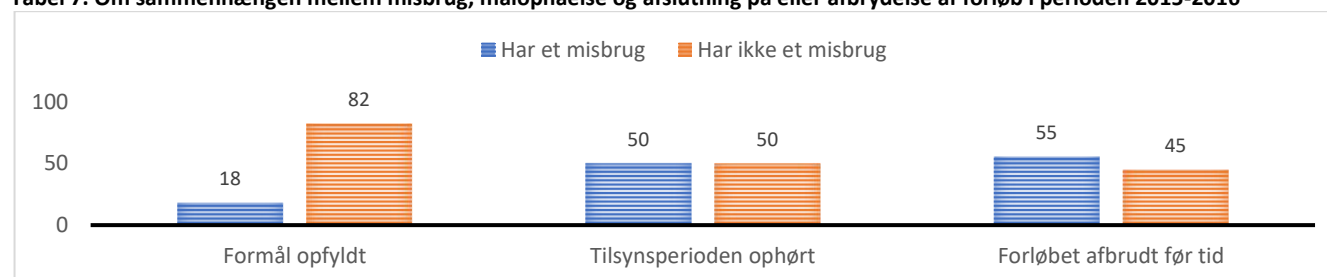
Tabel 6. Om sammenhængen mellem beskæftigelse, aktivering og målopnåelse, og forløbsafslutning eller afbrydelse.

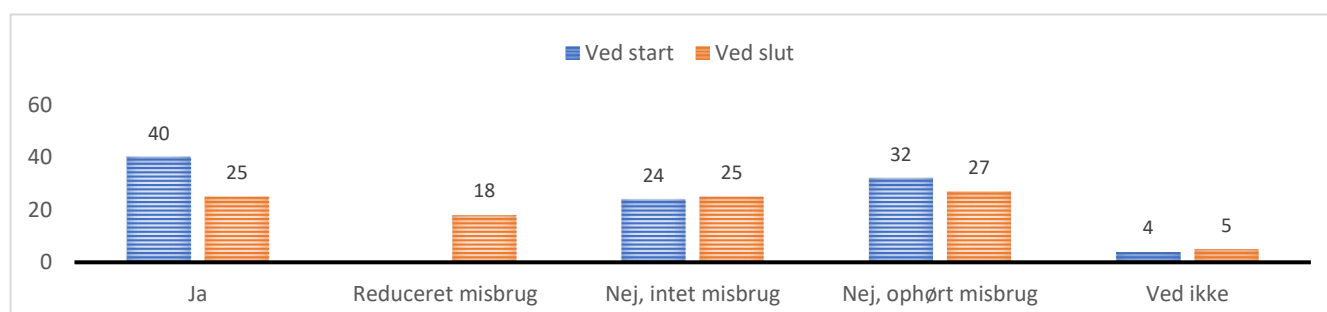
Om målopnåelse og misbrug. I forhold til klienter i misbrug, viser forløbsregistreringerne fra 2016 (Tabel 7 nedenfor), at andelen af klienter *med* misbrug udgjorde 18 % af de forløb, der blev afsluttet med målopnåelse, mens andelen af klienter *uden* misbrug udgjorde 81 %. I forhold til mentorforløb, der blev afbrudt før tid, eller fordi tilsynsperioden ophørte, var der ikke mærkbar forskel på klienter henholdsvis med et misbrug og uden. Det observerede forhold mellem misbrug og målopnåelse blev i nogen udstrækning bekræftet i det kvalitative tilvejebragte materiale, hvor flere mentorer gav udtryk for de oplevede det som meget udfordrende at arbejde fremadrettet med klienter i misbrug. Enkelte mentorer indikerede desuden, at de, af samme årsag, fravalgte arbejde med netop disse klienter. Data præsenteret her omkring misbrug, beskæftigelse og mentorforløb indikerer, at de mål, der sættes for klienter i misbrug og uden beskæftigelse, muligvis er for ambitiøse eller for mange, og at disse klienter muligvis har brug for en anden type eller en justeret indsats.

Ser man på registreringer af klienternes misbrug på tidspunktet for mentorforløbenes igangsættelse og afslutning, fremgår det, som angivet i Tabel 8 nedenfor, at mens 40 % af klienterne rapporteredes at have et misbrug ved mentorforløbenes igangsættelse, rapporteredes 25 % et misbrug ved forløbenes afslutning, hvor 18 % af klienterne også rapporterede et reduceret misbrug. Her er det væsentligt at være opmærksom på, at mens det er *muligt*, at de forandringer, der kan observeres mellem henholdsvis mentorforløbenes start- og sluttidspunkter, måske *kunne* være relaterede til mentorindsatsen, så kan en sådan sammenhæng ikke påvises, netop fordi man ikke kan evaluere mentorindsatsen med et eksperimentalt design.

Tabel 7. Om sammenhængen mellem misbrug, målopnåelse og afslutning på eller afbrydelse af forløb i perioden 2015-2016

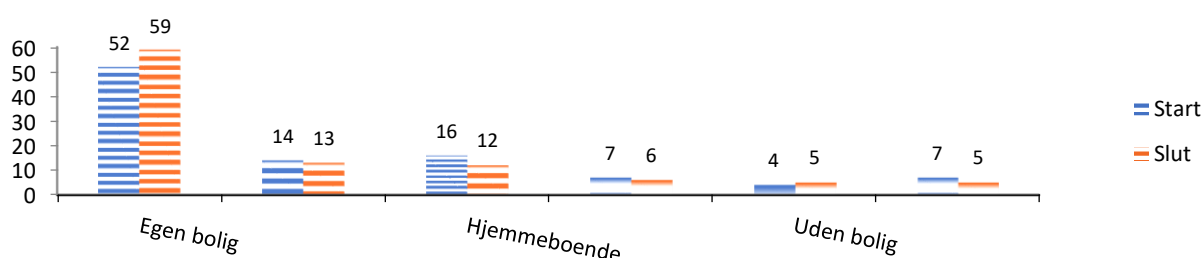
Tabel 8. Rapporteret misbrug ved igangsættelse og afslutning af mentorforløb i perioden 2015-2016.

Justering af forventninger til mentorforløbene. For at præge fremtidige justeringer af mentorordningen, og skærpe forståelsen af, hvad det er realistisk at opnå med ordningen, givet målgruppens karakteristika, og tilsynsperiodens ofte relativt korte varighed, bør Kriminalforsorgen overveje, mere systematisk at monitorere sin mentorordning. Man kunne f.eks. monitorere sammenhængen mellem risici, klienternes personlige forhold, og måltyper og -opnåelse. Her kunne Kriminalforsorgen overveje at justere sine korttidsmål for mentorforløbene og i stigende grad tænke i at differentiere mentorindsatsen i forhold til klienternes behov og formåen, således at planen for indsatsen bliver mere realistisk. I denne sammenhæng kunne udvalgte mål for mentorforløb tænkes at være rettet mod dækning af basale behov, mens andre mål kunne tænkes mere ambitiøst⁶⁰. Evaluator tænker den første type mål, som mål rettet mod specifikke behov- og risikofaktorer såsom: at klienterne har en bolig; at de er i kontakt med en læge og forbundet med relevante behandlingsinstitutioner⁶¹; samt at der er lavet en realistisk plan for deres økonomi, således at klienterne kan varetage udgifter til kost, logi, medicin og gæld. Den anden og mere ambitiøse type mål kunne sigte på at arbejde med holdnings- og livsstilsændringer, uddannelses- og arbejdsplanlægning eventuelt kombineret med den første type mål om at dække specifikke behov.

Om ændringer i klientforhold gennem tilsynsforløbet: bolig og beskæftigelse. Klienternes bolig- og beskæftigelsessituation blev ved igangsættelse og afslutning af mentorforløbene ligeledes registreret af sagsbehandlerne gennem perioden 2015-2016 (Tabellerne 9 og 10 nedenfor). I forhold til klienternes status på mentorforløbenes start- og sluttidspunkter kan ganske få ændringer observeres. For at eksemplificere så havde 52 % af klienterne egen bolig ved mentorforløbenes start, mens 59 % havde egen bolig ved forløbenes afslutning, hvor der også kunne observeres et mindre fald i andelen af klienter, der var hjemmeboende. I forhold til beskæftigelse faldt antallet af klienter, der *ikke* var i beskæftigelse med 8 %: fra 46 % til 35 %. Her skal det noteres, at sagsbehandlerne i forhold til beskæftigelse i 18 % af registreringerne foretaget ved forløbenes afslutning rapporterede status som ubekendt mod 11 % ved start. De relativt få ændringer i forhold til klienternes beskæftigelsessituation er tankevækkende givet, at 46 % af klientellet ikke var i beskæftigelse ved mentorforløbenes starts, og at denne evaluering påviser en sammenhæng mellem målopnåelse og beskæftigelse.

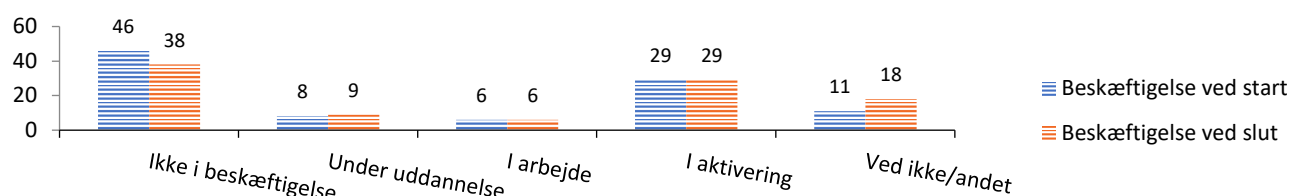
Tabel 9. Klienternes boligsituation ved mentorforløbenes begyndelse og afslutning.

Tabel 10. Klienternes beskæftigelse ved mentorforløbenes begyndelse og afslutning.

⁶⁰ Det understreges, at en sådan differentiering ikke udelukker motiverende samtaleforløb for de særlig belastede klienter blot at planen for mentorforløbet bliver mindre ambitiøs og mere realistisk.

⁶¹ Her henvises til LS/RNR formen sektionerne 2.1 "Personlige Problemer med Kriminogent Potentiale" og 4 Andre Klientrelaterede Problemer.

3.4. ANDRE RESULTATER

Relationen – en sidegevinst. Der var stor forskel på, hvordan klienter i mentorforløb oplevede forløbene, og hvad de fik ud af dem. Dette syntes at være gældende både i forhold til de klienter, der deltog i evalueringen, og i forhold til klienter i mentorforløb som Evaluator ikke havde mulighed for at tale med, men som sagsbehandlernes og mentorernes berettede om. Her eksemplificerer oplevelserne blandt de klienter som Evaluator interviewede glimrende de generelle tendenser i det samlede materiale. Således var der nogen, som i særlig grad italesatte en oplevelse af, at havde gennemgået store forandringer i forbindelse med deres mentorforløb. De gav udtryk for, at de var meget indstillede på at lægge fortiden bag sig og se fremad, og deres handlinger pegede på, at de var godt i gang med at lægge afstand til den tilværelse, de førhen havde haft. Både de og deres mentorer berettede f.eks. om, hvordan kontakten til den kriminelle omgangskreds langsomt var udfaset, en uddannelse påbegyndt og/eller et misbrug stoppet. Fælles for disse klienter var, at de betragtede relationen til mentor som en gevinst i sig selv og et resultat af mentorforløbet, der var vigtigere end målopnåelsen. De sammenlignede forholdet til mentor med en venskabelig relation, betegnede forholdet og interessen fra mentor som ægte, og de gav udtryk for en dyb taknemmelighed over at opleve, at der var et menneske, som var der for dem, som de havde tillid til, og som troede på dem. Blandt disse klienter, gav hovedparten udtryk for, at de gerne ville fastholde kontakten til mentor, når tilsynet var slut, hvilket mentorernes, *uafhængigt*, indikerede også var en overvejelse hos dem. Der var, med andre ord, tale om gensidighed. Blandt de resterende klienter udtalte enkelte sig tvivlende omkring nytten af relationen. I denne forbindelse noterede Evaluator en uklarhed omkring, hvad klienterne mere præcist ønskede at bruge mentorforløbene til, og at deres mentorer oplevede uklarhed omkring forløbene, særlig i forbindelse med deres igangsættelse. Disse klienters relation til deres mentorer var forholdsvis ny, og deres situation, herunder deres kriminelle status og motivation for forandring (den ene havde netop fået en ny dom), fremstod ligeledes uklar. Endelig var der klienter, som udtrykte respekt for mentor, og det arbejde denne udførte, men som ikke gav udtryk for at have knyttet sig i særlig grad til mentor. Deres forhold til mentor blev beskrevet i funktionelle vendinger, og mentor blev fremstillet som en person, der ganske enkelt hjalp dem med forskellige praktiske forhold. Her noterede Evaluator, at det i særlig grad var de yngre klienter, hvor tilknytningen til mentor syntes stærk. At relationen kan opleves som det vigtigste resultat af et mentorforløb, og at udvalgte klienter i særlig grad knyttede sig til deres mentor, peger på vigtigheden af at forberede klienternes på relationens afslutning og professionalisere samme.

3.5. SUCCESKRITERIER OG OMSTÆNDIGHEDER FOR VELLYKKEDE FORLØB

Introduktion. Dette afsnit handler om evalueringens fokusområder 3 og 4. Det diskuterer, hvad det er for nogle forhold, der var til stede, når ansatte og mentorer betragtede et mentorforløb som vellykket. I den sammenhæng var evaluators fokus både på, *hvad* der blev opnået, når forløb tænkes som vellykkede, og *hvilke* omstændigheder, som karakteriserede dem. Afrapporteringen er baseret på en gennemgang sagsbehandlernes og mentorernes beskrivelser af vellykkede forløb; deres vurderinger af mentorforløbene med klienterne, som indgik i evalueringen; og endelig, deres refleksion over, hvad der gjorde forløbene særlig vellykkede. Observationer af ansattes diskussioner af mentorordningen i hverdagen informerer også afsnittet.

At så et frø. Ansatte refererede ofte til mentorarbejdet – og i nogen udstrækning også tilsynsarbejdet – som en indsats, der ikke nødvendigvis forventes at gøre en forskel første, anden eller tredje gang Kriminalforsorgen er i kontakt med en klient, men som, den dag klienten er parat og omstændighederne er rigtige, kan være medvirkende til, at klienten bestemmer sig for at afholde sig fra kriminalitet. Blandt ansatte, og i nogen grad også blandt mentorer, brugte man ofte metaforen; "at så et frø i klientens liv" til at beskrive formålet med og forventninger til klientarbejdet. Tankegangen er både logisk og meningsfuld, når man betragter

kriminalforsorgens recidivstatistik. I statistikken fra 2015 rapporteres der f.eks. en recidivprocent blandt betinget dømte med vilkår på 27%; for betinget dømte med vilkår om tilsyn og behandling og samfundstjeneste dømte på omkring 17%; og for behandlingsdømte i henhold til staffelovens §68-69 recidiv på 11%⁶².

Når klienter har tilbagefald eller recidiverer. Et gennemgående tema i samtlige samtaler med mentorer og sagsbehandlere angik recidiv. Som mentor i citatet nedenfor forklarer, blev der skelnet mellem en situation, hvor en klient har et *midlertidigt* tilbagefald, og en situation, hvor klienten mere fundamentalt frafalder sin indsats for at skabe en tilværelse uden kriminalitet. I det første tilfælde, udviser klienten *kortvarigt* et adfærdsmønster, der er forbundet med kriminalitet, hvilket kan have at gøre med f.eks. misbrug, salg af stoffer eller manglende vredeshåndtering, men genoptager *umiddelbart derefter* en adfærd, der forbundet med et ønske om at afholde sig fra kriminalitet. I det andet tilfælde, genoptager klienten kriminalitet og mentorforløbet afsluttes typisk.

"... - altså jeg stopper heller ikke med at spise chokoladecake bare fordi at, øh, altså, jeg ved jo godt, at det ikke er skide godt for mig, men man kan stadigvæk falde i. Der er forskel på at falde i og få et tilbagefald. Altså man har sådan en trappe ikke, så falde i, det er lige et trin nedad. Så er der ikke så langt op til toppen igen, og det skal nok gå, (red. hvorimod at med) et tilbagefald, så er der altså langt, så starter du helt forfra" – fra interview med en mentor.

Et vellykket forløb: Målopnåelse, tilbagefald og motivation. I beretningerne om de vellykkede forløb, var det karakteristisk, at klienterne havde et tilbagefald, men det til trods, formåede at *rykke sig videre*. At rykke sig videre var et andet centralt tema. Det handlede om, at klienten i den periode denne var under tilsyn i Kriminalforsorgen, viste tegn på at *ville* et andet liv *og igangsatte* tiltag, der kunne betragtes som fundamenter eller byggesten for en tilværelse uden kriminalitet. Et sådant fundament kunne typisk have at gøre med påbegyndelse eller gennemførsel af en uddannelse, opretholdelse af et arbejde, og rapporteret afholdelse fra salg af stoffer og misbrug (pro-aktivitet i forhold til risikofaktorer). Der var, med andre ord, tale om en *motiveret* klient identificeret gennem dennes italesatte visioner om forandring og efterfølgende opfølgning derpå⁶³. I de fleste beretninger om vellykkede forløb relaterede klientens initiativer til at ændre adfærd sig til de opstillede mål for mentorforløbene, og målene fremstod oftest som opnåede ved tilsynsperiodernes ophør. Boksene A og B nedenfor eksemplificerer beretninger om vellykkede forløb.

Boks A. Eksempel på et vellykket forløb.

Sagsbehandler: *"... det seneste (red.) vellykkede mentorforløb var med en ung mand, som mig bekendt, var dømt for vold og prøveløsladt. Det er et par år siden, at han sluttede herinde. Klienten (red.) havde en af vores egne udmærkede mentorer, også en fængselsbetjent, som er meget brugt her, ..., og så var han (red. klienten) på et tidspunkt, placeret på, hvad skal vi sige, (red.) et behandlingscenter for misbrug. Og der lykkedes det, at få ham ud af misbruget. Han havde et par tilbagefald undervejs, bopælsmæssig tilknytning (red.) til misbrugscenteret i en del af tilsynet og derefter (red.) deltog han i tilbagefaldsforebyggende aftener. (red.) Klienten havde løbende kontakt til personalet på misbrugscenteret. Det lykkes ham faktisk at blive clean og komme i gang med en uddannelse. ... Han kom ned til en (red.) håndværker. Jeg tror, det var klejnsmed, han (red. klienten) gerne ville være, og det lykkedes (red. ham) faktisk at komme igennem grundforløbet osv. Og der blev iværksat en praktikplads. Som sagt havde han nogle tilbagefald til alkohol, tror jeg det var, men mester gav ham faktisk en advarsel, da han simpelthen udeblev fra at møde, og da forstod han det. Men det var faktisk et rigtig godt forløb, hvor vi formåede at holde ham kriminalitetsfri i tilsynsperioden; få ham afgiftet; holde ham stoffri; og få ham i gang med et uddannelsesforløb - og fik ham placeret i bolig også i øvrigt. Og det var mentors ære alene, stort set."*

Evaluator: *"Hvordan kan det være, du mener, det var mentors ære?"*

Sagsbehandler: *"Fordi, at mentor er en af de her meget engagerede 24/7 fyre, man kan få fat i døgnet rundt. Han stiller gerne op. Han er fængselsbetjent, han er kommunalmentor, han er kriminalforsorgsmentor, og hvad er han ikke – sportsmand osv. Han er på hele tiden og har et meget stort engagement overfor de her unge mennesker, og det er sådan en type som (red. klienten), at han (red. mentor) er god til at skabe relation til, fordi han (red. mentor) er tillidsskabende og kontaktbar døgnet rundt og engagerer sig udover det, han bliver betalt for. Så det er det, der også*

⁶² Henvis til kriminalforsorgens statistik fra 2015.

⁶³ Indikatorer på afholdelse fra kriminalitet kunne f.eks. relatere sig til et observeret fald i klientens indkomst eller etablering af kontaktflader med ikke-kriminelle personer.

gør forskellen”.

Boks B. Endnu et eksempel på et vellykket forløb.

Sagsbehandler: *”Nej, det var - klienten havde startet med at være i arresten, hvor der havde været en misbrugsbehandler, som han havde fået en god relation til. Han (red. misbrugsbehandleren) blev faktisk ved med at besøge (red.) klienten. Da (red.) klienten kom til at afsone i fængslet - kom han (red. misbrugsbehandleren) gratis, kan man sige, og besøgte ham derude (red. i fængslet). Ham (red. misbrugsbehandleren) fik vi så koblet på som mentor. Så blev den indsatte så udsluset via pension (red.), og der var mentor så også oppe og besøge ham, og så blev han løsladt (red.), hvor mentor så også stadig var (red.) koblet på”.*

Evaluator: *”Når du tænker det her forløb som vellykket, hvad er det, der gør, at du synes, at det har været vellykket”?*

Sagsbehandler: *”Jeg synes, det er vellykket, når man kan lave sådan et kontinuerligt forløb med mentor, og en der kan lære - især ved udslusningen fra fængslerne. Så er det jo vigtigt, at der er en relation inden de også bliver løsladt. Så er det selvfølgelig altid godt, når de indsatte ikke ryger tilbage i kriminalitet. - Det er jo ikke til at vide, om det er mentors skyld. Der kan være så mange andre ting, der spiller ind og - men jeg er overbevist om, at tit, så er mentor medvirkende til, at det ikke går så galt”.*

Omstændigheder omkring vellykkede forløb: Kontinuitet og sammenhængskraft. Udover målopnåelsen og klientens demonstrerede vedholdenhed og motivation til forandring gennem perioden for mentorforløbet, var det vellykkede forløb karakteriseret ved tilstedeværelsen af *kontinuitet*. Den kunne handle om, at klient og mentor *kendte* hinanden fra tidligere, men den handlede *ikke nødvendigvis* om, at mentorforholdet forløb over flere år. Kontinuiteten kunne også relatere sig til, at mentor fulgte klienten *fra* en kontekst *til* en anden og, således fungerede som en *sammenhængskraft* i klientens bevægelser mellem forskellige myndigheder og institutioner.

Omstændigheder omkring vellykkede forløb: Engagement og vedholdende kontakt. Som det fremgår af eksemplerne i boksene A og B og interviewene mere generelt, lå der i beskrivelserne af de vellykkede forløb en *vedholdende, engageret og regelmæssig* kontakt mellem klient og mentor. Dette indebar, meget ofte, en tilstedeværelse af mentor i klientens tilværelse udover kontortid. Kontortid defineres her som 8-16, 9-17 eller 10-18. Som klienterne ofte beskrev i samtalerne, udspiller de udfordringer, som de har, sig sjældent indenfor kontortid, og det er, når krisen rammer og impulsiviteten og de gamle overlevelsesmekanismer fremstår som en nem vej fremad, at der er brug for sparing, og at man kan få fat på en støtteperson, som man har tillid til og føler sig tryk ved. Behovet for støtte udenfor kontortid kunne vedrøre mange forskellige forhold f.eks. konfliktsituationer, hvor støtte til konstruktiv vredeshåndtering var nødvendig; angst for og tvivl omkring håndtering af akutte trusler i forbindelse med narko og anden gæld; en overvældende følelse af ensomhed; kriser i parforhold; eller praktiske ting, der pludselig fyldte, og som klienterne var i tvivl om, hvordan de skulle håndtere.

Kontinuitet, engagement, sammenhængskraft, regelmæssighed, og forskning. Den i nærværende evaluering observerede *regelmæssige, intensive og engagerede* kontakt mellem mentorer og klienter, forbundet med vellykkede mentorforløb, spejler i nogen udstrækning mentorforskningen, hvor relationen mellem mentor og klient er påvist betydningsfuld for recidivnedsættelse⁶⁴. I forskningssammenhænge er det imidlertid uklart, hvad det er for nogle karakteristika ved relationen, der er særlig betydningsfulde i forhold til den påviste effekt. I udvalgte forskningsrapporter påpeges⁶⁵ der f.eks. en større recidivnedsættende effekt i mentorforløb, hvor mentor og klient tilbringer længere tidsintervaller sammen per møde, og hvor de mødes en gang om ugen eller

⁶⁴ Henvis f.eks. til Tolan et al 2013 eller Nakkula et al 2013. Det skal her understeges, at forskning omkring mentorforløb ofte er baseret på begrænsede datasæt og iværksat med et mangelfuldt forskningsdesign. Derudover er mentorinterventionerne oftest ikke enestående, og forskningsresultaterne er derfor omgivet af usikkerhed.

⁶⁵ Henvis til Joliffe og Farrington 2007.

mere, end i mentorforløb, hvor klient og mentor mødes i kortere perioder af gangen og mindre ofte. Dette er imidlertid ikke altid tilfældet. Tester man for sammenhæng mellem kriminalforsorgens honorarudbetalinger til mentorer (dvs. det ugentlige timeantal som en mentor er ansat til at bruge på et mentorforløb) og korttids målopnåelse er der ingen statistisk signifikant sammenhæng. Den manglende sammenhæng mellem honorarudbetalinger og målopnåelse siger imidlertid ikke noget om, hvorvidt mentorernes engagement og den ovenfor beskrevne kontinuitet i relationen har betydning for målopnåelse. Det skal her også noteres, at de fleste mentorer regulerede deres timetal fra uge til uge afhængig af klientens behov, og de opgaver, der var i fokus, hvorfor honorarudbetalingerne ikke nødvendigvis korrelerede med de tidsintervaller, hvor klient og mentor reelt var sammen eller i kontakt hver uge.

Et vellykket forløb uden målopnåelse. Selvom vellykkede forløb af sagsbehandlere og mentorer, i langt de fleste tilfælde, blev beskrevet som forløb, hvor klienten "rykkede sig" og målene for mentorforløbene blev opfyldt, var det ikke altid, at disse to forhold var tilstede på samme tid. Hvis klient og mentor gav udtryk for, at de var glade for et forløb, og/eller mentor og sagsbehandler observerede en forbedring af klientens tilstand generelt, så kunne et forløb sagtnes blive betragtet som vellykket - også selvom forløbsmålene ikke var opnået. En forbedring i klientens liv kunne f.eks. have at gøre med, at sagsbehandleren oplevede, at klienten var i trivsel eller fik en ny indsigt i livet. Denne type af vellykkede forløb kunne både observeres i udvalgte klientforløb, som blev fulgt i forbindelse med evalueringen – jævnfør eksemplet givet i afsnit 3.1. – og i eksempler på vellykkede forløb, som informanterne henviste til. Boks C nedenfor illustrerer et eksempel på et forløb, der blev evalueret positivt ved tilsynsperiodens afslutning også selvom der, som sagsbehandleren udtaler, på det tidspunkt, egentlig ikke var kommet noget ud af det.

Boks C.

Sagsbehandler: "... Det var sådan noget røveri sammen med flere andre unge. Klienten (red.) var også svær, faktisk, at fastholde i samtaler hos mig. Jo, han mødte op, men ja, ikke sådan helt planmæssigt og - der er sådan lidt - hmm, relationen er egentlig okay, men der er sådan et eller andet. Der var helt tydeligvis et behov for at (red.) klienten havde noget mere kontakt med andre, også uden for familien. Han boede også hjemme hos familien, og det var rigtigt, rigtigt, svært. Jobcenteret havde han egentlig ikke den store tilknytning til ... jeg snakkede med ham om mentorordningen ... så nævner han selv sin skolelærer... Jeg prøver så at ringe til den her skole.

... Så de (red. læren og klienten) bliver jo nærmest genforenet, ... og det fungerer rigtig godt. Det er en stærk relation ... Det bliver det meget hurtigt, fordi de kender hinanden i forvejen, og læreren har også en lille smule kendskab til familien, så han er også hjemme og hilse på, ... Man kan sige, det der var særligt godt ved det, var selvfølgelig, at (red.) klienten fik en, som han havde stor respekt for, og som han følte sig mødt af på en respektfuld måde ... en som han kunne snakke med om de her svære ting omkring det her destruktive mønster... - Da det (red. mentorforløbet) blev afsluttet, var vi enige om, at det var gået godt, men det var egentlig ikke, fordi det havde rykket så meget. Han var endnu ikke kommet i gang med noget uddannelse og sådan nogle ting. ... Han (red. klienten) ringer så til mig ... et halvt års tid efter bare for at sige: "hej, du skal bare vide, at det går rigtig godt, og jeg er i praktik i en børnehave". Så der var en - det rykkede nogle ting ... Det synes jeg faktisk var ret vellykket".

3.6. OMSTÆNDIGHEDER FOR MINDRE VELLYKKEDE FORLØB

"... Jeg ved ikke, om man kan kalde det mindre vellykket, det kan man måske godt. Det var en mand på først i 40'erne, som havde været - altså han var hjemløs. Han havde været misbruger i mange år - altså, mange, mange år, en svær misbruger af amfetamin og alkohol. Han boede så på (red.) et center for misbrugere. Der boede han, men også nogle gange på forsorgshjem, for han røg ud (red. af misbrugscentret) på grund af misbrug. Han havde jo så en sagsbehandler i Kriminalforsorgen som ... som havde tabt sit hjerte for ham, på en eller anden måde, og det var måske derfor, at det ikke gik. Jeg ved ikke. Der var måske ikke noget forgjort i det, men det var sgu stejlt op ad bakke. Han var fandeme bagud på point. Indimellem, så var han også motiveret for forandring, men havde sgu ikke evnerne. Løbet var sgu kørt. Jeg kunne i hvert fald ikke flytte ham. Jeg ved ikke, om der var nogen, der kunne ... Hun siger så op, hende, der havde sagen, og den, der tog over, snakkede jeg så med og sagde: "jamen jeg synes ikke, at det giver mening længere det her" ... Altså - er der misbrug på og hjemløshed osv. ... det tjener jo ikke det formål, som det egentligt skulle. Så skal man gøre noget andet, så er det jo, jamen, hvad hedder det, en opgave for de sociale myndigheder og ikke en opgave for Kriminalforsorgen". - interview med mentor.

Klienterne, der falder udenfor: Behandling, misbrug og udredning. Det er ikke alle tilsynsklienter i mentorforløb som det lykkes Kriminalforsorgen at støtte til at begynde en tilværelse uden kriminalitet. Af den kvalitativt tilvejebragte data, fremgår det, at når *det ikke* lykkedes, så drejer det sig ofte enten om klienter, der får nye domme, hvorfor tilsynsforløbet afsluttes, eller klienter, der giver udtryk for et ønske om forandring, men som, typisk, ikke magter at tage fat på forandringen eller fastholde en indsats i forhold til den. I samtalerne med mentorer og sagsbehandlere omkring de mindre vellykkede mentorforløb fremgik det desuden, at det ofte drejede sig om klienter, der havde haft eller var i et voldsomt misbrug (jævnfør citatet ovenfor); klienter, der havde diagnoser, som fyldte negativt i hverdagen; klienten, der var fejlmedicinerede eller ikke i behandling; klienter, der ikke var ordentligt udredte (impulsivitet, angst, depression, psykoser), eller klienter, der ikke fik den (ofte permanente) støtte, de havde brug for gennem andre myndigheder. Her synes det oplagt i fremtiden, i stigende grad, at monitorere sammenhængen mellem klienter med diagnoser og målopnåelse med henblik på at justere kriminalforsorgens indsats, succeskriterier og forventning til mentorordningen.

Stabilitet og manglen på samme. Der var også beretninger om klienter, der var motiverede, og tog initiativ til forandring, men som så oplevede en krise, og derfor alligevel ikke magtede forandringen. Sådanne kriser drejede sig ofte om pludselig tab af bolig; økonomien, der væltede; tab af arbejde eller tab af nære relationer, hvilket fremstod som destabiliserende faktorer. I beretningerne om de mindre vellykkede forløb fremgik det, at stabilitet omkring praktiske og nære forhold var centrale for at løfte en livsstilsforandring, og det bør holdes for øje i planlægningen af mentorforløb, hvilket de i handleplanerne etablerede mål⁶⁶, i nogen udstrækning, også peger på, at Kriminalforsorgen gør. Som nævnt i afsnit 3.2 er det bl.a. sådanne destabiliserende forhold eller udfordringer, som mentorerne beskæftiger sig med, selvom de ikke nødvendigvis er relaterede til målene for mentorforløbene.

Mål, indsatsområder og udfordringer i forhold til de særlig udfordrede klienter. I forhold til citatet ovenfor skal det understreges, at Evaluator regelmæssigt blev konfronteret med beretninger om forløb, hvor sagsbehandlerne havde kæmpet for at slå bro til andre myndigheder med henblik på, at få særlig belastede klienter ordentlig placeret i det offentlige system f.eks. under socialloven med en Støtte-Kontakt-Person, på et plejehjem eller i et bosted. Gennem samtalerne med sagsbehandlerne fremgik det således, at der blev gjort et stort arbejde ud af at koordinere med relevante myndigheder. Når dette lykkedes, henviste sagsbehandlerne ofte til betydningen af at have gode personlige kontakter i kommunen, eller et helt unikt samarbejde med en kommunal ansat med hvem det havde været muligt at etablere en fælles vision omkring klienten. Der henvistes ofte også til, at det var kommuneafhængigt, hvad som i praksis kunne lade sig gøre i forhold til den enkelte klient. Der var imidlertid også beretninger om Kriminalforsorgsmentorer, der fungerede som støtte for klienter, – der som ovenfor beskrevet – havde brug for en mere permanent indsats end den som Kriminalforsorgen kunne yde. De observerede karakteristika omkring mindre vellykkede forløb taler for at etablere mål for mentorforløb, der sigter mod at opnå en udredning og placering af klienten under relevante myndigheder, således at Kriminalforsorgen ved tilsynsperiodens afslutning slipper klienten på en forsvarlig og fremadrettet måde. Det risikoforebyggende perspektiv her ville være, at klienten ville få mulighed for at modtage relevant medicinering/behandling, og der kunne mobiliseres langsigtede støtteforanstaltninger, der matcher klientens behov.

Klienterne, der falder udenfor: Om risiko og motivation. Et tema i samtalerne med mentorer og sagsbehandlere omkring de mindre vellykkede mentorforløb drejede sig om motivation. I beretningerne om klienter, som ikke var motiverede, henvistes der, ikke overraskende, til disse klienters behov for ”hurtige penge” (indtjening ved f.eks. salg af stoffer/indbrud); eller klienter, der ikke kunne løsrive sig fra deres kriminelle omgangskreds og den spænding eller vanemæssige adfærd og tænkning, der kan være forbundet med at lave kriminalitet. Hertil skal det nævnes, at kriminalforsorgens forløbsregistrering fra 2016 rapporter at i alt 32% af forløbene blev afsluttet af årssager relateret til manglende parathed og motivation, nemlig at: a) Den unge afsluttede forløbet før tid; b) mentor afsluttede forløbet før tid; c) mentorforløbet blev afsluttet på

⁶⁶ Her henvises til skema 1 i nærværende kapitel.

grund af manglende fremdrift; eller d) mentorforløbet blev afsluttet på grund af overtrædelse af tilsynet. I forhold til at optimere brugen af mentorordningen, peger beretningerne om de ikke-motiverede klienter på, at Kriminalforsorgen bør overveje at arbejde frem mod en situation, hvor flere klienter, der visiteres til mentorordningen er forandringsparate. Dermed ikke sagt, at man ikke skal forsøge at motivere til forandring, eller investere der, hvor risikoen er højest. Pointen her er, at man mere systematisk kunne vurdere motivation, og at man ved igangsættelse af mentorforløb kunne institutionalisere informerede samtaler med klienten om betydningen af motivation for målopnåelse. Hertil har Kriminalforsorgen allerede en række relevante værktøjer i brug, der i langt større grad kunne sammentænkes med mentorordningen f.eks. sektion 5 i LS/RNR vurderingen med titlen; "Særlige overvejelser i forhold til modtagelighed", eller udvalgte øvelser i MOSAIK, der kunne bruges til at diskutere motivation til forandring f.eks. klientens egen risikovurdering eller værdiafklaring.

3.7. OPSUMMERING: HVAD VIL KRIMINALFORSORGEN MED SIN MENTORORDNING?

Udfordringer i forbindelse med etablering af mål og mentorforløb. Det er ikke muligt at påvise en sammenhæng mellem udmøntningen af mentorordningen og langsigtet målopnåelse relateret til recidiv og risikonedsettelse. Det er heller ikke muligt at påvise en årsagssammenhæng mellem mentorindsatsen og de korttidsmål, der opnås i mentorforløb gennem tilsynsperioden. Det som *kan* observeres på baggrund af de tilvejebragte data er, at den type korttidsmål, der sættes for mentorforløb godt kan indfries, hvis klienten er motiveret for forandring og en række andre omstændigheder er på plads. Det er imidlertid kun i omkring 1/5 del af forløbene, hvor målene opnås, og klienterne i målgruppen har ikke lige stor glæde af mentorforløbene. Misbrugere og klienter, der ikke er i beskæftigelse har en signifikant mindre sandsynlighed for at opnå etablerede mål og en større sandsynlighed for at afbryde forløbene før tid. Det kan også observeres, at klienternes bolig og beskæftigelsessituation ikke ændrer sig mærkbart i forbindelse med igangsættelse og afslutning af mentorforløb, men at rapporteret misbrug mindskes. Endelig kan det observeres, at de mål, der sættes ved forløbenes start er rammesættende for det videre arbejde som mentor og klient laver.

Målene, der sættes for de enkelte mentorforløb betragtes imidlertid ikke altid som det vigtigste resultat af mentorforløbene. Nogle klienter knytter sig stærkt til deres mentorer og betragter relationen til deres mentor som mere betydningsfuld end målopnåelsen, hvilket understreger betydningen af at forberede klienten på relationens afslutning på en etisk forsvarlig og professionel måde. Målene der etableres for mentorforløb er heller ikke altid klare og relaterede til kriminalforsorgens risikoforebyggende arbejde. Målene forveksles til tider med aktiviteter, og sammenhængen mellem, på den ene side, klienternes kriminalitetshistorik og risikofaktorer i forhold til at begå ny kriminalitet, og på den anden side, hvad der arbejdes med i mentorforløbet er ikke altid tydelig. Uklarheden omkring målene vanskeliggør i nogen udstrækning vurderingen af effektivitet og giver, *til tider*, forløbene et stærkt aktivitetsfokuseret præg.

Etablering af mål for mentorforløb og samarbejdet mellem mentor, sagsbehandler og klient omkring samme, er temaer, der i nærværende evaluering har givet anledning til refleksion omkring, hvad Kriminalforsorgen ønsker at opnå med sin mentorordning. Mens der i vejledningen for mentorordningen⁶⁷ står, at ordningen er tiltænkt unge, der har behov for en særlig indsats til at opnå en kriminalitetsfri tilværelse, er det ikke altid klart, hvordan dette tænkes gennemført ved iværksættelse af mentorforløb.

Evalueringen viser også, at målopnåelse, i sig selv, ikke altid betragtes som et succeskriterie, men at en observeret positiv udvikling i klientens liv og en god relation mellem mentor og klient i sig selv kan være afgørende for, at et mentorløb betragtes som vellykket. Data peger også på, at når korttidsmål opnås indenfor tilsynsperioden, er det ofte i forbindelse med forløb, hvor en relationel kontinuitet mellem klient og mentor kan observeres; hvor tilsynsforløbet etableres i samarbejde med relevante myndigheder og institutioner; og hvor mentor bidrager ved at støtte klienten i at samarbejde med og navigere disse. De omstændigheder, der karakteriserer forløb, hvor korttidsmålene realiseres, er kendetegnet ved tilstedeværelsen af en stærk relation dvs. en nær personlig tillidsrelation, hvor der er regelmæssig kontakt - ofte ud over normale kontortider - mellem en *engageret* mentor og en *motiveret* klient. Ydermere, så er det en relation, der evalueres positivt af *både* mentor og klient. Omvendt, viser data, at de omstændigheder, der karakteriserer mentorforløb, som igangsættes, men afsluttes abrupt før målene er nået, ofte relaterer sig til klienter, der er i voldsomt misbrug

⁶⁷ Henvist til mentorordningens vejledning fra 2011.

og uden beskæftigelse. Det kvalitative materiale indikerer desuden, at det også relaterer sig til klienter, der er psykisk dårlige, og som ikke magter at indgå i et forløb og/eller ganske enkelt ikke er motiverede for forandring.

I forhold til målsætning- og opnåelse er implementeringen af mentorordningen således, *til tider*, forbundet med udfordringer, der kunne adresseres for at effektivisere og søge at optimere indsatsen både på kortere og længere sigt.

3.8. ANBEFALINGER: MÅLFORMULERING, MÅLOPNÅELSE OG SUCCESKRITERIER

Anbefaling. Mentorordningen – en integreret del af en helhedsorienteret indsats.

Da forskning omkring mentorforhold og risikonedsettelse er omgivet af stor usikkerhed og baseret på datasæt, der er karakteriseret ved begrænsninger, må den bruges med forbehold. Der er dog nogle overordnede forhold, som synes oplagte at tænke med. Et sådant forhold henviser til, at mentorordninger *kan* have en positiv effekt i forhold til at reducere kriminalitet og aggression⁶⁸, men også at omstændighederne herfor er omgivet af uklarhed. Et andet forhold henviser til, at intensiteten af behandlingsprogrammer og indsatser designet til at forebygge og nedsætte risici bør korrelere med klientens risikoniveau, hvis man skal optimere indsatsen for at reducere recidiv⁶⁹. Netop fordi den påviste effekt af mentorprogrammer er karakteriseret ved en stor grad af usikker og uklarhed, og forskningen omkring risikonedsettende programintervention har et stærkere evidensbaseret fundament, synes det oplagt at udvikle mentorordningen som en indsats, der støtter op omkring påvist evidensbaseret intervention.

Derfor anbefales det, at Kriminalforsorgen, i langt højere grad, tænker ordningen som en integreret del af en helhedsorienteret indsats og plan for tilsynsperioden defineret bl.a. ved brugen af vurderingsredskabet LS/RNR og MOSAIK. Dette kunne gøres ved at:

- a) Systematisere og gentænke visitationen til mentorordning som forslået i anbefalingen nedenfor om motivation;
- b) Forøge synergien mellem LS/RNR vurderingsprocessen og etablering af mål for mentorforløb som fremhævet i anbefalingen nedenfor om igangsættelse af mentorforløb;
- c) Gentænke etablering af mål for mentorordningen som foreslået i anbefalingen om etablering af mål;
- d) Etablere en sammenhæng mellem kriminalforsorgens programvirksomhed og mentorindsatsen, når det er muligt og relevant som forklaret i anbefalingen om samme;
- e) Integrere afrapporteringen og dokumentationen af mentorforløb i handleplanen inklusive i handleplanens afsluttende afrapportering; og
- f) Opgradere arbejdsgangene i samarbejdet med mentorer og administrationen af samme, hvilket vil blive berørt i kapitlerne 5 og 7 i nærværende rapport.

Anbefaling. Igangsættelse af mentorforløb: Etablering af korttidsmål, risici og behov. Det anbefales, at Kriminalforsorgen i stigende grad sikrer, at mål og arbejdsopgaver, der etableres for mentorforløb, har et risikonedsettende fokus, og at der er en klar systematisk sammenhæng mellem kriminalitetshistorik, klientens risiko-behovsprofil og mentorindsatsen. Dette kunne gøre ved, at den LS/RNR vurdering, der laves på klienten sammen med øvelsen "Min risikovurdering" inddrages systematisk ved igangsættelse af mentorforløb og evalueringen af samme i forbindelse med 3-månedersmødet. Det tænkes, at klientens egen risikovurdering kunne skabe retning for prioriteringen af målene for mentorforløbet og/eller anvendes til at identificere komplimenterende mål eller aktiviteter. Desuden tænkes det, at LS/RNR vurderingens Sektion 2.1. "Personlige problemer med kriminogent potentiale", Sektion 4 "Andre klientrelaterede problemer", sammen med de risikofaktorer i forhold til hvilke klienten scorer højt kunne fremlægges for klienten som mulige indsatsområder⁷⁰, omkring hvilke der kan formuleres og prioriteres mål for mentorforløbet. Hvis mentorforløbet igangsættes *før* der er lavet en LS/RNR vurdering, anbefales det, at målene og planen for mentorforløbet genbesøges, når en LS/RNR vurdering er færdiggjort.

⁶⁸ Henvis til Tolan et al. 2008.

⁶⁹ Henvis til Bonta og Andrews 2017.

⁷⁰ Her henvises der til: de 7 dynamiske risikofaktorer som beskrevet i Bonta og Andrews 2017.

Anbefaling. Om motivation.

For at forbedre vurderingen af og samarbejdet med klienten omkring dennes motivation i forbindelse med mentorforløb, anbefales det, at Kriminalforsorgen, i langt højere grad, inddrager eksisterende resurser som dialog- og visitationsværktøjer. Dette kunne indebære, at man i forhold til de klienter med hvem der *er lavet* en LS/RNR vurdering, systematisk inddrager LS/RNR vurderingens Sektion 5 "Særlige Overvejelser i Forhold til Modtagelighed", og at øvelserne "Mine værdier" og "Min risikovurdering" fra MOSAIK laves i forbindelse med etablering af mentorforløb med henblik på at vurdere motivation og med klienten diskutere betydningen af en motiveret indsats for at optimere udbyttet af samarbejdet med Kriminalforsorgen og en mentor.

Hvis *ikke* der laves en LS/RNR vurdering, bør Kriminalforsorgen overveje alligevel at anvende øvelserne: "Mine værdier", "Min risikovurdering" og "Vi sætter mål i fælleskab" fra MOSAIK til at vurdere klientens motivation til forandring.

Den anbefalede systematiske anvendelse af eksisterende værktøjer udelukker ikke, at man inden mentorforløbets igangsættelse gennem motiverende samtaler søger at stimulere klientens motivation i forhold til at skabe forandring.

Anbefaling. Justering af mål og forventninger, og samarbejdet mellem mentor, klient og sagsbehandler.

Netop fordi de mål, der sættes for mentorordningen er rammesættende for mentorforløbene, og disse, til tider, er omgivet af uklarhed, anbefales det, at Kriminalforsorgen udarbejder en forandringsmodel⁷¹, der forklarer den årsagssammenhæng som mentorordningen tænkes med. Ved udarbejdelsen af en sådan forandringsmodel anbefales det, at der skelnes mellem, på den ene side, aktiviteter og opgaveløsning, og på den anden side, korttidsmål, som i den udstrækning det er muligt, bør være realistiske og dokumenterbare indenfor rammerne af tilsynsperioden. I forhold til sidstnævnte, pegede nærværende evaluering på, at det er en relativ beskeden andel af klienterne, der opnår de mål, som sættes for mentorforløbene. Dette indikerer, at der er behov for at sætte færre eller mindre ambitiøse mål og løbende arbejde med klienternes motivation i forhold til mentorindsatsen.

Det anbefales ligeledes, at de reviderede mål, gentænkes i forhold til misbrugere og klienter uden beskæftigelse, netop fordi nærværende evaluering peger på, at der i forhold til disse klienter er mindre sandsynlighed for at opnå de mål, som sættes for mentorforløbene i ordningens nuværende form.

Evaluators har, på baggrund af samtaler med ansatte i de fire KiF afdelinger, udarbejdet et forslag til en forandringsmodel med dertilhørende korttidsmål. Forandringsmodellen har efter feltarbejdets afslutning været sendt til KiF afdelingerne i Roskilde, Haderslev og Horsens, hvor to ansatte i hver afdeling har kommenteret på modellen. De ansatte blev bl.a. bedt om at tænke korttidsmålene i forhold til deres sags-stammer og kommentere på målenes nytteværdi. Forandringsmodellen med korttidsmålene er efterfølgende blevet justeret i forhold til kommentarerne.

Forandringsmodellen er opstillet i skema 3 nedenfor, der skal læses fra venstre mod højre (henvis til pilene), hvor aktiviteterne tænkes udført i forbindelse med en række mindre arbejdsopgaver, der sammen med mulige input fra samarbejdspartnere, fører til korttidsmålene. Korttidsmålene biddrager til de mellemlange og langsigtede mål, som afspejler kriminalforsorgens mission og som vurderingsredskabet LS/RNR og tilsynsmodellen MOSAIK også biddrager til. En deltaljeret forklaring på forandringsmodellen er vedhæftet som Bilag E.

Her understreges det, at flere korttidsmål godt kan etableres for samme klient, og også at mentor, i de fleste mentorforløb, vil bevæge sig ud og ind af de forskellige aktivitetstyper. I denne sammenhæng er det muligt, at mentor udfører flere mindre arbejdsopgaver samtidig som f.eks. at hjælpe klienten med at få et NEM-id eller ledsage klienten til møder hos kommunen. Oprettelsen af et NEM-Id tænkes imidlertid *ikke* som målet i sig

⁷¹ En forandringsmodel kaldes i evalueringssammenhænge (Imas og Rist 2009) også for en forandringsteori, der henviser til en model, der klargør den underlæggende logik, kausale forbindelser, antagelser og forventede aktiviteter og korttidsmål af et program eller et projekt (en indsats).

selv. Et NEM-id oprettes for, at klienten bl.a. kan afholde og administrere egne udgifter med henblik på at fastholde bolig, og varetage omkostninger forbundet med gæld, kost, medicin samt andre essentielle forhold.

Forandringsmodellen afbilleder en differentieret indsats, hvor nogle mål er mindre ambitiøse og rettet mod at dække bassale behov, mens andre alene, eller i kombination fremstår mere ambitiøse. I forandringsmodellen tænkes mentorforløbene at støtte op omkring planen for tilsynsforløbet, der ofte effektueres i samarbejde med andre relevante myndigheder.

Skema 3. Forandringsmodel målrettet Klienters behov i forbindelse med tilsynsforløb.

Typer af Aktiviteter - under tilsynet	Korttidsmål - under tilsynet*	Mellemlange mål - umiddelbart efter tilsynets afslutning**	Langsigtede Mål
A. Mentor støtter op om og giver praktisk hjælp til*** – at fastholde og organisere bolig og hverdag; fritidsforanstaltninger; beskæftigelsesforanstaltninger; behandlinger; lave budgetter og organisere økonomien; og andre daglige aktiviteter. B. Mentor giver kommunikations hjælp til – at etablere kontakt til og følger op på henvendelser fra offentlige og private institutioner og myndigheder såsom: banker; kreditorer; behandlingsinstitutioner; jobcentre; boligkontorer; og familie og venner. C. Mentor giver personlig hjælp til – at afklare valg i forhold til uddannelse; arbejde; fritidsaktiviteter og vennekreds; samt misbrug og kriminel livsstil.	1. Afvikling af samfundstjeneste ↓****: Gennem udslusnings- og tilsynsperioden har klienten afviklet samfundstjeneste. Fokus på: a) og b) aktiviteter. Målgruppe: Samfundstjenestedømte. 2. God løsladelse og afvikling af vilkår om tilsyn og andre særvilkår ↓: Gennem udslusnings- og tilsynsperioden er klienten skrevet op til eller etableret i egen midlertidige eller permanente bolig. Klienten modtager kontanthjælp eller anden indkomst og har etableret forbindelse med relevante offentlige og private institutioner og myndigheder for at sikre fastholdelse af etablerede vilkår samt indkomst til afholdelse af bolig, daglige udgifter samt behandling og/eller lægetilsyn. Behov for andre støtteforanstaltninger afklaret. Fokus på: a) og b) aktiviteter. Målgruppe: Betinget dømte og løsladte med vilkår om tilsyn og andre særvilkår. 3. Slå Bro ↓: Gennem udslusnings- og tilsynsperioden er klienten blevet udredt og/eller visiteret til relevante myndigheder og institutioner med henblik på etablering af permanente og/eller andre støtteordninger og behandlinger herunder psykiatrisk- og misbrugsbehandling. Fokus på: a) og b) aktiviteter. Målgruppe: Løsladte og betinget dømte med vilkår om tilsyn og andre særvilkår. 4. Reintegration: Udslusning/udstationering og prøveløsladelse ↑: Gennem udslusnings- og tilsynsperioden har målgruppen afholdt egen bolig i forbindelse med hvilke der har været fulgt op på henvendelser fra offentlige og private institutioner og myndigheder. Målgruppen har deltaget i beskæftigelse og/eller fritids- og relevante permanente eller forbyggende behandlingsaktiviteter. Fokus på: a) b) og c). Målgruppe: Ubetinget dømte og forvaringsdømte under udslusning (udstationering/prøveudskrivning) med vilkår om tilsyn og andre særvilkår. 5. Identitets- og livsstilsforandring ↑: Gennem udslusnings- og tilsynsperioden har klienten arbejdet målrettet på at afholde sig fra at begå ny kriminalitet; er skrevet op til/afholder egen bolig; samt har taget initiativ til og fulgt op på valg af beskæftigelses, fritids- og behandlingsaktiviteter. Klienten har fastholdt opbyggelse af pro-socialt netværk. Fokus på: a) b) og c). Målgruppe: Prøveløsladte og betinget dømte med vilkår om tilsyn og andre særvilkår som scorer højt i LS/RNR vurderingen.	Målgruppen <i>afholder egen bolig og primære hverdagsomkostninger</i> eventuelt med støtte fra myndigheder og institutioner som etableret i udslusnings- og tilsynsperioden. Målgruppen <i>følger selv op på</i> henvendelser fra offentlige og private institutioner og myndigheder såsom: banker; kreditorer; behandlingsinstitutioner; jobcentre; boligkontorer; og familie og venner. Målgruppen <i>etablerer selv og deltager i</i> beskæftigelse, fritids-, uddannelses- og behandlingsaktiviteter.	Målgruppen lever en tilværelse <i>uden</i> Kriminalitet

* Der kan godt arbejdes på flere korttidsmål med en og samme klient, men der vil generelt være fokus på korttidsmålene 1-3 før, der kan arbejdes effektivt med korttidsmålene 4-5.

** For klienter i Frivilligt Tilsyn tænkes det, at de mellemlange mål vil kunne måles gennem tilsynsperioden.

*** Mentors indsats vil ofte bevæge sig ind og ud af aktiviteterne a) og b). Når mentors indsats inkluderer c) er det centralt, at klienten er meget motiveret, og at tilsynsperioden har en længde, der skaber mulighed for, at der laves en særlig indsats i forhold til at afklare og fastholde klienten i livstilsskift og pro-social valg.

**** ↑ Indikerer et forventet længere mentorforløb (6-18 måneder). ↓ Indikerer et forventet kort men effektivt mentorforløb (1-6 måneder).

Anbefaling. Etablering af succeskriterier. Det anbefales, at Kriminalforsorgen, i forbindelse med etablering af nye korttidsmål, definerer succeskriterier for mentorordningen, og at disse kriterier er formuleret således, at de løbende kan dokumenteres med henblik på at monitorer mentorordningen.

Anbefaling. Igangsættelse af mentorforløb: Sammenhæng mellem tilsynsvirksomheden og kriminalforsorgens programmer. Kriminalforsorgen anbefales at tænke den helhedsorienterede indsats, således at der etableres en større grad af synergi mellem tilsynsindsatsen og kriminalforsorgens programvirksomhed. For de klienter, der kommer i tilsyn fra fængsler, anbefales det derfor, at det ved etablering af mentorforløb identificeres, hvad det er for nogle programmer, klienten har gennemgået i fængselsregi. Formålet hermed skulle være at sikre at læring fra programmerne og programmernes hovedbudskaber, i den udstrækning det er relevant, sættes i brug i forbindelse med mentorforløbet. Hvis klienten er indforstået hermed, bør mentor informeres om klientens programdeltagelse, så mentor kan støtte klienten i at bringe læring i spil, når det forekommer relevant. Dette forudsætter, at mentor er orienteret omkring hovedbudskaberne i kriminalforsorgens programmer som diskuteret i Kapitel 6 nedenfor, men ikke at Mentorerne uddannes i eller bliver ansvarliggjort for kriminalforsorgens programvirksomhed.

Anbefaling. Justering af indsatsen omkring særlig udsatte. Mentorordningens effektivitet kan, i nogen udstrækning, betragtes som begrænset, når det drejer sig om misbrugere og klienter uden beskæftigelse og muligvis også klienter med psykiske lidelser. For at informere fremtidige justeringer af mentorordningen anbefales Kriminalforsorgen at:

- a) Systematisere monitoreringen af sammenhænge mellem, på den ene side, målopnåelse, og på den anden side, misbrugere; klienter, der ikke er i beskæftigelse; og klienter med diagnoser.
- b) Monitorere sammenhænge mellem klienternes risici, personlige forhold og måltyper samt opnåelse med henblik på at justere forventningerne til den indsats, der ydes i forbindelse med mentorordningen.
- c) Udvikle og pilotere alternative indsatser i forhold til misbrugere og klienter, der ikke er i beskæftigelse, netop for at vurdere om andre muligvis komplimenterende foranstaltninger kunne iværksættes for denne særlig udsatte del af målgruppen. På den baggrund kunne man muligvis sammentænke mentorordningen med aktiviteter eller tilbud under andre myndigheder. Her viser nærværende evaluering f.eks., at Kriminalforsorgen typisk ikke sætter mentorer på klienter, hvis de i forvejen har en mentor i kommunal regi, hvilket *kunne* tænkes som en mulighed i forhold til de særlig belastede klienter, således at kriminalforsorgens mentorer komplimenterer andre mentorers indsatser.

Anbefaling. Om samarbejdet med mentorerne. Eftersom nærværende evaluering peger på et behov for at optimere samarbejdet med mentorerne, anbefales det:

- a) **At skærpe samarbejdet med mentorerne.** At mentorerne mere systematisk inviteres med til tilsynsmøderne, såfremt klienterne giver samtykke dertil⁷². Her tænkes mentors deltagelse at kunne forstærke integrationen af mentorindsatsen med den øvrige tilsynsindsats, så mentor, når det forekommer relevant, kan minde klienten om diskussionspunkter fra f.eks. MOSAIK samtalerne med den tilsynsførende. Desuden kunne mentors deltagelse i tilsynsmøderne tænkes at forstærke samarbejdet omkring målene for mentorforløbet samt den løbende dialog omkring fremgang og mulige nye udfordringer. Dermed ikke sagt, at mentor forventes at have den ekspertise som sagsbehandler har. Mentor tænkes fortsat at have en unik relation til klienten defineret ved sin *løse* tilknytning til Kriminalforsorgen og sin tilstedeværelse i klientens tilværelse *udenfor* KiF regi. Det understreges, at sagsbehandleren selvfølgelig er ansvarlig for at lave LS/RNR vurderingen og udmønte MOSAIK som tilsynsmodel. Arbejds- og rollefordelingen mellem mentor og sagsbehandler kunne tænkes som opstillet i Boks D nedenfor.

⁷² Kriminalforsorgen skal her være opmærksom på, at mentorernes deltagelse i tilsynsmøder muligvis vil nødvendiggøre en justering af honorarerne.

Boks D. Rolle og arbejdsfordeling mellem sagsbehandler og mentor.

- a) Sagsbehandler er ansvarlig for ved brug af LS/RNR vurderingen at afklare klientens risikofaktorer og kriminogene behov samt ikke-kriminogene forhold, der har betydning, fordi de vurderes at øge risikoen for recidiv.
- b) Sagsbehandleren i samarbejde med klienten afklarer prioriteringen af disse i forhold til en mentorindsats (her henvises til den anbefalede tretrinns visitationsproces i kapitel 4).
- c) Sagsbehandleren arbejder (bl.a. ved brug af MOSAIK)⁷³ med klientens prokriminelle tankegang, holdninger og antisociale mønstre ved at bevidstgøre klienten omkring disse og deres konsekvenser samt sætte prosociale mål.
- d) Mentor fungerer som rollemodel i klientens hverdag *udenfor* KiF-regi, hvor mentor *eksemplificerer* pro-sociale værdier og adfærd, og støtter klienten i at realisere prioriterede pro-sociale mål samt at realisere ikke-kriminogene forhold som vurderes at være betydningsfulde for at nedsætte risiko⁷⁴.
- e) Mentor arbejder frem mod at etablere en tillidsfuld, personlig og tæt, men professionel, relation til klienten, hvor mentor i den udstrækning det er relevant, fungerer som klientens bisidder, fordi der er påvist en positiv sammenhæng mellem en sådan rolle og relation og nedsættelse af risiko for recidiv.
- f) Mentor forbereder klienten på dennes interaktion med relevante myndigheder og institutioner, og private aktører med hvilke klienten må samarbejde for at realisere de prioriterede mål for mentorforløbet.
- g) A mentors rolle og arbejde tænkes som tværgående og komplimenterende i forhold til kriminalforsorgens indsats- og programvirksomhed og andre Myndigheders støtteordninger. Her er det centralt, at Kriminalforsorgen ikke nødvendigvis tænker sine mentorer som overflødige og unødvendige, hvis støtteordninger er igangsat under andre Myndigheder.
- h) Mentor, i den udstrækning det er relevant, i praksis støtter klienten i at sætte de kompetencer i brug som denne har tilvejebragt gennem kriminalforsorgens programvirksomhed og MOSAIK indsatsen.

b) At professionalisere, informere og pleje de lokale mentorkorps. At en revideret vejledning for mentorordningen, foreskriver der årligt organiseres en orienteringsdag for de lokale mentorkorps med henblik på at styrke samarbejdet mellem KiF og mentorerne. En sådan orienteringsdag skulle ligeledes tydeliggøre for mentorerne, *hvordan* mentorordningen i Kriminalforsorgen anses som en del af en helhedsorienteret indsats for tilsynsperioden. Her anbefales det, at mentorerne modtager et brief omkring:

- Risiko- og behovsvurderingsredskabet LS/RNR og MOSAIK netop for at skærpe deres forståelse for kriminalforsorgens arbejde, og ansvar- og rollefordelingen mellem sagsbehandler og mentor.
- Kriminalforsorgens kerneprogrammer som klienterne muligvis kan have deltaget i, og i forhold til hvilke mentor kan være med til at fastholde læring, når det forekommer relevant.
- Mentorordningens regler og procedurer⁷⁵.

c) At professionalisere afslutningen af mentorforløbene ved at:

- Planlægge forløbene så der, i stigende grad, arbejdes systematisk frem mod målopnåelse.
- Sikre at mentor forbereder klienten på mulige faldgruber i forbindelse med og efter mentorforløbet afslutning, og i samarbejde med klienterne, udvikler strategier for, hvordan klienterne kan fastholde den positive udvikling og de resultater, som de har opnået gennem tilsynsperioden.
- Klienterne bliver forberedte på mentorrelationens afslutning.

⁷³ Mens MOSAIK på evalueringstidspunktet blev tilbudt til klienter, der i kriminalforsorgens LS/RNR vurderingen scorede "højt" eller "mellem højt", er klienter, der scorer "mellem" i LS/RNR vurderingen også blevet tilbudt et MOSAIK forløb siden 1. August 2017.

⁷⁴ Hertil er Kriminalforsorgen som nævnt afhængig af andre myndigheders arbejde f.eks. i forbindelse med målsætninger om at støtte klienten i at få en gældssanering, kontanthjælp eller komme i aktivering og få en bolig. I forhold til dokumentation vil mentorordningen således være kendetegnet ved en række realiserbare mål, i forhold til hvilket nogle vil kunne dokumenteres ved forløbets afslutning (f.eks. bolig, gældssanering, kontant hjælp og budget til afholdelse af bassale udgifter), mens andre kunne være performancerelaterede og henvise til, at Kriminalforsorgen har ydet en optimeret støtte og, at klienterne har samarbejdet omkring samme f.eks. i arbejdet med klientens tankemønstre og adfærd. For at kunne dokumentere og evaluere mentorindsatsen er det centralt, at Kriminalforsorgen i den forbindelse afklarer sine sukseskriterier.

⁷⁵ I forbindelse med nærværende evaluering blev det klart at flere af mentorerne ikke var klare over reglerne og procedurerne for mentorordningen. Det drejede sig f.eks. om mulighed for at søge aktivitetspenge eller muligheden for at fradrage udgifter til transport, telefon og porto.

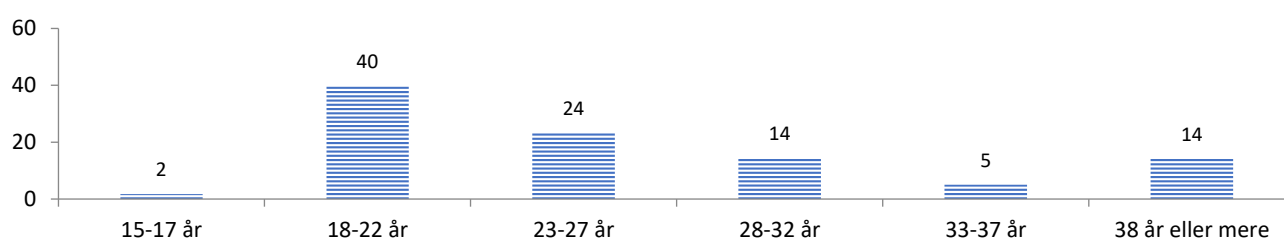
4. EFFEKTIVITET: OMSTÆNDIGHEDER VED IGANGSÆTTELSE AF MENTORFORLØB

Baggrund. Dette kapitel beskæftiger sig med evalueringens fokusområde 6 nemlig, hvilke omstændigheder, som har betydning for, at der igangsættes mentorforløb. *Det første og det andet afsnit* (4.1. og 4.2.) beskriver sammenhængen mellem, på den ene side, klienternes alder og domstype, og på den anden side, igangsættelse af mentorforløb. *Det tredje afsnit* (4.3.) diskuterer sammenhængen mellem ordningens økonomistyring og igangsættelse af mentorforløb. *Det fjerde afsnit* (4.4.) beskæftiger sig med, hvordan sagsbehandlere vurderer, at der er tale om klienter med særlige behov for støtte. *Det femte afsnit* (4.5.) ser på, hvor mange ansatte, der bruger mentorer, hvorfor de bruger mentorer, og hvordan. *Kapitlet lukkes med* en afsluttende opsamling og nogle anbefalinger. Data, der præsenteres i dette kapitel er funderet på de formelle semistrukturerede interview med sagsbehandlere og i nogen udstrækning også mentorer; budgetopgørelser over, hvor mange ansatte, der i løbet af 2016 igangsatte mentorforløb ⁷⁶; og dateudtræk fra kriminalforsorgens forløbsregistreringer fra 2016⁷⁷.

4.1. ALDER OG IGANGSÆTTELSE AF MENTORFORLØB

Om alder og igangsættelse af mentorforløb. I Vejledningen for mentorordningen udfærdiget i året 2011, er målgruppen for mentorordningen defineret som klienter mellem 15 og 25 år med et særligt behov for støtte samt tungt belastede klienter over 25, der ligeledes har særlige støttebehov. Som den fremgår af Tabel 11 nedenfor, der angiver aldersfordelingen på klienter med mentorer i 2016, så var antallet af klienter mellem 15-17 år minimalt. Det skyldes, at klienter under 18 år normalt hører til kommunernes familieafdelinger og først overgår til Kriminalforsorgen ved det 18 år. Særlige omstændigheder forventes derfor at gøre sig gældende, hvis klienter under 18 år er i tilsyn hos KiF. I nærværende evaluering, deltog ingen klienter under 18 år. Som det ligeledes fremgår af Tabel 11, var størstedelen af klienterne, der startede i et mentorforløb i 2016 mellem 18 og 27 år, hvilket ikke er overraskende taget målgruppedefinitionen i betragtning. Ydermere falder antallet af klienter mellem 28 og 37 år, hvorefter der igen kan observeres en stigning, hvilket skyldes, at samtlige klienter over 37 år i tabellen sammenregnes. Mens det i vejledning for mentorordningen foreskrives, at antallet af klienter over 25 år ikke må overstige 20% af den samlede population, der indgår i mentorforløb, viser forløbsregistreringerne fra 2016 (Tabel 12), at klienter over 25 år udgør 41% af den samlede population i mentorforløb. Den relativt høje andel af klienter over 25 år, indikerer et behov for at udvide målgruppen.

Tabel 11. Klienters aldersfordeling 2016

⁷⁶ Disse er indhentet i de fire KiF Afdelinger, som deltog i evalueringen.

⁷⁷ Afsnittet her behandler primært ansattes oplevelse af arbejdet med samfundstjeneste dømt; behandlingsdømt; betinget dømt og løsladte klienter, hvorunder kun to var i frivilligt tilsyn. Frivilligt tilsyn er imidlertid ikke behandlet særskilt, netop fordi datamængden var for spinkel. Med henvisning til metoderapporten fokuserer nærværende evaluering primært på brugen af mentorordningen i KiF og omfatter derfor *ikke* data om klienter, der afsoner i fængsel, eller klienter, der afsoner med fodlænke.

Tabel 12. Dataudtræk 2016: Klientalder i forhold til målgruppe.

	Frekvens	Procent	Valide Procent
Over 25 år	111	40	41
Total	273	99	100,0
Manglende besvarelser	4	1	
Total	277	100,0	

4.2. DOMSTYPPENS BETYDNING

Samfundstjeneste dømte og mentorordningen. Domstypen har betydning for om der igangsættes mentorforløb. Bruger man kriminalforsorgens forløbsregistreringer fra 2016 til at sammenligne f.eks. prøveløsladte og betinget dømte med samfundstjenestedømte, udgjorde prøveløsladte 40% og betinget dømte 30% af klienterne i tilsyn for hvem et mentorforløb blev iværksat, mens under 10% af klienterne i tilsyn med vilkår om samfundstjeneste fik en mentor. Ud fra samtalerne med sagsbehandlerne fremstod to dominerende forklaringer på, at mentorforløb ikke blev sat lige så hyppigt i gang for samfundstjenestedømte. Den ene drejede sig om tid og arbejdsopgaver relateret til udmøntningen af samfundstjenestedomme, den anden til samfundstjenestedømtes profil.

Samfundstjenestedømte: tid og opgaver. Generelt vurderede sagsbehandlerne, at der, i langt de fleste samfundstjenesteforløb, var meget lidt tid til igangsættelse af mentorforløb. Årsagen hertil var, dels at størsteparten af samfundstjenestedømmene var korte, typisk på 3-4 måneder, og dels at tilsynet fulgte længste tiden, hvilket betød, at klienterne udgik fra tilsyn, når samfundstjeneste timerne var afviklet, ideelt set, indenfor 2/3 af perioden for tilsynsperioden. Dertil kom, at samfundstjenestedømmene skulle iværksættes indenfor 20 dage efter domsdatoen; der skulle identificeres et passende samfundstjenestested, som klienten gerne skulle være indforstået med; og der skulle laves for-samtaler. Derudover, skulle der, på evalueringstidspunktet, laves en LS/RNR vurdering med samfundstjenestedømte, hvilket i sig selv kunne tage flere tilsynsbesøg. De mange gøremål, der omgav disse klienter, og som skulle på plads ofte indenfor en relativ kort periode, bevirkede, at sagsbehandlerne måtte prioritere disse gøremål, og at det, som en konsekvens, derfor kunne forekomme urealistisk og uoverskueligt også at igangsætte og tale mentorforløb med klienterne.

Samfundstjeneste dømte: profil. I forhold til klientprofilen, gav de fleste sagsbehandlere udtryk for, at klienter med samfundstjenestedomme ofte var ret velfungerende sammenlignet med det øvrige klientel, netop, fordi de var vurderede egnede til at samfundstjene. Enkelte sagsbehandlere bemærkede i samtalerne, at samfundstjenesterne ofte scorede lavt i LS/RNR vurdering, og på den baggrund, vurderede de, at klienterne ikke havde behov for en mentor. Selvom der således var bred enighed om, at samfundstjenestedømte, generelt, var velfungerende, beredte sagsbehandlerne imidlertid *samtidig*, at de også brugte mentorordningen til at hjælpe klienter til at gennemføre samfundstjenesten. Forklaringen derpå var, at samfundstjenestedømte, generelt, var blevet dårligere og tungere efter iværksættelse af flere samfundstjenestedomme. Der er således tale om to forskelligartede udmeldinger, der på en og samme tid karakteriserede ansattes oplevelse af arbejdet med samfundstjenestedømte og som blev sammenkædet med igangsættelse af mentorforløb for samme.

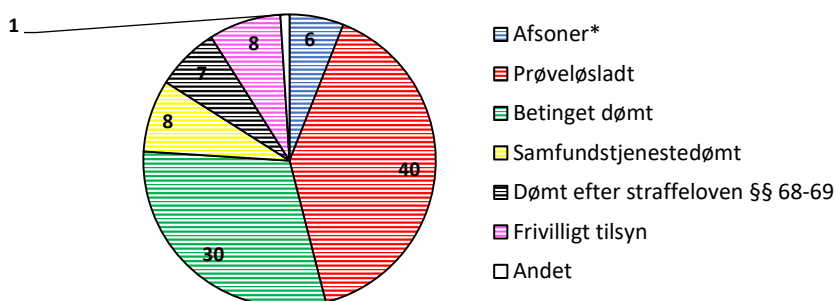
Samfundstjenestedømte: profilforandring. I opgørelser over samfundstjenestedømte kan man ligeledes observere forandringer. Den procentvise andel af samfundstjenestedomme set i forhold til samtlige domme er steget gennem perioden 2010 til 2016. Fra at samfundstjenestedømte udgjorde 16% af samtlige betingede og ubetingede domme i 2010, udgjorde de, i 2016, 25%⁷⁸. Blandt samfundstjenestedømte er den procentvise andel af dømte for vold i øvrigt steget fra 19% i 2013 til 26% i 2016; andelen af dømte efter lov om euforiserende stoffer er steget fra 5% til 7% indenfor samme 3-årige periode; og andelen af dømte med færdselsovertrædelsesdomme er faldet fra 44% til 31%⁷⁹. De observerede forandringer indikerer, at profilen på samfundstjenestedømte er under forandring, hvilket muligvis forklarer sagsbehandlerne oplevelser af

⁷⁸ Data her er indhentet hos Enhedsleder, Lene Skov, Alternative Afsoningsformer, Direktoratet.

⁷⁹ Ibidem note 41.

tilsynsarbejdet relateret til denne klientgruppe, og de resurser (tid, økonomi, indsats, samfundstjenestesteder), de i stigende grad oplevede, der var behov for i forhold til at udmønte dommene.

Figur 2. Retslig status i procent på klienter, der startede mentorforløb i 2016.

*I kategorien "Afsoner" er også fodelæneafsonere svarende til 1%.

Behandlingsdømte. Som det ligeledes fremgår af Figur 2, så var den procentvise andel af klienter med behandlingsdomme (§§ 68-69) og med mentorer under 10%. I samtalerne med sagsbehandlere omkring deres sags-stammer, klienters behov og visitation til mentorforløb gav størstedelen udtryk for, at de *ikke* tænkte mentorordning i forhold til behandlingsdømte. Den rapporterede årsag hertil var, at behandlingsdømte typisk får allokert støtte-kontaktpersoner, hjemmevejledere eller andre kommunale støttepersoner. Derudover modtager de støtte gennem retspsykiatrien og er ofte velmedicinerede. De sagsbehandlere, der igangsatte mentorforløb for behandlingsdømte berettede enten, at de havde gjort det som en midlertidig foranstaltning indtil andre støtteordninger var på plads, eller at de havde gjort det med en pædagogisk indsats for øje⁸⁰.

Prøveløsladte. I forhold til de 40% prøveløsladte, der startede i tilsyn i 2016 fik Evaluators indtryk af, at det sjældent lykkedes at sætte en mentor på allerede inden løsladelsen, typisk, fordi KiF ikke modtog henvendelser herom fra fængslerne, eller modtog dem sent. Mentorforløbene med prøveløsladte startede derfor oftest først i KiF regi. I forhold til prøveløsladelserne observerede Evaluators, at der overordnet set blev sat to slags mentorforløb i gang. Den ene slags havde at gøre med KiFs opmærksomhed på at mindske risikoen for recidiv ved løsladelse. Den anden slags havde at gøre med rehabilitering og reintegration.

Løsladte: Risiko for recidiv i forbindelse med løsladelse. I forhold til den første kategori, drejede det sig ofte om klienter i forhold til hvilke, sagsbehandlere vurderede, der var risiko for recidiv, fordi der ved løsladelsen var en række forhold, som ikke var på plads, såsom manglende bolig, NEM-id, kontakt med læge- og kontanthjælpssystemet, eller andre økonomiske og praktiske forhold. Omkring sådanne klienter anvendte sagsbehandlere ofte udtrykkene, at klienten blev løsladt til "ingenting" eller "gaden". Selvom kommunerne, ifølge kontanthjælpsreformen af 2014⁸¹, er forpligtede på at vurdere om en klient, ved løsladelse, har brug for en mentor, var det, af forskellige årsager, ikke altid, at disse vurderinger fandt sted, eller at en mentor blev allokert.

Samarbejde med kommunerne omkring løsladelserne. På baggrund af nærværende evaluering, fremgår det, at kommunernes resurser, prioritering, indsats og engagement i forhold til at tage hånd om løsladelser i bred forstand⁸² var meget forskellige. Horsens kommune havde f.eks. udover et engageret samarbejde med

⁸⁰ Beretningerne om mentorer, der fungerede for behandlingsdømte – herunder også beretninger fra mentorerne selv – var blandede. På den ene side var der beretninger fra sagsbehandlere og mentorer, der enstemmigt fortalte om forløb, hvor klienten, efter flere års indsats i retspsykiatrisk regi uden mærkbare resultater, pludselig udviste en positiv ændret adfærd med mentor. På den anden side var der beretninger om forløb, hvor klienten var så dårlig, at det ikke gav mening at fungere som mentor for vedkommende. Både de vellykkede og mindre vellykkede forløb kan i princippet forklares med henvisning til en række faktorer som f.eks.: klientens motivation eller visitationen til mentorordningen; særlige forhold, der måtte omgive klienten (sociale, økonomiske, psykiske og andre forhold); mentors profil og/eller matchet. Generelt er det evaluators indtryk, at mentorer, der sættes på behandlingsdømte enten har en særlig kompetence i forhold til klientens diagnose eller et særligt kendskab til klienten.

⁸¹ Der henvises til Aftale mellem Regeringen (Socialdemokraterne, RadikaleVenstre og Socialistisk Folkeparti) og Venstre, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance af 18. april 2013.

⁸² Her behandles både løsladelser fra fængsler og varetægtsfængslede.

Kriminalforsorgen omkring pilotprojektet Håndholdt Inklusion⁸³ iværksat et initiativ, hvor alle varetægtsarrestanter, der skulle løslades til Horsens kommune fra arresthuse rundt om i Danmark, fik besøg af en kommunal sagsbehandler, som havde sin faste gang i arresthusene med en udslusningsmentor. Evaluators talte også med mentoransvarlige i kommunen i Haderslev. Her havde man netop revideret arbejdsgangene i forhold til allokeringen af mentorer inklusive såkaldte udslusningsmentorer⁸⁴, der bl.a. var møntet på borgere i afsoningsinstitutioner. I den forbindelse fremgik det, at der forude for udviklingen af typologierne kun i begrænset omfang havde været allokering af mentorer i forbindelse med løsladelserne (der blev primært refereret til løsladelse fra fængsel) og også, at årsagen hertil var uklar, selvom der var et samarbejde i stand med Kriminalforsorgen omkring prøveløsladte. Som det fremgår af projekterne God Løsladelse⁸⁵ og Håndholdt Inklusion repræsenterer overgangen fra fængsel til afsoning i frihed og løsladelse fortsat udfordringer i forhold til koordination mellem myndigheder, og optimering af bureaukratiske procedurer og resurser, hvilket kriminalforsorgens relativt høje allokering af mentorer til netop denne gruppe af klienter reflekterede.

Løsladte med fokus på reintegration. Udover at hjælpe prøveløsladte med de ovenfor nævnte praktiske forhold, blev der sat mentorforløb i gang, som havde et fokus på, hvad der kunne betegnes som en slags psykosocial rehabilitering og reintegration. Det drejede sig typisk om dømte omgivet af stigma forbundet med afsagte domme og tilstedeværelse af angst for konsekvenserne heraf. Det kunne også dreje sig om tidligere indsatte, der havde afsonet lange domme, og som følte sig meget skrøbelige, eller som havde forskellige diagnoser, og derfor vurderedes at have behov for hjælp for at kunne fungere i frihed. I denne type mentorforløb varetog mentorerne en blanding af psykologisk bistand, en besøgsven funktion⁸⁶ og praktisk hjælp til klienten til at få bolig, økonomi og beskæftigelses- eller uddannelsesmæssige og andre forhold⁸⁷ på plads. Der var således tale om to typer af mentorforløb for prøveløsladte. Hvor der i forhold til begge typer forløb var en række praktiske forhold at tage hånd om, var den anden type af mentorforløb kendetegnet ved behov for samtaler, samvær og nogen gange længerevarende støtte af varieret karakter. På forespørgsel fra Evaluators om ikke kommunen burde komme ind over den sidstnævnte type af forløb, blev der enten henvist til, at et forhåndskendskab til sådanne klienter var essentielt for disses videre trivsel og/eller for at kunne arbejde effektivt med deres risikoadfærd; at kommunen tidligere havde været ind over med begrænset succes; eller at kommunen tænkte evt. at kunne komme ind over på et senere tidspunkt.

4.3. ØKONOMIENS BETYDNING

"Øhm, der var jo på et tidspunkt, hvor vi fik at vide, at nu må vi ikke ansætte flere, og så gjorde vi jo ikke det, og så er det jo igen det der med, at når vi får grønt lys igen, så tror jeg, at så var der mange, jamen, så tænkte man ikke lige mentorer altså, - altså, mentorer har været lidt usynlige fordi, øhm, det er ikke noget, man taler så meget om faktisk. Så det bliver også meget op til den enkelte sagsbehandler, om man husker at tænke det ind. Det er jo ikke noget, vi fast sidder og snakker om, hvem der har mentorer, og hvem der ikke har, og hvornår vi tænker, det er vigtigt at sætte en mentor på. Det sidder vi jo med individuelt⁸⁸, hver især, hvor man kan sige, at mange af de andre ting sidder vi og drøfter fælles". – samtale med sagsbehandler.

⁸³ Håndholdt Inklusion henviser til et pilotprojekt, der blev sat i gang i oktober 2016 med henblik på at udvikle metoder til at optimere myndighedssamarbejdet omkring uddannelse og beskæftigelse efter løsladelse (Håndholdt Inklusion 2016). Inspireret af resultaterne fra Projekt God Løsladelse, er et fokuspunkt i projektet at starte samarbejdet med kommunen allerede ved indsættelsen og udarbejde en fælles plan for forløbet under indsættelsen og derefter. Projektet bliver afviklet i samarbejde med Holbæk og Horsens kommuner og det forventes afsluttet i januar 2020.

⁸⁴ I Haderslev Kommune havde man under jobcenteret lavet mentortypologier, hvor mentorindsatser blev iværksat med forskellige formål og målgrupper med dertilhørende korresponderende resurseallokeringer, metoder og fokus. Henvis til Haderslev 2016.

⁸⁵ Henvis til Kriminalforsorgen 2016, og Rambøll og Rasmussen 2009.

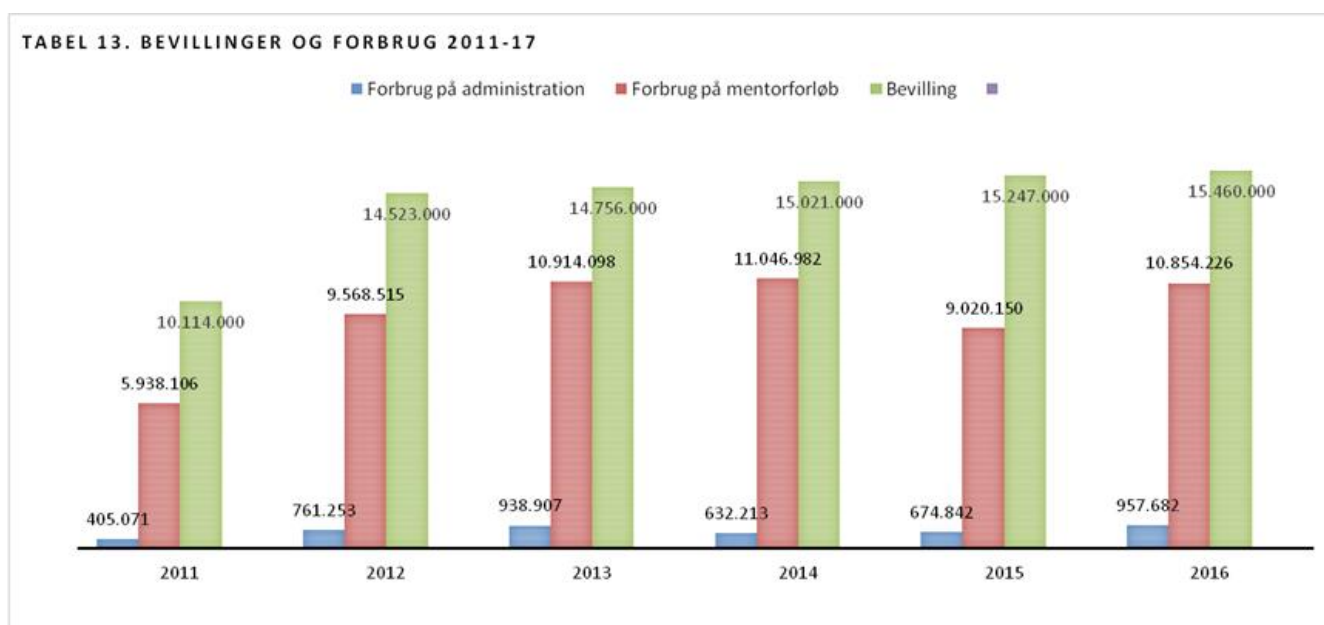
⁸⁶ Besøgsvenfunktionen står i nogen grad i modsætning til, hvad der foreskrives i vejledningen for mentorordningen (2011), idet den netop fremhæver, at mentorer ikke skal fungere som sådan. Her understreges det, at besøgsven funktionen blev implementeret sammen med andre funktioner, og at den således ikke var enestående, men en indsats blandt andre sat i brug for at støtte op omkring det etablerede forandringsperspektiv.

⁸⁷ Her henvises til både specifikke og generelle behov- og risikofaktorer.

⁸⁸ Mens dette citat illustrerer ansattes beskrivelser af mentorordningens historik i forhold til økonomistyring, skal det understreges, at mentorordning i en enkelt afdeling, blev diskuteret fast på fællesmøder, og at der var teams, hvor ordningen regelmæssigt blev italesat. Dette er et forhold, der ikke er indfanget i citatet. Til gengæld var oplevelsen af at sidde alene med mentorordningen og den usikkerhed som omgiver samme en gentagen tematik. Samlet set indfanger citatet imidlertid glimrende den måde, hvorpå mentorordningen ofte udmøntes.

Tendenser i historisk mindreforbrug. Som det fremgår af metoderapporten for nærværende evaluering⁸⁹ og Tabel 13 nedenfor, har der de sidste 6 år været et mindreforbrug, efter et uventet merforbrug i året 2010 i forbindelse med hvilke udvalgte planlagte og igangværende forløb måtte udskydes, aflyses eller afsluttes. Af en permanent bevilling på 14 millioner⁹⁰ var det samlede forbrug i årene 2012-2016 på mellem 10 og godt 12 millioner kroner, og i 2011 på knap 6,5 millioner kroner. En mulig forklaring på det store mindreforbrug i året 2011 kunne reflektere standsningen af mentorforløbene i 2010 og en relateret forsigtighed i forhold til at igangsætte nye mentorforløb. På den baggrund er det ligeledes muligt, at ansatte først for alvor begyndte at bruge mentorordningen mere konsistent i årene 2013-2014. Det er også muligt, og at det efterfølgende nedadgående forbrug i året 2015 reflekterer, udmøntningen af LS/RNR vurderingen og MOSAIK i forbindelse med hvilke, det kunne tænkes, ansatte måtte prioritere at bruge deres tid og resurser på at inkorporere de nye værktøjer på bekostning af igangsættelse af mentorforløb. Tabel 13 giver et overblik over forholdet mellem allokerede midler og forbrug gennem perioden 2011-2016.

Tabel 13. Bevillinger og forbrug 2011-2016.

Reduktion af mentorordningens bevilling. I året 2016, bad Finansministeriet Kriminalforsorgen om at redegøre for mindreforbruget, og den samlede bevilling til mentorordningen blev skåret med 1 million kroner per 1. januar 2017. Blandt andet derfor monitorerer Direktoratet nu ubalancer mellem bevilling og forbrug i de kvartalsvise indberetninger fra de enkelte Områdekontorer, og følger op på samme med anmodninger til de ansvarlige områdekontorer⁹¹. Derudover har Direktoratet, fra 2017, valgt at ændre den måde, hvorpå mentorbevillinger allokeres til de enkelte områdekontorer. Fra at have allokere bevillinger i forhold til det forventede antal klienter i målgruppens alder tilknyttet de enkelte afdelinger, bliver bevillingerne nu allokere via Områdekontorerne på baggrund af udmeldinger fra de enkelte KiF afdelinger omkring forventet forbrug. Formålet hermed har været, i stigende grad, at engagere og ansvarliggøre områdekantorene og KiF afdelingerne i forhold til at sammenstemme forbrug og bevilling. Implicit i det nye allokeringsprincip ligger en anerkendelse af, at afdelingernes forbrug ikke nødvendigvis afspejler andelen af klienter i målgruppen, der starter i mentorforløb, men henviser til andre forhold, hvilket bekræftes i nærværende rapport.

Central og decentral økonomistyring. Selvom, der var enkelte, typisk yngre, sagsbehandlere, der fremhævede, at økonomi ikke havde betydning for, om de satte mentorforløb i gang, fremstilledes økonomi, i de fleste

⁸⁹ Henvis til Bilag B.

⁹⁰ Bevillingen på 14. mio. kr. svarer i 2016 reelt til 14,8 millioner efter pris og lønregulering.

⁹¹ Som beskrevet i Metoderapporten, har den økonomiske administration af mentorordningen ligget i Direktoratet. Med reorganiseringen af Kriminalforsorgen får Områdekantorene⁹¹ imidlertid en stadig større rolle i forhold til at overse dokumentation af ordningens implementering og også dens forbrug i forbindelse med hvilke det forventes at eventuelle mindre og merforbrug udlignes regionalt. Ansaret for den overordnede udvikling og kvalitetssikring af ordningen er stadig placeret i direktoratet.

samtaler, som en væsentlig regulator for igangsættelse af forløb. Dette var særlig udtalt i en enkelt KiF afdeling, hvor ledelsen i året 2014 pludselig stoppede et antal igangværende mentorforløb på grund af et merforbrug⁹². Det pludselige lokale merforbrug eksemplificerer, at udfordringerne med budgethåndtering ikke alene har relateret sig til Direktoratet, hvilket blev bekræftet i udvalgte interview med ansatte i områdekantorerne og mentortovholdere i lokalkantorerne, der angav, at de ikke altid havde prioriteret at bruge tid på at få uoverensstemmelser mellem mentorordningens forbrug og bevilling justeret.

Økonomistyring og regulering af regler og procedurer. Til trods for, at der fra Direktoratets side, ikke har fundet en overordnet og generel begrænsende regulering sted siden 2010, er de løbende reguleringer omkring økonomien – herunder også af regler og procedurer – et tema i ansattes beskrivelser af mentorordningen. For eksempel forklarede ansatte, at de, typisk i anden halvdel af et kalenderår, når det bliver klart, at der er et forventet mindreforbrug, bliver opfordret til at igangsætte flere mentorforløb. I den forbindelse noterede udvalgte sagsbehandlere, at reglerne for mentorordningens typisk også lempes, netop for at sikre, at bevillingen bruges. Således nævner nogle f.eks., at de var blevet informeret om, at de derfor ikke, inden igangsættelse af mentorforløb, behøvede tjekke så nøje, om man, fra kommunalt regi, kunne bevilge en mentor, hvilket vejledningen for mentorordningen ellers foreskriver. I interviewene med sagsbehandlerne og i hverdagens samtaler omkring mentorordningen, noterede Evaluator sig, at der ofte blev udtrykt tvivl om reglernes udmøntning, og, at der i den forbindelse regelmæssigt blev henvist til ovenfor nævnte midlertidige lempelser, der skabte forvirring omkring regler og procedurer. På baggrund af data tilvejebragt i nærværende evaluering, fremstår de løbende reguleringer, ikke blot af økonomien, men også de dertil relaterede lempelser af udvalgte regler, som forhold, der bidrager til at skabe uklarhed omkring ordningen.

4.4. KLIENTER MED SÆRLIGE BEHOV: HVEM ER DE?

Evaluator: *"Ville det være nemmere, hvis I havde et fast punkt på jeres dagsorden (red. ugentlige møde), der hed 'mentorer', hvor I kunne vende klientsager med hinanden (red. kollegaerne)? Ville det være en hjælp for dig?"*

Sagsbehandler: *"Ja, jeg tror det ville gøre, at man får det (red. mentorordningen) italesat, og også får et fælles rum, hvor vi (red. kunne) diskutere: 'hvornår tænker vi egentlig mentor?' Og der tror jeg faktisk også, vi tænker vidt forskelligt, (red. altså i vurderingen af), hvornår der er behov for mentor".*

Om visitation: Klienter med et særligt behov for støtte. Udover økonomi og domstype, som har betydning for i hvilken udstrækning, der igangsættes mentorforløb, må vurderingen af den enkelte klients særlige behov for støtte ligeledes tænkes som et parameter, netop fordi, det jo ikke er alle klienter, der tilbydes en mentor⁹³. I nærværende evaluering spurgte Evaluator derfor indtil, hvordan sagsbehandlerne vurderede, at klienterne havde et særlig behov for støtte. Her var svarene ofte lidt tøvende og i nogen udstrækning forskellige. Forskellen afspejlede, dels at klienternes situation var unik, og dels at sagsbehandlerne, i nogle tilfælde, greb visitationen til mentorordningen forskelligt an. For eksempel forklarede en sagsbehandler, at han systematisk spurgte alle klienter over 25 år om de ville have en mentor; andre indikerede, at de primært koncentrerede sig om de helt unge; mens atter andre, fastholdt, at det var klientens behov, der var udslagsgivende for om denne blev tilbudt en mentor.

Omstændigheder ved behovsvisitationen. Trods disse forskelligheder, er det muligt at opstille en række omstændigheder, der omgav visitationen, og som fremstår som betydningsfulde for, at en klient blev tilbudt en mentor. *En sådan omstændighed* henviser til situationer, hvor klienter selv bad om at få en mentor, hvilket det ifølge kriminalforsorgens forløbsregistrering fra 2016 var tilfældet i 24% af forløbene. *En anden omstændighed* henviser til situationer, hvor sagsbehandlerne overtog en sag fra en kollega, der havde vurderet

⁹² Her fortalte samtlige ansatte, at episoden har bevirket, at de har afholdt sig fra at sætte mentorforløb i gang efterfølgende, dels fordi de ikke ønskede at udsætte sig selv for en situation, hvor de igen ville skulle afvikle forløb uden en faglig begrundelse, og dels fordi de mente, at stansningerne af mentorforløb i året 2014, i nogle tilfælde, havde haft negative konsekvenser for klienterne.

⁹³ Et dataudtræk fra året 2011 indikerer, at det på daværende tidspunkt i langt de fleste KiF afdelinger var under 10% af målgruppen, der blev tilbudt en mentor.

tilstedeværelsen af et behov, og at igangsættelsen af forløb således henviste til andres vurderinger⁹⁴. *En tredje omstændighed* har at gøre med empiriske karakteristika, som omgav klienters adfærd, når sagsbehandlernes vurderede klienternes behov for støtte. Disse karakteristika, der er listet i Boks E nedenfor, kan betragtes som en slags indikatorer for særlige behov, der foranledigede sagsbehandlere til at prøve at motivere klienter til tage imod et tilbud om en mentor, hvilke udvalgte klienter efter ugers eller måneders samtaleforløb gjorde. Her har Evaluators indtryk af, at der i nogle tilfælde var tale om, at sagsbehandleren overtalte klienten, i andre tilfælde, at klienten på frivillig basis vendte tilbage med en tilkendegivelse af, at de gerne vil have en mentor. I den forbindelse mente nogle sagsbehandlere, at hvis matchet var godt, så ville motivationen også komme – også selvom klienten, som udgangspunkt, var kritisk.

Boks E. Indikatorer på særlige behov for støtte.

- Manglende fremmøde i KiF.
- Manglende fremmøde hos andre institutioner og myndigheder.
- Ikke i stand til at følge op på offentlige henvendelser.
- Ikke i stand til at tage initiativ til at kontakte offentlige og private institutioner og myndigheder med henblik på at udbedre egne vilkår.
- Henvendelser fra klientens familie, der udtrykker bekymring.
- Tegn på manglende trivsel.
- En tilspidset grad af uklarhed omkring praktiske forhold som: bolig, arbejde, gæld, medicin og mis- eller forbrugsmæssige forhold (stoffer og alkohol).
- Regelmæssige tanker om kriminalitet som mulighed for at skabe indkomst eller løsning på problemer.
- Tegn på selvdestruktiv adfærd.

Den socialfaglige begrundelse. Som citaterne nedenfor understreger, vurderedes den enkelte klients specifikke behov for støtte ud fra en afklaring af en række forhold omkring klienten og dennes situation, hvilket ligger i den socialfaglige vurdering. I den forbindelse var kontaktfladen mellem sagsbehandler og klient central. Relationen; den personlige kontakt; kendskabet til klienten – og hyppigt også dennes familie – fremstod som væsentlige for en informeret og kvalificeret samtale, hvorigennem også motivation og behov kunne vurderes. Det er derfor ikke overraskende, at sagsbehandlerne regelmæssigt henviste til situationer og forløb, hvor klienter, der før havde været i tilsyn, og som var kendt af sagsbehandleren, blev tilbudt en mentor i forbindelse med påbegyndelse af et nyt tilsynsforløb.

"Jeg har ikke sådan nogle kriterier, jeg vælger ud fra. Jeg vælger ud fra, at jeg har talt med dem og finder ud af, hvordan det lige er den her hverdag er for klienten (red.), - så jeg synes, det er svært at sige". – Samtale med sagsbehandler.

"Du skal kunne mærke at - hvis den, der sidder over for siger: 'det (red. en mentor) har jeg ikke lyst til', så går vi ikke videre med det. Så kan det være, jeg nævner det igen nogle gang efter og siger: 'har du overvejet det igen eller'? Men (red. klienten) ender som regel med at sige: 'at det vil jeg faktisk rigtig gerne', og jeg synes, det plejer at gå rigtig godt". – Samtale med sagsbehandler.

Visitation og usikkerhed. Selvom der var sagsbehandlere, som udtrykte en stor grad af sikkerhed omkring brugen af mentorer og som typisk også igangsatte en del forløb, noterede Evaluators, at sagsbehandlerne ofte udtrykte en oplevelse af uklarhed eller usikkerhed omkring visitationen til mentorordningen. Uklarheden og usikkerheden var særlig møntet på forhold, der i Vejledningen til mentorordningen enten er beskrevet i meget generelle termer, eller der slet ikke er berørt nemlig, *hvem*, der skal tilbydes en mentor, og *hvordan*. Det drejede sig med andre ord om: a) behovsvurderingen; b) vurdering af klientens motivation⁹⁵; og c) vurdering af et passende match⁹⁶.

Visitation og brugen af LS/RNR. For at vurdere i hvilken udstrækning værktøjet LS/RNR blev tænkt i forhold til visitation til mentorordningen, spurgte Evaluators ind til samme. Hertil viste det sig, at knap halvdelen af medarbejderne i en eller anden udstrækning enten tænkte eller diskuterede mentorindsatsen i forbindelse

⁹⁴ Der var kun et tilfælde, hvor en sagsbehandler berettede, at hun var uenig i sin kollegas vurdering af klientens behov for en mentor.

⁹⁵ Henvises til det relativt høje antal af mentorforløb, der blev afsluttet af motivationsrelaterede årssager som beskrevet i kapitel 3.

⁹⁶ Kapitel 5 nedenfor beskæftiger sig med dette tema.

med LS/RNR vurderingen. Med undtagelse af en enkelt sagsbehandler, der nævnte, at hun brugte sektion 5 i LS/RNR vurderingen omkring klientens modtagelig til at understøtte hendes vurdering af klientens motivation, henviste sagsbehandlerne primært til diskussioner med klienterne af LS/RNR scoren, og de relaterede behov og risici. Andre sagsbehandlere fremhævede, at de ikke havde tænkt systematisk i LS/RNR vurderingen, men at det var oplagt i stigende grad at gøre brug af dette værktøj. Endelig var der flere, som nævnte, at de enten ikke havde været uddannet i brugen af LS/RNR på visitationstidspunktet, at en kollega havde lavet LS/RNR vurderingen med klienten, eller LS/RNR vurderingen var lavet *efter* mentorforløbets igangsættelse og derfor ikke var tænkt ind i visitationsprocessen. LS/RNR vurderingen blev således *i nogen udstrækning* tænkt ind i forhold til igangsættelse af mentorforløb, hvilket de opstillede mål⁹⁷ afspejler⁹⁸ -også selvom sammenhængen mellem mentorordningen og vurderingen ikke altid er forklaret i handleplanerne.

4.5. HVOR MANGE ANSATTE BRUGER MENTORER, HVOR OG HVORDAN?

Sagsbehandler- og afdelingsafhængigt brug af mentorer. På evalueringstidspunktet havde omkring halvdelen af de ansatte i KiF Horsens, KiF Århus og KiF Roskilde klienter i mentorforløb. I KiF Haderslev havde størstedelen af de ansatte mentorforløb ikke blot på evalueringstidspunktet men mere generelt. Som det fremgår af Tabel 14 nedenfor ændrer billede sig imidlertid, hvis man betragter det samlede forbrug af mentorer per sagsbehandler i de 4 KiF afdelinger på årsplan (2016), idet det samlede forbrug per afdeling derved bliver større⁹⁹. Som det ligeledes kan noteres, havde de fleste mellem 1-2 mentorforløb i løbet af året 2016, men der var også enkelte, der havde flere¹⁰⁰. Her undersøgte Evaluator om der var en sammenhæng mellem forbruget af mentorer og de kommuner, den enkelte sagsbehandler arbejdede i. Baggrunden herfor var, at man kunne forestille sig, at behovet for mentorer fra Kriminalforsorgen ville være mindre i kommuner som Odsherred, Århus eller Roskilde, hvor der er en eller flere større behandlingsinstitutioner og/eller bosteder, og at behandlingsdømte der ville modtage støtte gennem restpsykiatrien og kommunen i stedet for at få en kriminalforsorgsmentor. Mens dette var tilfældet for enkelte sagsbehandlere, viste det sig, at kommunefordelingen ikke kunne forklare den uregelmæssige brug af mentorer. En sagsbehandler, der havde mange behandlingsdømte i sin sagsstamme, og som arbejdede i en kommune med behandlingsinstitutioner, kunne f.eks. have et eller flere mentorforløb i gang både med behandlingsdømte og ikke-behandlingsdømte. Der var også sagsbehandlere, der arbejdede i kommuner uden behandlingsinstitutioner, som alligevel ikke brugte mentorer og så fremdeles. Brugen af mentorordningen var, med andre ord, dels afhængig af tjenestestedet, og dels af den enkelte sagsbehandler. Tabel 14 angiver, hvor mange ansatte sagsbehandlere¹⁰¹, der på evalueringstidspunktet var i hver KiF afdeling (kolonne 1: I alt); hvor mange, som på årsplan havde haft klienter i mentorforløb (kolonne 2: Med mentor); samt hvor mange forløb, hver ansatte havde haft i året 2016 (kolonne 3: Antal forløb/ansatte med mentorer)¹⁰².

⁹⁷ Henvist til kapitel 3 skema 1, der opstiller de mål, som var etablerede for mentorforløbene i handleplanerne.

⁹⁸ Her bør det noteres af et udsnit af de mål, der er sat for de mentorforløb, som er blevet gennemgået i forbindelse med nærværende evaluering, adresserer ikke-kriminogene forhold, der indgår i LS/RNR formen under sektionerne 2-5.

⁹⁹ Det skal her noteres, at udvalgte ansatte, der blev interviewet af Evaluator og som gav udtryk for sjældent at bruge mentorer, havde mentorer på evalueringstidspunktet, fordi de havde overtaget en kollegas sags-stamme.

¹⁰⁰ I forhold til en enkelt KiF afdeling havde Evaluator mulighed for at undersøge KiF afdelingens registreringer af ansattes forbrug af mentorer i perioden fra året 2011 til halvt ind i året 2013, hvor registreringerne stopper. Her noterede Evaluator, at afdelingens forbrug lignede det som er observeret i nærværende evaluering. Det vil sige ca. (lige under) halvdelen af de ansatte satte mentorforløb i gang, de fleste mellem 1-2 forløb om året, men der var enkelte som havde flere.

¹⁰¹ Hertil medregnes ledere, der også havde klientsager på evalueringstidspunktet. Sygemeldte sagsbehandlere er også medregnet netop fordi, deres sags-stammer overtages af kolleger ved sygdom.

¹⁰² Sammenligner man antallet af ansatte i de fire KiF Afdelinger, der medvirkede i evalueringen, med antallet i de øvrige KiF Afdelinger fremgår det, at KiF Haderslev og KiF Horsens hører til blandt kriminalforsorgens fire mindste afdelinger med 3-12 ansatte; KiF Århus placerer sig blandt de mellemstore afdelinger med 13-19 ansatte; og KiF Roskilde blandt de største fire afdelinger med 20-33 ansatte.

Tabel 14. Brugen af mentorer i de fire KiF afdelinger i 2016

Århus			Roskilde			Haderslev			Horsens		
Ansatte		Antal forløb per ansatte m. mentorer	Ansatte		Antal forløb per ansatte m. mentorer	Ansatte		Antal forløb per ansatte m. mentorer	Ansatte		Antal forløb per ansatte m. mentorer
I alt	Med mentor		I alt	Med mentor		I alt	Med mentor		I alt	Med mentor	
	A	5		A	1		A	8		A	2
	B	2		B	2		B	17		B	1
	C	3		C	1		C	3		C	2
	D	3		D	1		D	5		D	1
	E	2		E	1		E	5		E	2
	F	1		F	3		F	3		F	1
	G	1		G	1		G	4		G	1
	H	1		H	1		H	1		-	-
	I	2		I	1		I	2		-	-
	j	1		j	1		-	-		-	-
	-	-		k	1		-	-		-	-
17	9	21	26	11	14	10	9	48	8	7	10

Ansattes forklaringer på, hvorfor og hvordan de brugte mentorordningen. Den ovenfor observerede sagsbehandler- og afdelingsspecifikke anvendelse af mentorordningen blev italesat i interviewene, hvor sagsbehandlerne forklarede både deres egen brug af mentorordningen og kollegaers fravalg af den med henvisning til en række forskellige forhold. Boks F nedenfor opstiller de mest almindelige forklaringer på henholdsvis at benytte og ikke benytte mentorordningen. Det skal her noteres, at en og samme sagsbehandler sagtens kunne komme med modsatrettede forklaringer på, hvordan de oplevede, det var at bruge den. Når det var tilfældet skyldtes det typisk, at der var perioder, hvor sagsbehandlerne havde brugt mentorer ofte og befandt sig i en god rutine omkring det – hvorfor det administrativt fremstod ukompliceret. Omvendt kunne de også opleve perioder, hvor de havde brugt få mentorer, eller helt afholdt sig fra at bruge mentorordningen – hvorfor de igen skulle vænne sig til at bruge den, og den fremstod derfor som besværlig. Den periodiske og uregelmæssige brug af mentorer var et gennemgående tema i størstedelen af samtalerne med ansatte om mentorordningen. Betydningen heraf er, at sandsynligheden for at blive tilbudt en mentor i Kriminalforsorgen ikke nødvendigvis handler om behov, men forhold som hvilken sagsbehandler man går i tilsyn hos, hvilket område man løslades til, og hvorvidt sagsbehandlerne befinder sig i en periode, hvor de bruger mentorordningen.

Forklaringerne i Boks F indikerer, *for det første*, at der ikke var en fælles vision for implementeringen af ordningen; og *for det andet*, at der herskede uenighed omkring ordningens nytteværdi. *For det tredje*, indikerer de, at implementeringen af ordningen, som før nævnt, var omgivet af usikkerhed; og *for det fjerde*, at man ledelsesmæssigt og administrativt ikke altid prioriterede mentorordningen.

Boks F. Sagsbehandlerens overvejelser omkring brugen af mentorordningen

Når mentorordningen benyttes	Når mentorordningen ikke benyttes
- Jeg sparer tid ved at have en mentor på. - Det er ikke så administrativt tidskrævende, når man vænner sig til det. - Det handler om vores evne til at samarbejde – fire øjne og fire ører hører bedre end to. - Mentorordningen gør virkelig en forskel for klienten. - Vi snakker om mentorer på sagsbehandlermøderne. - Kommunernes mentorer fokuserer primært på beskæftigelsesområdet, og de har ikke så meget tid.	- Mentorordningen er en administrativ tidssluger. - Kollegaer glemmer mentorordningen. - Det handler også om, hvilken chef man har. Nogle støtter op om mentorordningen, for andre, betyder den mindre. - Man kommer ind i en vane med ikke at bruge mentorordningen. - Jeg har travlt med MOSAIK og igangsættelse af samfundstjeneste og andre vilkår og må prioritere det. - Ved ikke så meget om mentorordningen. - Er usikker på, hvordan man laver et godt match og finder den rigtige mentor. - Vores database over mentorer er ikke opdateret, og jeg har ikke lige fundet nogle at tale med omkring, hvem, det kunne være passende at ansætte. - Nogle gange er der penge, og andre gange, er der ikke penge. – Brugen af mentorordningen matcher ikke behovet. - I perioder har jeg glemt at bruge mentorer. - Jeg får ikke lige tænkt tanken for tiden. - Det drejer sig om kulturen på tjenestestedet.

• Det er ikke altid, man kan få en mentor i kommunen, når der er brug for det, fordi der er ventetid. • Det er besværligt at samarbejde med kommunen, og det tager tid.	• Jeg er ny og ved ikke så meget om mentorordningen. • Det er aldersbetinget, nogle er uddannede i en tid, hvor det er normalt at bruge mentorer. • Jeg kan selv gøre det arbejde en mentor laver. • Mentorordningen er besværlig. Pludselig kan man bruge mentorer for så er der penge og pludselig må man ikke, så skal man til at fyre folk. - Og det er ubehageligt, når der ikke er en faglig begrundelse for at standse et mentorforløb. • Mentorordningen er blevet igangsat i takt med, at man giver sagsbehandlerne flere administrative arbejdsopgaver. • Kommunerne sætter jo mentorer på. • Mentorordningen skaber afhængighedsforhold, og klienterne bør lære at klare sig selv. • Der er uklart, hvad Kriminalforsorgen vil med sin mentorordning. • Reglerne skifter afhængigt af om der er penge eller ej.

4.6. OPSUMMERING: HVEM FÅR EN MENTOR?

Selvom mentorordningens målgruppe er defineret som klienter mellem 15 og 25 år med et særlig behov for støtte og særligt belastede klienter over 25 år, der ligeledes vurderes at have behov for støtte, så er det ikke behovet, der alene determinerer, hvilke klienter, som får en mentor. En række andre forhold, der har med kriminalforsorgens organisering og ansatte at gøre, kan have lige så stor betydning for, at en klient tilbydes en mentor. Af betydning er forhold som: Mængden og typen af de arbejdsopgaver, der kommer med forskellige domstyper; ordningens økonomi og regelstyring; kommunernes udmøntning af støtteordninger; og hvilken KiF afdeling og sagsbehandler en klient er tilknyttet. Visitationen til kriminalforsorgens mentorordning er således karakteriseret ved en stor grad af vilkårlighed, og ved at en relativ stor procentdel af klienter i mentorforløb (41%) befinder sig udenfor den primære målgruppe definitionen. Evalueringen peger på tilstedeværelsen af usikkerhed og uklarhed omkring visitationsprocessen særlig i forhold til vurderingen af klienters motivation, behov for støtte og matching, hvilket også kunne tænkes at påvirke i hvilken udstrækning, der igangsættes mentorforløb. Dette er baggrunden for, at nærværende evaluering anbefaler Kriminalforsorgen at stramme op omkring visitationen til mentorordningen og revidere den eksisterende model for udmøntning af samme.

4.7. ANBEFALINGER: IGANGSÆTTELSE AF MENTORFORLØB

Anbefaling. Om systematisering af visitation til mentorordningen. For at begrænse den vilkårlighed, der omgiver visitationen til mentorordningen, anbefales Kriminalforsorgen at introducere en systematik i visitationsprocessen, der gør brug af eksisterende behov- og risikoværktøjer. I denne sammenhæng tænkes det, at sagsbehandlerne i forhold til klienter, som scorer "mellem", "højt" eller "meget højt" i LS/RNR vurderingen *skal overveje* om en mentor ville være relevant. Det understreges, at der *ikke* er tale om, at samtlige klienter, som har et "mellem", "højt" eller "meget højt" risiko-behovsniveau tilbydes en mentor, og at sagsbehandlerne sagtes *kan overveje* at tilbyde klienter, der scorer "lavt" eller "meget lavt" en mentor. For klienter, der scorer lavt, er det blot en "kan overveje" og ikke en "skal overveje". Det understreges også, at visitationen til mentorordningen i et sådant scenarie forsat tænkes at være reguleret af henholdsvis målgruppedefinitionen og sagsbehandlerenes socialfaglige vurderinger.

Anbefaling. Om en tretrins visitationsproces. Det anbefales, at Kriminalforsorgen etablerer en visitationsprocedure, der kan forstærke visitationens gennemsigtighed; systematik; og integration med eksisterende værktøjer, programmer og indsatser. Det tænkes, at en sådan visitationsprocedure vil kunne fremme kriminalforsorgens vision om et sammenhængende og fagligt stærkt klientforløb¹⁰³. Man kunne f.eks. introducere en tretrin visitationsproces, hvor det systematisk klargøres:

1. I forhold til hvilke klienter, man *skal overveje* at gøre brug af en mentor;

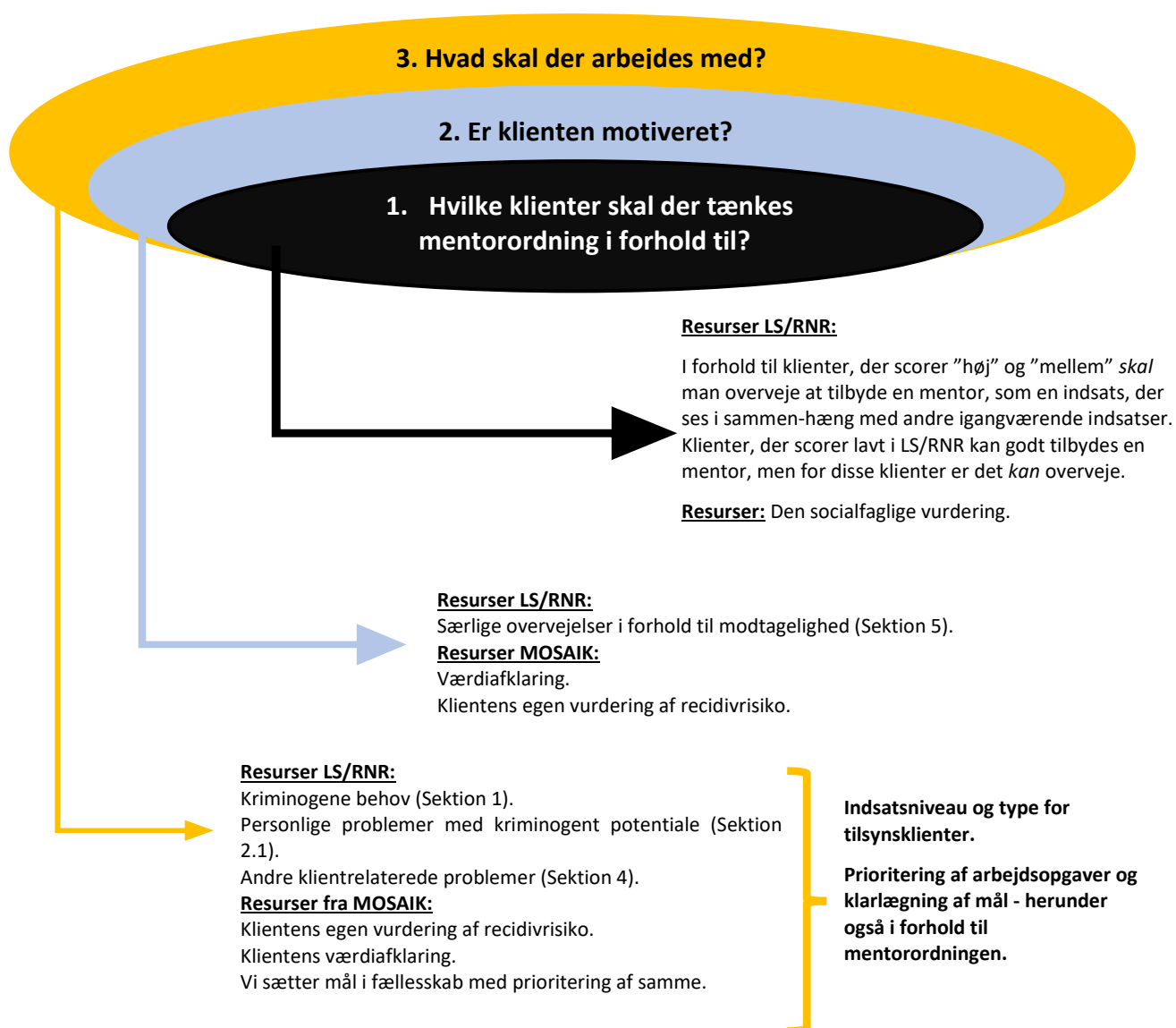
¹⁰³ Her henvises til Hvidbog 2013 og Implement 2013.

2. Om klienten er motiveret til forandring og et mentorforløb; og
3. Hvad mentorforløbet skal fokusere på, det vil sige, hvilke arbejdsopgaver, der skal der igangsættes, og hvad man ønsker at opnå dermed.

Figur 3 på næste side opsummerer, hvordan Kriminalforsorgen kunne tænke hvert trin, der tænkes forbundet med en systematisk anvendelse af specifikke sektioner fra LS/RNR vurderingen og udvalgte øvelser fra MOSAIK. Anvendelsen af LS/RNR vurderingen og øvelserne fra MOSAIK betragtes som resurser sagsbehandlerne kan anvende til at lave en socialfaglig begrundelse for etableringen af et mentorforløb. Det understreges at samtalen og samarbejdet mellem sagsbehandler, klient og mentor fremstår som integrerede i visitationsprocessen herunder også den socialfaglige vurdering. Som det fremgår af Figur 3, ville de tre trin kunne anvendes til at afdække klienters behov, risici, motivation, fremtidsvisioner og mål for mentorforløbet. De ville også kunne bruges til at skabe en klarhed omkring visitationen, i forhold til hvilke nærværende evaluering har påpeget tilstedeværelsen af både uklarhed og usikkerhed.

Anbefaling. Visitation af klienter, for hvem man ikke har en LS/RNR vurdering. Det anbefales, at man i forhold til klienter, for hvem, der ikke er blevet lavet en LS/RNR vurdering alligevel inddrager de i Figur 3 anbefalede resurser (specifikke sektioner fra LS/RNR vurderingen og øvelser fra MOSAIK) i den udstrækning det er muligt, f.eks., ved at lade enkelte sektioner strukturere eller informere visitationen.

Figur 3: Visitation til mentorordningen.

Anbefaling. Om regulering af målgruppen. Eftersom 41% af de klienter, der indgår i et mentorforløb er over 25 år, hvilket udgør 50% mere end påbudt i vejledningen for mentorordningen, anbefales det, at Kriminalforsorgen foretager en justering af de regler, der omgiver målgruppedefinitionen. Det foreslås her, at en eventuel målgruppeudvidelse bliver etableret på baggrund af en analyse af aldersfordelingen blandt klienter i mentorforløb over en flerårig periode. Alternativt kunne Kriminalforsorgen skærpe visitationsprocessen omkring mentorordningen, således at antallet af klienter over 25 år ikke overstiger 20%.

Anbefaling. Om budgetstyring. Det anbefales, at Kriminalforsorgen gennem en pilotperiode monitorerer det faktiske forbrug af mentorer i udvalgte KiF afdelinger i forhold til domstyper med henblik på at vurdere de budgetmæssige konsekvenser af de foreslåede visitationsopstramninger og målgruppejusteringer. Eftersom domstypen har betydning for igangsættelse af mentorforløb kan fremtidige allokeringer og udmeldinger fra de enkelte KiF afdelinger i forhold til forventet forbrug eventuelt beregnes på baggrund af den forventede andel af klienter indenfor de forskellige domstyper for hvem, der igangsættes mentorforløb.

Anbefaling. Om budgetmonitorering. Det anbefales ligeledes, at Kriminalforsorgen fastholder sin praksis med at monitorere det kvartalsvise budgetforbrug i forhold til de planlagte allokeringer.

5. EFFEKTIVITET: REGLER OG PROCEDURER

Om kapitlet. Dette kapitel beskæftiger sig med evalueringens fokusområder 7 og 8, der vil blive behandlet sammen. Kapitlet beskriver i hvilken udstrækning udmøntningen af mentorordningen følger kriminalforsorgens vejledning for samme, og hvis relevant, hvorfor ikke. Kapitlet beskæftiger sig også med, hvorvidt sagsbehandlere, mentortovholdere og mentorer finder de rammer, der er sat for mentorordningen hensigtsmæssige. Boks G nedenfor giver en oversigt over de regler og procedurer, som nærværende evaluering primært undersøger¹⁰⁴. Disse er opstillet som punkterne a) til j). Eftersom punkterne b) og c) allerede er behandlet i de to foregående kapitler, fokuserer dette kapitel primært på punkt a), samt punkterne d) til j).

Det første afsnit (5.1.), rapporterer om der afholdes et indledende møde, hvor ansvar- og rollefordelingen mellem mentor og sagsbehandler klarlægges; hvorvidt klienten bliver informeret om mentors tavshedspligt; og om der, tre måneder efter det indledende møde, bliver afholdt et opfølgende møde, hvor planen for mentorforløbet og mulige ændringsbehov vurderes. *Det andet afsnit* (5.2.) beskæftiger sig med, hvorvidt det i handleplanen fremgår, hvilke ansvarsområder, der tilfalder henholdsvis mentor og sagsbehandler, samt hvorfor; og i hvilken udstrækning klienternes særlige behov for støtte begrundes. *Det tredje afsnit* (5.3.) afrapporterer brugen af logbøger. *Det fjerde afsnit* (5.4.) redegør for om klienter ved igangsættelse af mentorforløb selv har mulighed for at udpege en mentor. I dette afsnit diskuteres også sagsbehandlernes, mentorernes og klienternes overvejelser omkring matchet og relationens betydning. Når matchet og relationen inddrages her skyldes det flere forhold. For det første, at disse temaer i international forskning og blandt evalueringens informanter blev fremhævet som betydningsfulde for mentorforløbets resultater. For det andet, at Evaluator vurderer, at kriminalforsorgens eksisterende administrative procedurer omkring samme med fordel kan justeres, således at der arbejdes mere informeret og effektivt med netop disse centrale forhold. *Det femte afsnit* (5.5.) forklarer, i hvilken udstrækning sagsbehandlerne ved igangsættelse af mentorforløb vurderer om andre myndigheder eller ordninger kan dække klientens behov, samt hvorfor, og hvorfor ikke. Kapitlet lukkes med en afsluttende opsummering og anbefalinger.

Boks G. Udvalgte regler og procedurer fra mentorordningens vejledning 2011.

- a) Der afholdes et indledende møde mellem mentor, klient og tilsynsmyndighed dvs. den ansvarshavende for mentorforløbet, hvor ansvar- og rollefordelingen i forhold til de opgaver, der skal varetages i mentor- og tilsynsforløbet klarlægges.
- b) Der etableres korttidsmål for mentorforløbet i samarbejde med klienten.**
- c) Handleplanen opstiller korttidsmål for mentorforløbet, der støtter op om et forandringsperspektiv for forløbet.**
- d) Det fremgår tydeligt af handleplanen, hvilke ansvarsområder, der tilfalder mentoren og kriminalforsorgens medarbejder.
- e) Af handleplanen fremgår det, hvorfor, og hvilke særlige behov for støtte, der ligger til grund for vurderingen om behov for en mentortilknytning.
- f) Klienten har mulighed for selv at komme med forslag til en mentor.
- g) Det vurderes, at der ikke er andre myndigheder eller ordninger, der kan dække klientens støttebehov.
- h) Klienten, mentor og den tilsynshavende mødes hver tredje måned for at vurdere handleplanen for mentorforløbet samt mulige ændringsbehov.
- i) Der bliver brugt Logbøger.
- j) Klienten er informeret om, at mentor har ekstern tavshedspligt.

5.1. DET INDLEDENDE MØDE, TAVSHEDSPLIGT OG MØDET HVER TREDJE MÅNED (A, H, J)

Det indledende møde. Med undtagelse af de klienter, der blev løsladt på prøve eller udstationeret til eget hjem, blev der i forbindelse med samtlige mentorforløb gennemgået i nærværende evaluering, afholdt et indledende møde, hvor klient, mentor og sagsbehandler drøftede det overordnede fokus for mentorforløbet. Retningslinjerne for samarbejdet har, med andre ord, været berørt indledningsvis som cirkulæret om kriminalforsorgens mentorordning foreskriver (§11). For klienter løsladt på prøve eller under udslusning, blev retningslinjerne for mentorforløbet drøftet med ansatte i fængslet og/eller på den pension, hvorfra klienten

¹⁰⁴ Her henvises til metoderapporten bilag B, hvori det understreges, at besvarelsenerne af fokusområderne 7 og 8 primært beskæftiger sig med et udvalg af de regler og procedurer, der eksisterer for mentorordningen. Årssagen hertil var primært pragmatisk og skylder tidsbegrænsninger.

efterfølgende påbegyndte sin prøveløsladelse/udslusning. Først derefter blev sagsbehandlerne fra KiF koblet på diskussionen af forløbene. Der har således været tale om et samarbejde mellem KiF, fængsler, pensioner, klienten og de mentorer, der blev sat på forløbene, og som klienterne på forhånd havde et indgående kendskab til. Generelt syntes der, mellem sagsbehandler, klient og mentor, at herske en fælles forståelse af mentorforløbene, dog med nogen variation som beskrevet nedenfor.

Behandling af spørgsmålet om ansvar- og rollefordeling. Spørgsmålet om klarlæggelse af rolle- og ansvarsfordelingen mellem sagsbehandler, mentor og klient behandles her ud fra en vurdering af i hvilken udstrækning mentorer og klienter var bevidste¹⁰⁵ omkring de mål og arbejdsopgaver, der blev sat for mentorforløbene, og som de var ansvarlige for at arbejde frem imod indfrielse af. Indledningsvis henvises der til kapitel 3, hvori det blev påpeget, at de etablerede mål for mentorforløbene til tider var uklare og sammenblandede med aktiviteter, hvilket kan tænkes også at have påvirket klarheden omkring ansvar- og rollefordelingen.

Bevidsthed om og dokumentation af ansvar- og rollefordeling. Størstedelen af klienterne var bevidste omkring, hvad formålene med forløbene var. Ud af 14 klienter gav tre udtryk for, at de ikke huskede målene på interviewtidspunktet. Ud fra den videre samtale om forløbene blev det imidlertid klart, at disse klienter havde en god fornemmelse for forløbenes overordnede fokus, eller de konkrete arbejdsopgaver, der rammesatte samarbejdet med mentor. Der var dog enkelte klienter og mentorer som beskrev, at der ikke var blevet etableret mål for mentorforløbet, eller at målene var uklare. Efter det indledende møde med sagsbehandler havde klienter i samarbejde med mentorerne selv udarbejdet mål og arbejdsopgaver for forløbene. Derudover var der enkelte mentorer, som berettede, at der enten aldrig havde været sat mål, eller at målene havde været uklare. Knap 1/3 del af de adspurgte mentorer og klienter gav udtryk for en form for uklarhed i forbindelse med etableringen af mål og arbejdsopgaver, og dermed deres rolle og ansvar i forhold til samme.

Tavshedspligten. Ifølge vejledningen og cirkulæret for mentorordningen (§17 stk. 2) er mentor underlagt tavshedspligt og har pligt til at underrette Kriminalforsorgen, hvis denne bliver bekendt med, at dømte har begået et strafbart forhold. Hertil spurgte Evaluator klienterne, om de var blevet informeret om mentors tavshedspligt, og mentorerne om de havde informeret klienten om samme. Samtlige klienter bekræftede, at de var bekendt med mentors tavshedspligt. Omfanget af tavshedspligten var imidlertid ikke klar for alle. At mentor har underretningspligt var ikke klart for ca. 1/3 af klienterne. Blandt de adspurgte mentorer fremgik det, at de alle var bekendte med tavshedspligten, og havde gjort sig overvejelser omkring håndteringen af samme. Her gav nogle mentorer udtryk for, at det var dem magtpåliggende netop at klarlægge tavsheds- og underretningspligten som en præmis for samarbejdet med klienten fra start, da den jo kan give anledning til et dilemma i forhold til den fortrolighedsrelation, som opbygges til klienten. Andre gjorde mindre ud af dette punkt og udtrykte også tvivl om, hvorvidt klienten var blevet underrettet i forbindelse med det indledende møde. I forhold til de mentorer, for hvem det ikke var helt klart, om klienten var informeret om tavshedspligten, tænker Evaluator, at der er en parallel til afholdte diskussioner på kriminalforsorgens mentortovholder- og kursusdage i 2016. Her var der, på hvert møde, mentorer eller tovholdere, som henviste til forløb, der blev afsluttet, fordi klienten havde begået fornyet kriminalitet og var blevet overrasket eller vred over, at mentor måtte indberette dem¹⁰⁶. Samlet set peger ovenstående på, at der på det indledende møde mellem samarbejdspartenerne bliver gjort mere ud af dette punkt.

Mødet hver tredje måned. I mentorordningens cirkulære (§12 stk. 3) foreskrives det, at mentor, sagsbehandler og klient mødes hver tredje måned, hvor en eventuel revurdering af handleplanen drøftes. Blandt de adspurgte

¹⁰⁵ Det drejede sig, dels om de var i stand til at redegøre for målene, og dels om de faktisk arbejdede frem mod dem. Derfor blev der i interviewene spurgt ind til målene, og hvad klient og mentor havde lavet i mentorforløbet og aktuelt arbejdede.

¹⁰⁶ Her skal det noteres, at kriminalforsorgens forløbsregistreringer angiver at i 12% af forløbene afslutter klienten mentorforholdet.

klienter, sagsbehandlere og kliner fremgik det, at tre-måneders møderne blev afholdt som foreskrevet¹⁰⁷. Fra sagsbehandlerne fremgik det desuden, at tre-måneders møderne ofte havde en uformel karakter, at fremgang eller manglen på samme blev vendt i meget generelle termer, og at der, typisk i den forbindelse, fulgte en diskussion af, hvad argumenterne for forlængelse af mentorindsatsen var. Evaluators fik ikke indtryk af, at fremgangen *altid* blev diskuteret i forhold til de etablerede mål for forløbene. Selvom 19% af mentorforløbene i 2016 blev afsluttet, fordi de etablerede mål var opnået, var der ingen forløb, som i forbindelse med i nærværende evaluering blev afsluttet af denne årsag. Tværtimod, havde Evaluator indtryk af, at når først et forløb var igangsat, så ville det fortsætte indtil tilsynets ophør. Hertil noterede Evaluator, at der var flere sagsbehandlere, der gav udtryk for, at de havde en tendens til netop at fastholde mentorforløb, når de først var igangsat, og at de skulle blive bedre til at afslutte dem, når målene var nået. Udvalgte sagsbehandlere gav desuden udtryk for, de oplevede det som vanskeligt at vurdere, hvornår det var passende at afslutte et forløb. I nærværende evalueringen var det ikke muligt systematisk at spørge ind til mentorforløbenes længde og en eventuel fastholdelse heraf trods målopnåelse. Det fremgik imidlertid, at udvalgte mentorer til trods for målupnåelse forblev i rollen som mentor for at fastholde klienten i den positive udvikling.

5.2. HANDLEPLANEN: DOKUMENTATION AF ROLLEFORDELING OG KLINTENS STØTTEBEHOV (D, E)

Baggrund. Dette afsnit forklarer i hvilken udstrækning det fremgår af de, i nærværende evaluering, 16 gennemgåede handleplaner: hvilke ansvarsområder, der tilfaldt, henholdsvis, mentor, sagsbehandler og klient; og hvilke særlige behov for støtte, der lå til grund for etableringen af en mentortilknytning. Data præsenteret i dette afsnit er baseret på en gennemlæsning af handleplaner indhentet i hver KiF afdeling på evalueringstidspunktet. Ud af 16 handleplaner var der ikke lavet LS/RNR vurdering på to klienter. Til trods herfor, har Evaluator foretaget gennemlæsningen af samtlige handleplaner ved at notere sagsbehandlerens registreringer, under de enkelte afsnit i handleplanerne, af behov og risici, svarende til sektionerne i LS/RNR vurderingen, der omhandler: generelle og specifikke risiko- og behovsfaktorer; andre klientrelaterede problemer; samt årsagsforklaringer på kriminalitet med henblik på at vurdere om:

1. Der var en sammenhæng mellem de af sagsbehandleren noterede risici og behov i handleplanen og igangsættelse af mentorforløbet (mål eller arbejdsopgaver);
2. Der var sammenhæng mellem årsagen til kriminalitet og mentorforløbenes fokus;
3. Det fremgik, *hvad* mentor skulle lave;
4. Det fremgik, *hvad* sagsbehandleren skulle lave;
5. Det fremgik, *hvad* klienten skulle lave;
6. Det blev forklaret, *hvorfor*, der er behov for en mentor i handleplansafsnittet om iværksættelse af en mentor.

Sammenhæng mellem risici og behov og mål/arbejdsopgaver for mentorforløb. I to ud af de 16 gennemgåede handleplaner var iværksættelsen af forløbene blot registreret, men ikke begrundet, og mentors arbejdsopgaver og forløbenes fokus ikke beskrevet. I de resterende 14 handleplaner var det muligt at etablere en sammenhæng mellem, på den ene side, etablerede risikofaktorer og behov beskrevet i de enkelte handleplansafsnit, og på den anden side, mentorforløbenes mål og/eller arbejdsopgaver. Der var stor forskel på detaljeringsgraden i handleplanerne, og også den etablerede sammenhæng mellem de enkelte afsnit, etablerede risici og behov, og opfølgende initiativer. Når sammenhængen var mindre klar, havde det typisk at gøre med det, i kapitel 3, omtalte fokus på aktiviteter og problemsymptomer, og at der ikke havde været tilstrækkelig opmærksomhed på udvalgte personlige problemer med kriminogent potentiale. Det er endvidere karakteristisk, at de i handleplanen påpegede risici og behov var flere end dem, der blev sat ind overfor med mentorindsatsen. Risici og behov blev således prioriteret, selvom prioriteringen, for det meste, ikke blev forklaret i forhold til mentorforløbene. Det er muligt at disse forhold afspejler, at ca. halvdelen af de adspurgte sagsbehandlere ikke systematisk sammentænkte brugen af LS/RNR vurderingen med etableringen af mål og arbejdsopgaver i mentorforløb. Kun i to af de 16 handleplaner blev risici og behov tydeligt prioriteret. I disse

¹⁰⁷ I denne forbindelse noterede Evaluator, at enkelte klienter og sagsbehandlere berettede, at møderne blev afholdt hyppigere. Dette skyldes, at enkelte sagsbehandlere afholder samtlige tilsynsmøder med både klienter og mentorer inklusive møder, hvor der laves MOSAIK, hvilket vanskeliggør en vurderingen af hvilke tilsynsmøder, der henviste til tre-måneders mødet.

handleplaner fremgik også, hvordan klientens udfordringer, ikke blot, blev fulgt op med sagsbehandlers kontakt til relevante myndigheder, men også hvordan nyopståede udfordringer blev tematiseret i MOSAIK og det efterfølgende samarbejde mellem mentor og klient. Samarbejdet mellem mentor og sagsbehandler fremstod, med andre ord, som en integreret, komplimenterende og, på mange måder, ideel indsats. Dette betyder ikke, at andre sagsbehandlere ikke, i praksis, arbejdede på samme måde, men blot, at dette i mindre grad blev dokumenteret eller slet ikke. Endelig fremgik det, at forklaringerne på mentorernes ansvarsområder og begrundelse for at iværksætte mentorforløbet, i langt de fleste tilfælde, blot var en henvisning til mentorforløbets arbejdsopgaver eller mål. Af handleplanerne fremgik det heller ikke, hvilken rolle klienten i forbindelse med mentorforløbet tænkte at have.

5.3. LOGBØGER (I)

Introduktion. Ifølge cirkulæret (§16) og vejledningen for mentorordningen af 2011 er mentorerne forpligtet på at udfylde en logbog, hvori der skal noteres: 1) dato for kontakt mellem mentor og klienten; 2) kontaktens varighed; 3) kontaktens form (telefonisk, tekstbesked eller møde); og 4) kontaktens indhold (hvad mentor og klient lavede). Formålet med logbogen er, at den skal informere drøftelser af arbejdsopgaver, tilrettelæggelse af handleplanen og etablering af honorarer. Desuden er det, ifølge vejledningen, op til tjenestestedet at bestemme logbogens form. Hertil har Kriminalforsorgen udarbejdet et standardformat i et skema med punkterne 1) til 4), der af de fire KiF afdelinger, som deltog i nærværende evaluering, blev sendt via mail til mentorerne i forbindelse med igangsættelsen af mentorforløb. I samtlige samtaler med sagsbehandlere og mentorer blev der spurgt ind til brugen af logbøger.

Mentorernes brug af logbøger. Ud af 15 mentorer var der tre, der brugte kriminalforsorgens logbogsformat. Heraf var der en, som brugte det som foreskrevet; en som udfyldte det, men kun inkluderede telefonisk kontakt, hvis den havde været af vital betydning; og en der primært brugte logbogen som dokumentation af møder. Seks beskrev, at de havde lavet deres eget alternativ til kriminalforsorgens logbog i forbindelse med hvilke de noterede deres møder med klienterne og, hvad de, i den forbindelse, tænkte relevant for det videre arbejde. Her fik Evaluator indtryk af, at logbogen blev anset som privat, og at den derfor ikke blev delt med sagsbehandler. Fire mentorer brugte slet ikke logbog; en udfærdigede en årlig rapport og, endelig, lavede en primært telefoniske afrapporteringer med sagsbehandler. Med undtagelse af tre mentorer udtrykte samtlige, at de oplevede logbogen som et mindre brugbart redskab, der ikke udfyldte andre formål end dokumentation, hvilket ikke harmonerer med beskrivelsen af logbogen i vejledningen.

Mentorernes overvejelser omkring logbogen. Langt de fleste mentorer anså ikke det eksisterende format som meningsfuldt, fordi tiden i forvejen var knap, og betalingen begrænset. Desuden forklarede de, at tekstbeskederne ofte var en del af relations- eller koordineringsarbejdet med klienten, og registreringen af tekstbeskeder og telefonsamtaler blev derfor ikke nødvendigvis anset som brugbar i forhold til at tilvejebringe overblik over samarbejdet eller afrapportere indhold. Langt de fleste beskrev, at de kommunikerede med sagsbehandler via mail, telefonisk og/eller i forbindelse med tilsynsmøder i KiF med klienten, og i den forbindelse, fik udvekslet al nødvendig information omkring forløbet. Som mentor i citatet nedenfor forklarer, så kan nogle mentorer være i kontakt med deres klienter flere gange om dagen, hvor der bruges tid og resurser på at hjælpe klienten med at lave aftaler og følge op på samme. Som mentor ligeledes forklarer, falder sådan en type af kontakt ofte over en hel dag, i korte input, der kan være vanskelige at gøre op i minutter. Ikke desto mindre fylder den slags arbejde i hverdagen. I kontrast hertil er der mentorer, der langt sjældnere er i telefonisk kontakt med klienten og som i stedet har regelmæssige møder, hvorfor det kan være nemmere at registrere kontakten, dog ikke nødvendigvis på en meningsfuld måde. Når det forekommer mindre meningsfuldt, er det typisk, fordi dele af arbejdet er relationelt, fortroligt eller klienten er så dårlig, at mentor ganske enkelt ser meget lidt fremgang og derfor må gentage allerede rapporteret information.

"Men jeg synes også, at man bruger meget tid på at gå ind og skrive i den (red. logbogen), fordi, ... sådan en dag har jeg jo typisk kontakt med (red.) klienten hele dagen fra morgen til aften, hvor han sms'er mig sådan jævnligt. Jeg minder ham jo også om ting og spørger ham om ting, så vi har jo tit kontakt. Hele dagen. Men det er jo også

værd at notere i en logbog ... Fordi jeg ringer til lægen, og så ringer lægen tilbage to timer senere. Jeg sidder godt nok ikke og venter på, at lægen skal ringe, men skriver man så to timer på?” – samtale med mentor.

Sagsbehandlerne: Om brugen af logbøger. Sagsbehandlerne oplevede af logbøgerne spejler i nogen udstrækning mentorernes. Generelt oplevede sagsbehandlerne, at de fik den information, de havde brug for gennem telefonisk kontakt med mentor, eller via mail, og de havde derfor også vanskeligt ved at se nytteværdien af logbogen. En del nævnte, at mentorerne oplever logbogen som en kontrolforanstaltning, og flere nævnte, at det var besværligt hele tiden at skulle skubbe på for at få logbogen udleveret. Der var til gengæld enkelte, der fremhævede, at logbogen var nyttig i situationer, hvor samarbejdet mellem sagsbehandler og mentor, eller mentor og klient fungerede dårligt, eller hvor mentor ikke var tilstrækkelig kommunikativ. I sådanne situationer kunne man, med fordel, henvise til logbogen for at indhente informationer om forløbet og relationen, og bruge den som en slags dokumentation på, at forløbet ikke var optimalt. Andre fremhævede, at det ikke er alle mentorer, der er lige egnede til at skrive, og at kravet om logbogen således kan påvirke om de ville tage imod en mentoropgave. Her blev der særlig henvist til mentorer, som udpeges af klienterne, og som normalt ikke fungerer i mentorøjemed. Endelig var der sagsbehandlere, der gav udtryk for, at de altid havde mentor med til tilsynsmøderne. Årsagen hertil var for det første, at de anså mentors deltagelse som befordrende for samarbejdet herunder også med klienten. For det andet, at disse møder gav mulighed for at diskutere både klientens udfordringer og de mål, der blev arbejdet hen mod. For det tredje, gav mentors deltagelse sagsbehandler mulighed for at fornemme og vurdere relationen mellem mentor og klient. På den baggrund forekom logbogen derfor irrelevant. Den ovenfor beskrevne forskelligartede dokumentation af mentorforløb fremstår ikke nødvendigvis som problematisk, idet vejledningen lægger op til, at logbog formatet tilpasses. Til gengæld lægger sagsbehandlerens og mentorens manglende brug af logbogen og oplevelse af dens manglende nytteværdi op til en justering af formatet og anvendelsen af samme.

5.4. AT FINDE EN MENTOR: MATCHNING OG RELATION (F)

Introduktion – om identifikation af mentorer. Som foreskrevet i mentorvejledningen (§10 stk. 1) skal klienten have mulighed for selv at komme med forslag til en mentor, når først det er etableret, at klienten har et særlig behov for støtte og lyst til at få en mentor. Ifølge kriminalforsorgens forløbsregistreringer fra 2016 udpegede 42% af klienterne, der startede mentorforløb, en mentor. Dette procenttal spejler i nogen udstrækning materialet tilvejebragt i nærværende evaluering, hvor fem ud af 14 klienter pegede på en mentor (37%). Evalueringen viser også, at klienterne *ikke* altid blev spurgt om de havde en særlig mentor i tankerne i forbindelse med igangsættelse af mentorforløb. Forklaringerne herpå var ikke entydige. I nogle tilfælde forklarede sagsbehandlerne, at de, allerede ved forløbets igangsættelse, havde en mentor i tankerne, i andre tilfælde, at de vurderede, at klienten ikke ville være i stand til at foreslå en mentor, hvorfor klientens inddragelse ikke kom på tale.

Sagsbehandlerne overvejelser omkring matching. Ud fra sagsbehandlerne beskrivelser af forløbsigangsættelser, fremstår en række forhold som karakteristiske ved matching. *For det første*, selvom klienterne *ikke* altid blev spurgt om de kendte en mentor, blev de ofte spurgt, om de havde nogle særlige ønsker i forhold til mentors alder, køn eller personlighed – et forhold, der også blev bekræftet af klienterne. *For det andet*, brugte sagsbehandlerne, ikke overraskende, ofte mentorer som de kendte og følte sig trygge ved. Det var typisk mentorer, der også blev brugt af kollegaer, og som tidligere havde udfyldt rollen som forventet og/eller med et positivt evalueret forløb. *For det tredje*, søgte sagsbehandlerne ofte råd fra kollegaer, når en mentor skulle identificeres. *For det fjerde*, var der en del sagsbehandlere, der udtrykte usikkerhed omkring matchningen. Usikkerheden blev sammenkædet, dels med at det var vanskeligt at vurdere om mentor og klient ville kunne fungere sammen, og dels med henvisning til, at KiF afdelingernes databaser over mentorer ofte blev anset som mangelfulde og/eller ikke opdaterede, hvilket begrænsede brugen af samme. Her skal det noteres, at usikkerheden omkring matchet var særlig udtalt blandt ansatte, der enten ikke brugte mentorer eller som sjældent gjorde det. *For det femte*, valgte sagsbehandlere mentorer ud fra fire parametre: 1) i hvilken udstrækning mentor havde en specialviden om klientens type af udfordringer; 2) om mentor boede i nærheden af klienten og derfor nemt ville kunne være tilgængelig for klienten i hverdagen; 3) på baggrund af viden

omkring klientens familiære forhold; og 4) ud fra sagsbehandlerens indtryk af klientens personlighed. I forhold til punkterne 3) og 4) var det forestillinger om balance og kompensation, der ofte guidede valget af mentor. Det var således ikke usædvanligt, at sagsbehandlerne valgte en mand med henvisning til klientens manglende faderfigur, eller en meget rolig person til en meget urolig klient og så fremdeles. Generelt er det evaluators indtryk, at sagsbehandlerne gik langt for at finde det rigtige match, også selvom det til tider betød, at forløbsgangsættelsen blev forsinket, hvilket typisk var tilfældet, når kollegaer, som sagsbehandlerne søgte råd hos ikke var tilgængelige. Her tænkes det, der er behov for at stramme op på de administrative procedurer for at lette arbejdsgangen.

Mentorerne: Om matchet og relationen. Hvad mentorerne sagde om mentorrelationen og matchet afspejler i nogen udstrækning deres tidligere erfaring, specialisering og faglige interesser. Således fremhævede nogle betydningen af på forhånd at have et kendskab til klienten, mens andre understregede, at dette ingen betydning havde. Til trods for sådanne forskelligheder var der nogle helt fundamentale overvejelser som mentorerne delte. *For det første*, var det centralt for de fleste mentorer, at der blev etableret et rum, hvor de havde mulighed for at vurdere, om de ville være i stand til at hjælpe og støtte klienten, og dermed om de var de rette til at udføre opgaven. *For det andet*, lagde mentorerne vægt på, at de i det første møde med klienten mærkede, om der var grobund for en konstruktiv relation. Her henviste mentorerne typisk til en vurdering af om "kemien var god", hvilket handlede om mentor fornemmede, det var muligt at identificere nogle fælles interesser og/eller værdier med klienten. Dette kunne også handle om, at mentor kunne genkende klienten som repræsentant for en klienttype mentor tidligere havde arbejdet med f.eks. personer med diagnosen ADHD; personlighedsforstyrrede; mindre begavede; misbrugere eller rockerrelaterede. Endelig kunne henvise til, at mentor vurderede, klienten befandt sig i en situation, mentor, med sin personlige erfaring, oplevede som velkendt. *For det tredje*, fremhævede mentorerne klientens vilje til forandring som central, hvorfor klientens vurdering af det første møde var vigtigt. Her nævnte nogle mentorer, at de bevidst gav klienten tid mellem det første, og det andet møde, således at klienten havde mulighed for at reflektere over om denne ønskede at gå videre med relationen. Andre mentorer aftalte et andet møde allerede første gang de mødte klienten. *For det fjerde*, italesatte størstedelen af mentorerne det som betydningsfuldt at møde klienterne som personer og ikke kriminelle, hvilket indfanges meget fint i citatet med mentor nedenfor. I forhold til at møde personen fremstod der en klar skelnen mellem, *hvem* personen overfor dem var, fremfor, *hvad* klienten hvad dømt for¹⁰⁸, og *hvordan* klienten blev karakteriseret af offentlige myndigheder (diagnoser, kriminalitetens art). For mentorerne var ligeværdigheden i relationen vigtig. En tillidsfuld og tæt relation til klienterne blev fremstillet, ikke blot som ønskværdig, men som en betingelse for, at de kunne arbejde fremadrettet med klienten. Betydningen af at fokusere på hvem klienten var som person fremstod særlig vigtig, hvor intentionen var at støtte klienten i at ændre sin tankegang omkring kriminalitet og sit livsstilsvalg i forhold til samme, hvilket flere mentorer arbejdede frem mod også selvom det ikke var indfanget i de opstillede forløbsmål. Mentorernes kontinuerlige monitorering af relationen kom ofte til udtryk i bemærkninger om, at forholdet endnu ikke "var helt på plads", eller relationen "stadigvæk var ny".

Mentor: "... Klienten (red.) så sådan lidt tough ud med kasket og ar her, og jeg tænkte: "nå, hvad er det så for en fyr", men det sjove er jo at finde ud af, hvad det er for et menneske, der er inden under kasketten, og der er jo en rigtig sød fyr, (red.) som jeg hurtig kom på bølgelængde med, og som ville noget rigtigt, synes jeg. Heldigvis".

Evaluator: "Hvordan kan du mærke, du kommer på bølgelængde med ham"?

Mentor: "Jamen, det kan jeg på det, han siger til mig, og det vi sådan kan finde af fælles værdi. Han kommer jo fra en egn i landet og fra et miljø, som jeg jo sagtens kunne genkende. Jeg har jo selv børn, der er sidst i 20'erne, og de har jo også været i den alder engang, og jeg syntes, der var en masse normalt ved (red. klienten). Selvom han har den historie, han har, så jeg synes sådan umiddelbart, så var der sku ikke ret langt til at komme det rigtige sted hen med ham på trods af hans grå papirer. Men det kan man mærke lynhurtigt, synes jeg. Jeg har også haft nogle, hvor det har taget lang tid at opnå den (red. relationen), uden at opnå den helt alligevel, fordi, men det er så, fordi de ikke har gjort sig helt klar til det her. Jeg har lige haft en, vi har afsluttet her i efteråret (red.), og han var slet ikke klar til at lægge sin hash og sine ting, på trods af, at vi sad ude på psykiatrisk hver

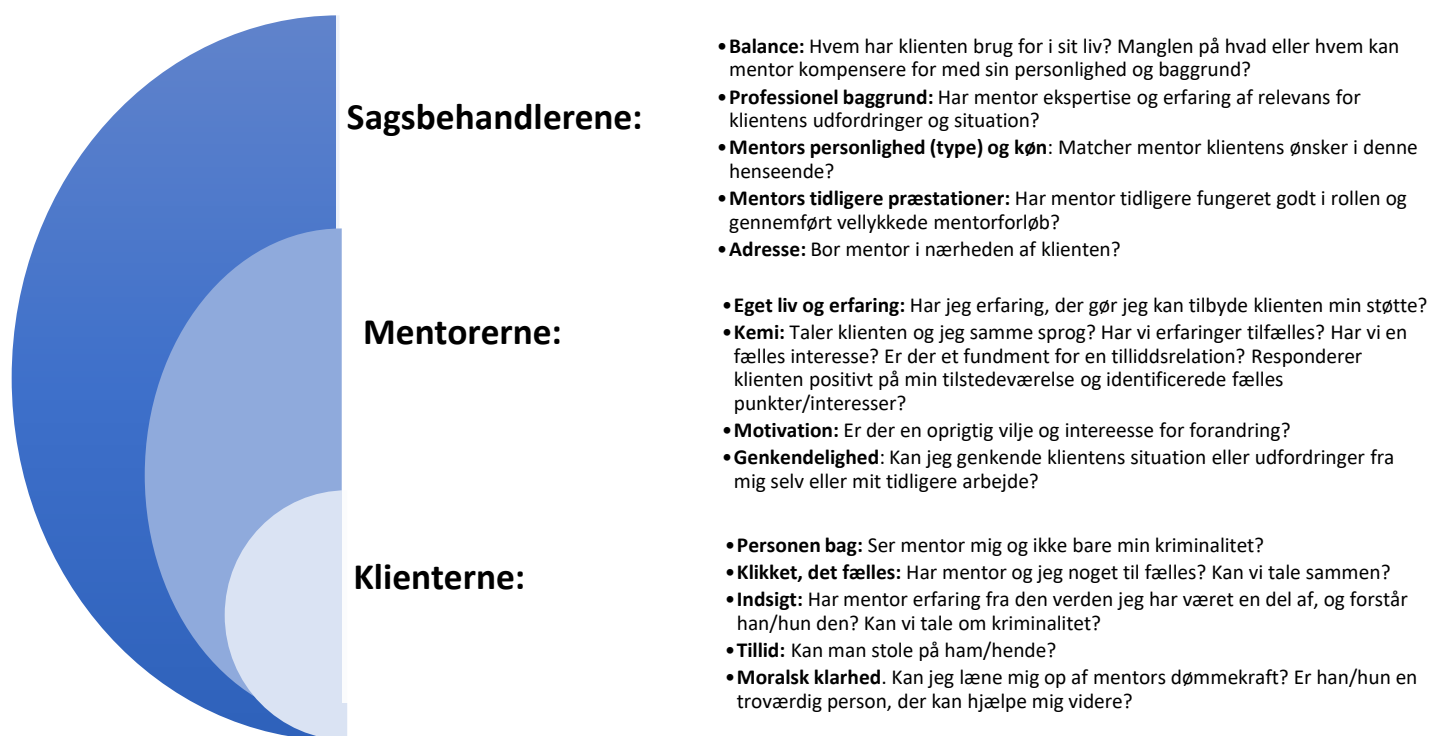
¹⁰⁸ Her henvises til den politiske filosof, Hanna Arendt. I en analyse af humanisme og politisk frihed under modernismen fremhæver betydningen af at fokusere på henholdsvis *hvem* (who) mennesker er i modsætning til, *hvad* (what) de er, fordi fokus på "hvem" opretholder og fremelsker medmenneskelig forståelse og empati som forudsætninger for at mødes, og "hvad" fremskriver umenneskeliggørelse og skaber afstand, og ultimativt, forbrydelser mod menneskeheden. Her henvises til Arendt 1998 (1958).

anden uge. Han kørte jo skuespil for os alle sammen, og det sagde jeg jo til ham på et tidspunkt, at det kunne vi jo godt se, men det kunne han ikke se sig ud af, sit stof". – samtale med mentor.

Klienterne: Om matchet og relationen. Klienternes overvejelser omkring matchet og relationen spejler, ikke overraskende, både sagsbehandlernes og mentorernes, men de var også forskellige på nogle punkter. Et forhold som mange klienter pegede på som centralt var at blive mødt som menneske, i øjnehøjde, og at deres kriminelle baggrund skulle anderkendes men underordnes deres personlighed, der tænkes som ikke at være relateret til deres kriminalitet. *Et andet forhold* af stor betydning for klienterne var at kunne tale kriminalitet med mentor; at de oplevede mentor havde en forståelse for den kriminelle verden og relaterede tankegang. De gav udtryk for, at de ved at tale om kriminalitet med mentor kunne italesætte oplevelser, som gik dem på, og som påvirkede dem negativt under mentorforløbet f.eks. hvis de stod for at skulle tilbagebetale stofgæld; gæld fra salg af stoffer; eller såkaldte dumme-bøder. Det kunne også relatere sig til klienternes relation til rocker- bandemiljøet, deres netværk, eller folk som de havde forulempet i forbindelse med at have begået kriminalitet – forhold, der ligeledes kunne virke som en hæmsko i forhold til at lægge fortiden bag sig. Her tænker Evaluator, at muligheden for at snakke kriminalitet med mentor er nødvendig, ikke blot for at håndtere udfordringer og problemer som beskrevet ovenfor. Ved at snakke kriminalitet med klienten bliver det muligt for mentor at hjælpe klienten med at tænke i og eksportere de kompetencer, som han/hun måtte have opbygget i forbindelse med sin kriminelle tilværelse, til andre livsverdener og arbejdsdomæner af pro-social og lovlig karakter. *Et tredje og relateret forhold* klienterne ligeledes henviste til, drejede sig om vigtigheden af at opleve et fælles fodfæste, eller en fælles interesse med mentor. I nogle tilfælde, henviste dette til, at mentor havde viden om den kriminelle verden, men det drejede sig ofte også om fritidsinteresser (at fiske) og præferencer (musik) – med andre ord, om klienten oplevede mentor som en person, han eller hun kunne relatere sig til. *Et sidste forhold*, der i interviewene med klienterne fremstod som betydningsfuldt var, at mentor sendte klare signaler om, hvad han eller hun ansuede som moralsk rigtig og forkert adfærd (uden at være fordømmende), således at klienten fik indtryk af, at mentor vil kunne fungere som en moralsk rollemodel.

Figur 4 nedenfor opsummerer de forhold informanterne fremhævede som centrale i forbindelse med etableringen af en relation mellem mentor og klient.

Figur 4. Særinteresser omkring matching og mentorrelationen.

Om relationen mellem mentor og klient. Som nævnt tidligere, er relationen mellem mentor og klient beskrevet som en moderator af mentorforløb¹⁰⁹. Campbell undersøgelserne peger på, at mentorordninger for unge mennesker¹¹⁰ har en moderat positiv effekt, og en signifikant større effekt, hvor der arbejdes frem mod at etablere en relation mellem mentor og klient, der er nær og tillidsfuld¹¹¹, og hvor mentor fungerer som advokat for mentee¹¹². De peger også på en påvist større effekt af mentorprogrammer, hvis mentor påtager sig mentorrollen med henblik på professionel udvikling¹¹³. Relationens betydning er uomtvisteligt, også selvom om forskningen ikke fyldestgørende kan redegøre for hverken relationens eller mentorprogrammernes karakteristika, når effekt kan observeres. På den baggrund, og ud fra informanternes tilbagemeldinger omkring matching, fremgår det, at Kriminalforsorgen med fordel kunne foretage nogle administrative justeringer af mentorordningen, der kan medvirke til, at matching, relationsdannelse og relationsarbejdet foregår på så informeret og gnidningsfrit et grundlag som overhovedet muligt.

5.5. KOMMUNERNE OG KRIMINALFORSORGEN: ALTERNATIVE MENTORORDNINGER (G)

Introduktion. Ifølge vejledningen for mentorordningen *skal* Kriminalforsorgen, ved igangsættelse af Mentorforløb vurdere, om der er andre støtteordninger, som alternativt kan dække klientens behov. Her henvises der typisk til kommunerne, som har et væld af støtteforanstaltninger til rådighed for borgerne. Ærindet i dette afsnit er at undersøge i hvilke udstrækning sagsbehandlerne fulgte vejledningen på dette punkt, samt hvorfor og hvorfor ikke. Data, der inddrages i afsnittet stammer, dels fra interviewene med sagsbehandlerne, mentorerne, og i nogen udstrækning, klienterne, og dels fra enkelte interview med ansatte i fem kommuner tilknyttet de fire KiF afdelinger. Tabel 16 nedenfor angiver de støtteordninger, som informanterne oftest henviste til¹¹⁴.

¹⁰⁹ Henvis til Nakkula and Harris 2014; Goldner and Mayseless 2009; Tolan et al 2013; Hamilton and Hamilton 1992; Rhodes 1994; Grossman and Tierney 1998.

¹¹⁰ Det skal noteres, at unge mennesker i Campbell undersøgelserne henviser til unge under 18 år, der udviser eller anses for i risiko for at udvise en anti-social eller kriminel adfærd (Tolan et al 2013).

¹¹¹ Tolan et al anvender den engelske betegnelse "emotional", der kan oversætte som følelsesmæssig.

¹¹² Henvis til Tolan et al. 2013.

¹¹³ Ibidem.

¹¹⁴ Forklaringerne på funktionerne er indhentet fra retsinformation.dk som angivet i tabellen Krydshenvisninger til andre lovtekster og paragraffer er redigeret ud af teksten, da tabellen primært er indsat for at danne et overblik over de mest almindelige ordninger som sagsbehandlerne typisk henviste til som alternative støtteordninger.

Tabel 16. De hyppigst nævnte alternative støtteordninger.

Støtteordning	Forklaring
Beskæftigelsesmentor (herunder også hjemmehossere)	§ 31b. Loven om aktiv beskæftigelsesindsats (LAB loven) af 2015. Henviser til at mentorer kan bevilges af jobcenteret med et beskæftigelsesrettet sigte for øje. Formålet hermed er, at støtte en person i at opnå eller fastholde aktiviteter, tilbud, ordinær uddannelse, ansættelse i fleksjob eller ordinær ansættelse. Derudover har borgere på kontanthjælp, integrationsydelse, eller med begrænsninger i arbejdsevnen, og som modtager dagpenge under sygdom, samt personer med handicap, som udskrives fra psykiatrisk indlæggelse, ret til tilbud om mentorstøtte i op til 3 måneder forud for udskrivelse og på en periode på mindst 6 måneder i alt. https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=184891#id8ce812d2-25da-44b4-b706-52c37f20e2fc § 93. En Ret og Pligtmentorer. Henviser til at aktivitetsparate borgere, der på grund af personlige forhold ikke kan deltage i de almindelige aktivtilbud, <i>skal</i> have en mentor i 6 måneder. https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=184891#id01c9879c-a351-4b24-9e3c-16efa730cc8d
Efterværn	§ 76. Bekendtgørelse om Lov om Social Service. Henviser til et tilbud om en fast kontaktperson; opretholdelse af døgnophold; en udslningsordning eller anden form for støtte til unge mellem 18 – 22 år, der har været anbragt udenfor hjemmet inden det 18 år, og som anskues at have behov for støtte. Efterværn iværksættes for at bidrage til en god overgang mellem et selvstændigt voksenliv med bolig, netværk, uddannelse og beskæftigelse. https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186422#idb14310a2-ea63-460a-b705-fe64ee24145c
Uddannelseshjælp	§ 11. Bekendtgørelse om Lov om Social Service. Henviser til at unge under 30, der ingen uddannelses har, kan søge uddannelseshjælp i stedet for kontanthjælp. Hjælpen kommer med obligatoriske samtaler i forbindelse med hvilke der stilles krav til den unge om at identificere og søge ind på uddannelsesforløb. https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=188312
Ungevejleder	Ungevejledning kan henvise til støtteordninger under forskellige offentlige myndigheder som psykiatrien eller uddannelsesvejledningen i en kommune. I psykiatrien. Som initiativ under psykiatrien kan ungevejledningen være tiltænkt unge kontanthjælpsmodtagere mellem 18 og 30 år typisk med ADHD; personlighedsforstyrrelser eller skizofreni, der tilbydes vejledning både inden og udenfor hjemmet. Sådanne unge tilbydes hjælp til netværksdannelse, som hjælp til selvhjælp og hverdagsmestring. Udover de psykiske problemer er målgruppen kendetegnet ved misbrugsproblemer, ledighed, ensomhed og isolation. http://socialpsykiatri.roskilde.dk/ungevejledning.asp I kommunens uddannelsesvejledning. Som en kommunal rådgivningsfunktion kan ungevejledningen henvise til flere samtaler eller et forløb, der sigter på at hjælpe unge i at afklare valg af uddannelse samt gennemføre ansøgningsprocedurer med henblik på at komme i job eller under uddannelse. http://www.uu-nord.dk/ungevejledning/ungevejledning-i-uu-nord
Bostøtte	§ 107. Bekendtgørelse om Lov om Social Service. Henviser til ophold i boformer målrettet personer, som, på grund af særlig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, har behov for omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner eller pleje, eller som i en periode har behov for særlig behandlingsmæssig støtte. §108. Bekendtgørelse om Lov om Social Service. Henviser til ophold i boformer egnet til længerevarende ophold pga. betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, eller behov for pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis. https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186422#idb14310a2-ea63-460a-b705-fe64ee24145c
Støtte-kontaktperson	§ 52 Bekendtgørelse om Lov om Social Service. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om foranstaltninger af en Støtte-kontaktperson, når det anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Kommunalbestyrelsen kan iværksætte hjælp inden for følgende typer af tilbud: Ophold i dagtilbud, fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted el.lign. Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer. Døgnophold for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien i en plejefamilie, i en kommunal plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jf. eller i et botilbud; Aflastningsordning, jf. i en plejefamilie, kommunal plejefamilie eller netværksplejefamilie eller på et opholdssted eller en døgninstitution; Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien. Anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet på et anbringelsessted. Formidling af praktiktillbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetaling af godtgørelse til den unge. Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte. § 99. Bekendtgørelse om Lov om Social Service. Kommunen sørger for tilbud om en støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelser, til personer med et stof- eller alkoholmisbrug og til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig. https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186422
Social Vicevær	Sociale Viceværter arbejder under almene boligorganisationer og fungerer som brobyggere imellem beboerne, det offentlige system og boligselskabet med det formål at bryde beboernes isolation og styrke deres sociale relationer. De sociale viceværter varetager konfliktmægling ved klagesager og nabostridigheder og tilbyder individuel hjælp og rådgivning ved fogsager, hvor beboeren ellers risikerer at ende på gaden. Målgruppen for indsatsen er beboere i særligt udsatte livssituationer - beboere, der ofte har komplekse sociale og helbredsmaessige problemer f.eks. psykisk syge beboere, tidligere og nuværende misbrugere, ensomme og isolerede beboere, skrøbelige ældre og marginaliserede indvandrerfamilier. http://www.integrationsviden.dk/familie-sundhed/udsatte-familier-1/sociale-vicevaerter-i-almene-boligomrader/

Ansattes afsøgning af alternative støtteordninger. Fra samtalerne med sagsbehandlerne fremgik det, at nogle sagsbehandlere afsøgte alternative kommunale støtteforanstaltninger, og andre valgte konsekvent ikke at gøre det. En række forhold havde betydning for dette valg herunder: den enkelte sagsbehandlers oplevelse af og samarbejdsrelation med kommunerne; den enkelte klients situation og relaterede støttemuligheder; kommunernes udmøntning af regler i forhold til mentorer; og kommunernes politiske prioriteter og økonomiske situation.

Sagsbehandlerne, kommunen og klienten. Når sagsbehandlerene valgte ikke at afsøge alternative støtteordninger, var det typisk med henvisning til, at det var tidskrævende at komme igennem til kommunen og den rette sagsbehandler, og at antallet og arten af de kommunale støtteordninger forekom ugenomsommelige herunder også de kommunale visitationsprocesser omkring samme. Ydermere blev der henvist til, at der kunne være lange ventetider på kommunale mentorer, hvilket ikke harmonerede med kriminalforsorgens klienters, ofte, akutte støttebehov. Der var også sagsbehandlere, der fremhævede, at de, ved ansættelse af kommunale mentorer, ikke havde mulighed for at følge mentorforløbet og påvirke matchet, som de ønskede. Endelig blev der henvist til, at en mentor fra Kriminalforsorgen kunne være en midlertidig foranstaltning iværksat, mens man ventede på f.eks. en udredning, på baggrund af hvilken, man kunne søge om mere permanent kommunal støtte. Derudover, var reglen om at afsøge alternative støtteordninger ikke aktuel for samtlige klienter, dels fordi udvalgte klienter ikke ønskede at samarbejde med kommunerne, og dels fordi, der var klienter, som intet havde med kommunerne at gøre. Sidstnævnte var f.eks. tilfældet, hvis en klient planlagde at begynde på et uddannelsesforløb i forbindelse med en løsladelse og derfor stod for at skulle modtage uddannelsesstøtte fra staten (SU). Det kunne også dreje sig om klienter, der ikke var i kontanthjælpssystemet, som havde arbejde, eller som afsonede en samfundstjenestedom, og som alligevel havde behov for støtte.

Kommunernes støtteordninger: Om målsætninger og visioner for målforløb. Der var stor forskel på, hvordan kommunerne arbejdede med deres mentorer og kravene til samme, og på hvordan de kommunale mentorers funktioner og metoder blev vægtet. I en kommune betonedes den ansvarlige for det kommunale mentorkorps¹¹⁵ vigtigheden af *ikke* at skabe en afhængighedsrelation mellem borgeren og mentoren. Vigtigheden af at undgå en afhængighedsrelation blev forklaret med henvisning til betydningen af at vænne borgeren til at indgå i skiftende relationer, ligesom man gør det på arbejdsmarkedet. Som en konsekvens, og hvis en borger viste tegn på en særlig tilknytning til en bestemt mentor, valgte man derfor omgående at udskifte mentoren¹¹⁶.

Kommunernes målsætninger og kriminalforsorgens. I forhold til kriminalforsorgens vision om at arbejde frem mod at mindske risikoen for recidiv er ovenfor nævnte kommunale praksis tankevækkende. Det er den, fordi forskningen omkring mentorordninger iværksat for at mindske aggression og risiko for kriminalitet understreger betydningen af, at mentor og klient danner en nær tillidsrelation, hvor mentor fungerer som bisidder for klienten. Der kan således være en modsætning mellem, hvordan kommunerne tænker og praktiserer mentorordninger, og hvordan Kriminalforsorgen, på baggrund af forskningen om mentorordninger som kriminalpræventive indsatser, bør tænke sin mentorordning. Kommunernes mentorer arbejder ikke altid på en måde, der promoverer kriminalforsorgens forebyggende arbejde, hvorfor afsøgning af kommunale støtteordninger ikke nødvendigvis bør tænkes som alternativer men ligeså vel kan være komplementerende indsatser

Kommunerne om kriminalforsorgens mentorer. Det skal i denne sammenhæng nævnes, at samtlige kommunale ansatte udtrykte modstand mod at bruge mentorer fra kriminalforsorgen på klienter, der ved endt tilsyn, overgår til kommunerne. Forklaringerne herpå relaterede sig, dels til at kriminalforsorgens mentorer ikke blev betragtet som tilstrækkelig bekendte med det kommunale system til at agere effektivt i de

¹¹⁵ under Loven om Aktiv Beskæftigelsesindsats

¹¹⁶ En lignende praksis kunne observeres også i andre kommuner.

specialfunktioner som kommunale mentorer varetog, og dels at man ikke altid oplevede, at kriminalforsorgens mentorer rapporterede tilstrækkelig fyldestgørende. Endelig nævnte man i udvalgte kommuner, at kriminalforsorgens mentorer, til tider, trods etablerede aftaler om fokus og mål for forløbene, syntes at ignorere disse. Ikke desto mindre fungerede flere af de mentorer, der deltog i evalueringen, sideløbende som mentorer under forskellige kommunale støtteordninger.

Eksempler på variation i kommunernes støtteordninger. Mens uafhængighed fremstod som et centralt tema i mentorarbejdet i ovenfor nævnte kommune, betonedes man i en anden kommune mentorernes arbejde med empowerment. I en tredje kommune havde man udarbejdet ni mentortypologier under Loven om Aktiv Beskæftigelse (LAB) defineret ved forskellige målgrupper, mål og metoder. I den sammenhæng fungerede nogle mentorer for *hold* af borgere, mens andre mentorer primært havde vedvarende telefonisk kontakt med borgerne, og atter andre en kombination af personlig og telefonisk kontakt og så fremdeles. I nogle kommuner ansatte man primært mentorer med specifikke typer af uddannelsesmæssige baggrund, mens man i andre var meget bredere i rekrutteringskravene. I en kommune fortalte man Evaluator, at man forventede et fald i antallet af klienter, der ville have mulighed for at blive tilbudt en mentor under LAB loven, netop på grund af kommunens økonomiske situation, og at man i kommunen fra at have haft en ventetid på mentorer på op til tre måneder, på evalueringstidspunktet, var nede på 14 dage. Der var således ikke blot variation mellem kommunale praksisser i forhold til anvendte metoder, men også i forhold til tilgængeligheden af støtteordninger, hvilket havde med forhold som kommunernes økonomiske situationer og politiske prioriteter at gøre. Evaluator blev også bekendt med en kommune, der accepterede en mentor fra Kriminalforsorgen i en flerårig og langsigtet indsats som støtte-kontaktperson, selvom man normalt kun accepterede egne ansatte, samt lignende historier om afvigelser fra regler. Udmøntningen af loven varierede ikke blot *mellem* kommunerne, men også blandt ansatte *indenfor* samme kommune.

Det er derfor ikke overraskende, at sagsbehandlerne berettede om meget forskelligartede erfaringer omkring samarbejdet med kommunerne, og at de administrerede reglen om at afsøge alternative støttemuligheder med en hvis variation. Det er heller ikke overraskende, at sagsbehandlerne, til tider, oplevede det overvældende udbud af kommunale mentorordninger med dertilhørende visitationsprocesser, som vanskeligt at navigere i. Sagsbehandlerne oplevede af de kommunale støtteordninger peger på vigtigheden af at styrke samarbejdet mellem kommunerne og Kriminalforsorgen. Formålet hermed skulle være for at øge komplementariteten, forståelsen for og samarbejdet omkring brugen af mentorer i tilsynsindsatsen, ikke blot i forhold til klienter, der står for en løsladelse, men også andre tilsynsklienter.

Kriminalforsorgen og kommunerne: Forskelle. Ud af de 15 mentorer, der blev interviewet i forbindelse med nærværende evaluering, var der ni, som enten samtidig var ansat som mentorer i kommunen eller som tidligere havde fungeret som sådan. Netop for at belyse, forskelle og ligheder mellem kriminalforsorgens og kommunernes mentorordninger opfordrede Evaluator disse mentorer til at sammenligne deres oplevelser af arbejdet hos henholdsvis kommunerne og Kriminalforsorgen. Mens mentorernes svar i nogen udtrækning afspejlede deres specifikke roller f.eks. som støtte-kontaktpersoner for børn i kommunen, eller som beskæftigelsesmentorer, gjorde de sig også nogle fælles observationer. *En sådan* observation drejede sig om oplevelsen af, at man i kommunerne generelt har en større grad af klarhed omkring målsætningen for mentorforløb, og at det dermed er tydeligere, hvad der skal arbejdes frem imod¹¹⁷. I modsætning hertil blev kriminalforsorgens mentorordning ofte fremstillet som bredere og mindre fokuseret som citatet nedenfor beskriver. *En anden* gentagende kommentar drejede sig om, at kommunerne generelt var bedre til at følge op på samarbejdet med deres mentorer¹¹⁸, at de havde mere detaljerede afrapporteringskrav og udviste større interesse for mentorernes arbejde. Til gengæld bemærkede mentorerne, at kommunerne ofte var bureaukratiske, og at det var vanskeligt at komme igennem til sagsbehandlerne udenom aftalte møder, hvilket var nemmere i KiF. *En tredje kommentar* vedrørte graden af frivillighed, der omgiver kriminalforsorgens mentorordning. I modsætning til f.eks. jobcenteret, hvor en ret- og pligt mentor er obligatorisk, hvis man

¹¹⁷ I en kommune skelnede man f.eks. mellem progressions mål, det vil sige, kortsigtede mål, der blev sat for den enkelte indsats mellem møderne, og delmål, der repræsenterede langsigtede mål. Der var således en kultur for løbende at definere mål på forskellige niveauer.

¹¹⁸ Dette er ikke overraskende, da kommunerne har både faste og løst tilknyttede mentorer og ofte en fuldtidsmedarbejder, der leder de kommunale mentorer.

ønsker at bevare sin kontanthjælp, er kriminalforsorgens mentorordning en frivillig indsats, der tilbydes klienten, eller som klienten selv anmoder om.

"Jeg tror, det er nødvendigt med det klientel her (red. i Kriminalforsorgen), at der er en vis rummelighed, og at man ikke bare fokuserer på jobbet hele tiden. – Og der kan man sige, at hvis man får en bevilling på jobcentret, er det jo et krav, at det er der (red. omkring job og beskæftigelse) fokus skal ligge... Det er det jo ikke her (red. i Kriminalforsorgen). Selvom det gerne skulle ende der (red. med et job), så er det jo ikke nødvendigvis hovedkravet. På den måde kan man støtte (red. klienterne i Kriminalforsorgen) på en anden måde end kommunens mentorer kan". – citat fra samtale med en mentor.

Kriminalforsorgen og kommunerne: Ligheder. Et fjerde forhold drejede sig om, at mentorerne oplevede, at de greb arbejdsopgaverne an på samme måde uanset om formålet var at få folk i beskæftigelse under LAB loven, eller at få dem i beskæftigelse som mentor i Kriminalforsorgen. Trods den mere målrettede arbejdsform i kommunerne beskrev nogle mentorer, at de også i kommunerne kunne være nød til at tage fat om udfordringer, som ikke var direkte forbundet med målsætningen for mentorforløbet, fordi sådanne udfordringer forhindrede klienten i at komme videre, som forklaret i nærværende rapports kapitel 3. Selvom det overordnede fokus for mentorindsatsen under henholdsvis Kriminalforsorgen og kommunerne er forskelligt, fremhævede mentorerne paralleller mellem arbejdsopgaverne, der kunne henvise til arbejdsopgavernes praktiskrettede karakter eller fokus som f.eks. at oprette NEM Id; at få en klient til lægen; eller at fastholde klienten i uddannelse og beskæftigelse. Desuden nævnte flere, at de ofte havde den samme type af klienter under begge myndigheder dvs. klienter fra KiF i kommunen og vice-versa. Det er derfor ikke overraskende, at forskellen mellem kriminalforsorgens og kommunernes mentorer til tider fremstod uklar, ikke blot for mentorerne, men også sagsbehandlere og ansatte i kommunerne. Det til trods, er der, og bør være, en klar forskel, netop fordi myndighedernes mission og visioner er forskellige.

5.6. OPSUMMERING: FØLGES REGLERNE I VEJLEDNINGEN FOR MENTORORDNINGEN?

Det er ikke alle sagsbehandlere, der udmønter regler og procedurer for mentorordningen som foreskrevet i vejledningen og cirkulæret for samme. Som det var tilfældet med visitationen til mentorordningen, synes udmøntningen af regler og procedurer gennemgået i dette kapitel, at være knyttet til den enkelte sagsbehandler og dennes specifikke arbejdsgange. Her var sagsbehandlernes holdninger til og erfaringer med samarbejdspartnere i kommunerne; deres vurdering af klienternes behov; og deres specifikke samarbejdsrelation med mentorer og klienter betydningsfulde for i hvilken udstrækning reglerne blev implementeret, og hvordan. Sagsbehandlere opererede med en stor grad af fleksibilitet i forhold til den enkelte klient, dennes situation og behov, og udmøntningen af vejledningen for mentorordningen afspejlede i nogen udstrækning dette.

Når det drejer sig om det indledende møde ved igangsættelse af mentorforløb og det opfølgende tre-måneders møde, syntes samtlige sagsbehandlere at afholde disse som foreskrevet. Klienterne var alle opmærksomme på, at mentor har tavshedspligt, men ikke alle havde forstået, at mentor har indberetningspligt, hvis klienten begår fornyet kriminalitet.

Der er en sammenhæng mellem de, i handleplanen identificerede, behov og risici, og de arbejdsopgaver og mål, som blev sat for mentorforløbene. Denne sammenhæng var imidlertid ikke altid lige klart beskrevet i alle handleplaner, ej heller prioriteringen af samme i forhold til mentorindsatsen, hvilket muligvis afspejler, at sagsbehandlere ikke systematisk anvendte LS/RNR vurderingen, når de visiterede til mentorordningen. Udover, at mentors navn og ofte også telefonnummer var nedfældet i handleplanens afsnit betegnet: "Konkrete Områder, Prioriteringer, Hvem Gør Hvad", var det ikke beskrevet i nogle af handleplanerne, hvordan mentor, klient eller sagsbehandler tænkte at komplimentere hinanden i forhold til mentorforløbet. Evalueringen peger på, at der er behov for at tydeliggøre ansvar- og rollefordelingen mellem mentor, klient og sagsbehandler. Her er klarlægningen af henholdsvis mål og arbejdsopgaver betydningsfuld for mentorers og klienters forståelser af, hvad der arbejdes frem mod og dermed også, hvad som forventes af dem.

Ved igangsættelse af mentorforløb, har klienten ofte mulighed for at pege på en mentor, men det er ikke altid tilfældet. Til gengæld går sagsbehandlere langt for at etablere det rette match, og de konsulterer ofte klienten for at afklare dennes præferencer i forhold til mentors køn, alder og personlighed. Evalueringen peger på, der er en ubalance mellem den af forskningen påviste betydning af relationen og matchet, og den ledelsesmæssige

og administrative støtte til at arbejde informeret med samme herunder administrationen af databaserne og de løbende evalueringer af mentorerne.

Logbogen, i dens nuværende form, fungerer dårligt for størstedelen af interessenterne. Ganske få benyttede den som tiltænkt, og den fremstod, for de fleste, ikke som genstand for drøftelser af arbejdsopgaver, tilrettelæggelse af handleplanen eller etablering af honorarer som tiltænkt. Med få undtagelser, blev den betragtet som manglende nytteværdi, og den repræsenterede tidspilde. I praksis var det gennem møder med mentor og klient, e-mail-korrespondancer eller per telefon, at sagsbehandlerne fik indtryk af, hvordan mentorforløbene skred frem i forhold til målopnåelse, nyopståede udfordringer og relationens karakter. Den eksisterende brug af logbogen peger på et behov for at gentænke dens anvendelse.

Ikke alle sagsbehandlere afsøger systematisk alternative støtteordninger inden mentorforløb igangsættes. Forskelle mellem kommunernes udmøntning af støtteordninger og sagsbehandlerens samarbejdsrelation med kommunale ansatte, mentorer og klienter, og deres vurdering af klientens behov, var udslagsgivende for om denne regel overholdes. Evalueringen peger på tilstedeværelsen af en uklarhed omkring forskellen på kriminalforsorgens og kommunernes mentorordninger, ikke mindst, hvad det er kriminalforsorgens mentorordning kan og skal i forhold til kommunernes, hvor der ikke altid arbejdes med mentorer på en måde, som fremmer kriminalforsorgens mission.

Kriminalforsorgens mentorordning er bred og igangsættes ofte med målsætninger og/eller aktiviteter, der ligner dem, som varetages af mentorer eller støttepersoner, der arbejder under andre myndigheder. Dette er tilfældet, i forhold til arbejdsopgaver, der vedkommer generelle risikofaktorer som f.eks. manglende uddannelse eller arbejde og tilstedeværelsen af misbrug. Det er også tilfældet i forhold til specifikke risikofaktorer relateret til f.eks. økonomi og bolig varetages af eller overses i nært samarbejde med andre myndigheder gennem tilsynsperioden.

Kriminalforsorgens mentorordning adskiller sig imidlertid fra kommunernes, fordi den udmøntes under Kriminalforsorgen, der som myndighed har sin særegne mission og vision med en dertilhørende specialiseret viden. Kriminalforsorgen er kendetegnet ved en række relevante kernekompetencer, den sætter i spil i forhold til sine klienter ved udmøntning af straf, og arbejdet forbundet med at fastholde og støtte klienter i at have en tilværelse uden kriminalitet. I forhold til kernekompetencer tænkes der, dels på de principper ud fra hvilke straf udøves, og dels på kriminalforsorgens programvirksomhed, arbejdsstræning, uddannelse og misbrugsbehandling, samt det forebyggende arbejde under udslusning herunder tilsynsmodellen MOSAIK. Det er i denne sammenhæng, at mentorordningen har sin berettigelse, og det er indenfor disse rammer, mentorerne samarbejder med klienterne og promovere kriminalforsorgens forebyggende arbejde bl.a. gennem en nær relationsdannelse med klienten.

5.7. ANBEFALINGER: REGLER OG PROCEDURER

Anbefaling. Om Logbøger.

Eftersom brugen af logbøger fremstår som mindre nyttig både blandt sagsbehandlere og mentorer, og at det i praksis er ganske få mentorer, der systematisk rapporterer den information, som forespørges i det eksisterende logbogsformat, diskuterede Evaluator mulige alternativer med mentorerne og sagsbehandlerne. Her var der stor enighed om behovet for at justere både logbogens indhold og format, således at der er mindre fokus på tidsregistrering og mere på mentorindsatsen herunder dens fokus, observerede udfordringer og fremadrettede planlægning som forslået nedenfor¹¹⁹. Det anbefales derfor at:

- a) **Mentorerne fremover forventes at være parate til månedligt at rapportere til den tilsynsførende.** Mentorerne pålægges månedligt at være parate til, per telefon eller mail, at dokumentere punkterne listet i Boks H nedenfor, hvis sagsbehandlerne anmoder derom. I denne sammenhæng forekommer det centralt at skelne mellem, hvad formålet for mentorforløbet er på lang og kort sigt, og de konkrete arbejdsopgaver.

¹¹⁹ De her anførte forslag omkring Logbogens form, tidspunktet for afrapportering og afrapporteringsformen har været diskuteret med stort set alle sagsbehandlere, der blev interviewet. Deres kommentarer og forslag er reflekteret her.

b) Mentorerne laver en statusrapport inden tre-måneders mødet og derefter rapporterer kvartalsvis.

Mentorerne laver en kort skriftelig statusrapport om mentorforløbet som oplæg til tre-måneders mødet. I rapporten kunne mentor evaluere status i forhold til opstillede mål; notere tilsynekomsten af mulige nye mål og arbejdsopgaver, eller behovet for at justere gamle. Mentor kunne ligeledes vurdere relationen til klienten; klientens indsats og motivation og derudover komme med anbefalinger for det videre forløb. En sådan statusrapport ville både give mentor mulighed for at bidrage med sin vurdering af forløbet og samarbejdet, og den ville samtidig kunne informere udarbejdelsen af en socialfaglig begrundelse for forlængelse eller afslutning af mentorforløbet. Derfor tænkes det, at statusrapporten ideelt set skulle være sagsbehandleren i hænde et par uger inden 3-månedersmødet og derefter hvert kvartal. For mentorer, der ikke normalt fungerer som sådan, og som ikke er vant til at afrapportere på skrift, men har påtaget sig mentorrollen, fordi de er udpeget af klienten, anbefales det, at sagsbehandler og mentor sammen gennemgår de i Boks I opstillede punkter.

c) Klienterne evaluerer mentorforløbene i samarbejde med deres tilsynsførende. At klienterne, i forberedelse til tre-måneders mødet, får mulighed for at evaluere samarbejdet med mentor. En sådan evaluering skulle ideelt gennemføres sammen med den tilsynsførende uden mentor. Boks J nedenfor opstiller mulige punkter, som sagsbehandler og klient kunne drøfte i forbindelse med evalueringen.

Boks H. Mentors månedlige afrapportering til sagsbehandler per telefon eller e-mail.

1. Mentor og klient arbejder med følgende:
2. I forhold til X går det fremad på følgende punkter:
3. I forhold til Y er fremgangen mindre fordi:
4. Nye tematikker i klientens liv og mulige nye arbejdsopgaver:
5. Mentors anbefalinger i forhold til det videre forløb med klienten (tid, arbejdsopgaver, andre indsatser og praktiske forhold):
6. Mentor vurderer klientens motivation og arbejdsindsats (hvor mange aflysninger, arbejdsfordeling mellem mentor og klient, klientens engagement og evne til at følge op på visioner):

Boks I. Mentors statusrapport til sagsbehandler sendt per e-mail 2,5 måneder ind i hvert forløbskvartal som oplæg til 3-månedersmøderne.

1. Mentor og klient har arbejdet med følgende:
2. Hvilke mål er opnået, hvorfor/hvorfor ikke:
3. I forhold til X går det fremad på følgende punkter:
4. I forhold til Y er fremgangen mindre fordi:
5. Nye tematikker i klientens liv i forhold til hvilke, der kan registreres mål og igangsættes nye arbejdsopgaver:
6. Mentors anbefalinger eller kommentarer til samarbejdet med sagsbehandler (tid, arbejdsfordeling, arbejdsopgaver og praktiske forhold):
7. Mentors anbefalinger i forhold til det videre forløb med klienten (tid, andre indsatser, metodisk fokus i arbejdet med klienten og praktiske forhold):
8. Hvordan mentor vurderer relationen til klienten (på en skala fra 1-10, hvor 10 repræsenterer det bedste):
9. Hvordan mentor vurderer klientens motivation og arbejdsindsats (på en skala fra 1-10):

Boks J. Klientens evaluering af mentorforløbet.

1. Mentor og klient har arbejdet med følgende:
2. I forhold til X går det fremad på følgende punkter
3. I forhold til Y er fremgangen mindre fordi:
4. Nye tematikker i klientens liv i forhold til hvilke, der kan registreres mål og igangsættes nye arbejdsopgaver:
5. Klientens anbefalinger eller kommentarer til samarbejdet med mentor og sagsbehandler (tid, arbejdsfordeling, opgaver og praktiske forhold):
6. Klientens overvejelser/anbefalinger i forhold til det videre forløb med mentor (tid, andre indsatser og praktiske forhold):
7. Hvordan klienten vurderer relationen til mentor (på en skala fra 1-10, hvor 10 repræsenterer det bedste):
8. Hvordan klienten vurderer mentors arbejdsindsats (på en skala fra 1-10):

Anbefaling. Klarlægning af mål og fokus for mentorforløb.

Eftersom mål og fokus for mentorforløbene ikke altid fremstår som klare for mentorerne og klienterne anbefales det:

- a) **At forbedre kommunikationen omkring mål og fokus..** At en oversigt over målene og udvalgte arbejdsopgaver for mentorforløbet (disse er ikke de samme) fremover systematisk printes ud og deles med mentor og klient i forbindelse med det indledende møde. Da der på det første møde i forvejen er mange ting på programmet, og mentor og klient, i langt de fleste tilfælde, mødes for første gang, kan det tænkes, at mentor og klient efterfølgende har brug for at konsolidere og diskutere mål og arbejdsopgaver, komme med forslag til justeringer eller stille uddybende spørgsmål. Her kunne sagsbehandler f.eks. foreslå mentor og klient at gennemgå arbejdsopgaver og mål sammen og vende tilbage med feedback til sagsbehandler på det efterfølgende tilsynsmøde.
- b) **At fastholde vigtigheden af at evaluere og justere mentorindsatsen.** Netop fordi 34% af forløbene afsluttes, fordi tilsynet ophører, forekommer det relevant, at sagsbehandler ved tre-måneders mødet og kvartalsvis systematisk genbesøger målene med mentor og klient. Til sådanne møder kunne sagsbehandler gennemgå de dertil formulerede arbejdsopgaver med henblik på at vurdere fremskridt og dokumentere nye mål, tilføje/justere arbejdsopgaver og/eller afslutte forløbet. Formålet hermed skulle være at sikre, at planen for tilsynsperioden er realistisk, og klienterne ved tilsynets afslutning i stigende grad vil opleve, at de mål er opnået, som de i samarbejde med den tilsynsførende, satte ved mentorforløbets igangsættelse.

Anbefaling. Om administrationen af mentorordningen og matching. På baggrund af den usikkerhed, der til tider omgiver matchingen og for at støtte igangsættelsen af mentorforløb, anbefales det, at Kriminalforsorgen strammer op omkring administrationen af mentorordningen. Dette kunne f.eks. gøres ved at:

- a) **Gøre tovholderfunktionen mere attraktiv.** I forbindelse med nærværende evaluering fremgik det, at tovholderne ofte ikke oplever de har tid til at varetage rollen, hvilket peger på vigtigheden af at justere HR forhold omkring samme. Her kunne man f.eks. overveje, at ledelse eller supervisor systematisk gennemgår mentortovholderfunktionerne i forbindelse med Medarbejder Udviklingssamtaler (MUS) og status i forhold til samme. Det kunne også gøres ved at nedjustere tovholderens antal sagsakter gennem en fast periode af året med henblik på at frigøre tid til tovholderarbejdet og således skabe tid og rum til at varetage tovholderfunktionen.
- b) **Effektivisere vedligeholdelsen af databasen for lokale mentorkorps.** I stedet for at definere databasen som en Word fil på et fælles drev, hvilket nærværende evaluering har påvist fungerer dårligt, kunne Kriminalforsorgen overveje at tilføje et faneblad i Klientsystemet, på samme måde som det er gjort med samfundstjenestesteder. I sådan et faneblad kunne man tilstræbe, at vedligeholde informationer om mentorerne svarende til dem listet i Boks K nedenfor. Her tænkes det, at mentorerne, som en del af deres kontrakt med Kriminalforsorgen, årligt kunne udfylde/opdatere et skema med baggrundsinformation som en sekretær kunne anvende til at opdatere Klientsystemet. Ydermere tænkes det, at Kriminalforsorgen ved at professionalisere administrationen af de lokale mentorkorps også ville lette tovholderenes arbejdsbyrde. Med et faneblad i Klientsystemet ville sagsbehandlerne nemt kunne både tilvejebringe og bidrage til at opdatere information om aktive mentorer ved at registrere og evaluere mentorindsatsen.

Boks K. Tilgængelige opdaterede minimumsinformationer omkring mentorer i lokale mentorkorps.

Mentors adresse:

Tlf:

Email:

Køn:

Tilgængelighed (evt. i forhold til antal igangværende forløb og tidsmæssigt som en tilkendegivelse af deres arbejdstid (24/7 eller kontortid), hvilket kan have betydning for typen af klienter, der skal arbejdes med):

Mentors professionelle baggrund:

- Formelle kvalifikationer:
- Relevante kurser:
- Anden relevant erfaring:

Tidligere mentorerfaring:

- I Kriminalforsorgen:
- I kommunen eller hos andre myndigheder:
- Personlige interesser:
- Metodisk tilgang:

Tidligere evalueringer af mentor på en skala fra 1 til 10, hvor 10 repræsenterer det bedste:

- Samarbejde med sagsbehandler:
- Afrapportering herunder mentors anbefalinger i forbindelse med de foreslåede kvartalsrapporter:
- Relation til klienten:
- Forståelse for kriminalforsorgens arbejde:
- Mentorforløbets målopnåelse:

Anbefaling: Om kommunernes og kriminalforsorgens mentorordninger og samarbejde. På baggrund af den i evalueringen registrerede usikkerhed omkring forskelle og ligheder mellem kriminalforsorgens og kommunernes mentorordninger fremstår der et behov for at afklare mentorordningens særegne karakteristika, hvilket det anbefales, at Kriminalforsorgen arbejder frem mod. Med udvikling af en forandringsmodel for mentorordningen¹²⁰ og anbefalingerne i nærværende kapitel kunne dette klargøres i en revideret vejledning for mentorordningen.

Det anbefales også, at Kriminalforsorgen skærper kommunikationen med kommunerne omkring samme. I denne sammenhæng understreges det, at der i forbindelse med nærværende evaluering var flere ansatte i kommunerne, der italesatte et behov for mere information om kriminalforsorgens arbejdsmetoder og spidskompetencer i forhold til mentorordningen.

Italesættelsen af forskelle og ligheder kunne f.eks. iværksættes i forbindelse med de eksisterende årlige evalueringer af samarbejdet mellem KiF og kommunerne omkring udslusning fra fængsler og arresthuse. Det kunne også gøres ved at invitere samarbejdspartnere til et årligt mentormøde. Italesættelsen af forskelle og ligheder kunne f.eks. iværksættes i forbindelse med de eksisterende årlige evalueringer af samarbejdet mellem KiF og kommunerne omkring udslusning fra fængsler og arresthuse. Det kunne også gøres ved at invitere samarbejdspartnere til et årligt mentormøde, hvor Kriminalforsorgen kunne fortælle om sin mentorordning herunder dens mål og kravene til mentorerne. Endelig kunne forskelle og ligheder på kriminalforsorgens og kommunernes mentorordninger tydeliggøres ved udarbejdelse af en Mentorhåndbog, hvoraf det kunne fremgå, hvordan mentorordningen og mentorernes arbejde tænkes i Kriminalforsorgen.

Anbefaling: Om at afsøge alternative støtteordninger ved igangsættelse af mentorforløb. Det anbefales, at Kriminalforsorgen i en mulig revideret vejledning for mentorordningen understreger, at sagsbehandlerens afsøgning af alternative støtteordninger ikke *nødvendigvis* bør udelukke en samtidig brug af kriminalforsorgens og kommunernes mentorordninger. Kriminalforsorgen bør være opmærksom på, at mentorordning ikke er sammenlignelig med mentorordninger udmøntet under andre myndigheder. Det er den ikke, fordi mentorordning udmøntes som en blandt andre tilsynsindsatser, der medvirker til at fremme kriminalforsorgens mission og vision, og fordi arbejdsmetoder i brug i alternative mentorordninger ikke nødvendigvis er fremmede for kriminalforsorgens forebyggende arbejde. Dette er tilfældet, fordi Kriminalforsorgen arbejder

¹²⁰ Her henvises til anbefalingerne i kapitel 3.

med risikoforebyggelse, og forskningen i den sammenhæng peger på, at mentorer, for at øge den risikoforebyggende effekt, bør arbejde frem mod at skabe en tæt, personlig, tillidsfuld og professionel relation med klienten, hvor en midlertidig afhængighed godt kan være tilstede uden, at det bør anskues som problematisk.

.

6. RELEVANS

Introduktion. Dette kapitel omhandler evalueringens fokusområde 9. Kapitlet byder derfor på en vurdering af mentorordningens aktualitet set i forhold til klienternes behov og situation, som disse artikuleres i handleplaner, af klienten selv, og i anden relevant dokumentation, som forelægger i Kriminalforsorgen. Eftersom de foregående kapitler har behandlet de mest centrale forhold af betydning for en samlet vurdering af relevans, er dette kapitel struktureret som en kortfattet opsummerende diskussion, der har sit afsæt i resultater præsenteret i de forgående kapitler. Diskussionen tager udgangspunkt i følgende forhold:

- a) Sammenhængen mellem identificerede behov og risici på den ene side, og aktiviteter og mål for mentorforløbene på den anden (adresserer de mål og opgaver, der sættes for mentorordningen de behov og risici, som Kriminalforsorgen vurderer, at klienten har?);
- b) Visitationsprocessen til mentorordningen (bliver målgruppen og klienter med særlig behov for støtte tilbudt en mentor?);
- c) Etableringen af mål for mentorordningen (er målene valide og konsistente med, hvad man i Kriminalforsorgen ønsker at opnå med mentorordningen?).

6.1. MENTORORDNINGEN: DEN ENKELTE KLIENT, MÅLGRUPPEN OG MISSIONEN

Om ordningens relevans for den enkelte klient. Som påpeget i de foregående kapitler, er der en sammenhæng mellem de behov og risici, der identificeres i forhold til den enkelte klient i handleplanen – her henvises der til risici og behov *svarende til dem*, der etableres gennem LS/RNR vurderingen – og etablerede mål og aktiviteter for de enkelte mentorforløb. Ved igangsættelse af forløb, sammentænkes LS/RNR vurderingen imidlertid ikke systematisk med etableringen af mål¹²¹, og ud fra handleplanerne er det oftest ikke forklaret, *hvordan* og *hvorfor* identificerede risici prioriteres, hvilket kriminalforsorgens adoption af vurderingsredskabet LS/RNR ligger op til. De mål, der sættes for mentorforløb er ikke altid helt klare, hvilket, til tider, bevirker, at den konkrete indsats iværksat i forhold til den enkelte klient kan fremstå som aktivitetsfokuseret, ad hoc og mindre relevant. Det drejer sig i særlig grad om mål, som relaterer sig til at skabe struktur, hvilket, ifølge kriminalforsorgens forløbsregistreringer, er et af de hyppigst forekomne mål ved igangsættelse af mentorforløb¹²², eller om mål i forhold til hvilke forholdet mellem arbejdsopgaver og mål er uklart. Ved systematisk at sammentænke udmøntningen af mentorordningen med eksisterende evidensbaserede værktøjer og modeller for tilsynsvirksomheden (LS/RNR og MOSAIK), mener Evaluator, at Kriminalforsorgen mere konsistent kan sikre en endnu større grad af relevans i forhold til den enkelte klients behov.

Vurderinger af udbytte. I Kriminalforsorgen afsluttende forløbsregistreringer fra 2016, blev sagsbehandlerne anmodet om at rapportere henholdsvis klientens, mentors og sagsbehandlers vurderinger af det enkelte forløbs nytteværdi. Af disse afrapporteringer fremgår det, at respondenterne svar i stor udstrækning var enslydende, og at det i alle tre responsgrupper var omkring 70%¹²³, der vurderede, at klienten havde profiteret enten "i nogen grad" eller "i høj grad"¹²⁴. Til trods for, at det er uklart, hvad udbyttet henviste til, er respondenternes positive vurderinger af mentorindsatsen væsentlig som en indikation på at ordningen oplevedes som en hjælp. Responsen spejler observationer foretaget i forbindelse med evalueringen af mentorordningen, der blev lavet i året 2002 af Ålborg Universitet. Responsen ligner også i nogen udstrækning de oplevelser klienterne i nærværende evaluering italesatte, hvor nogle udtrykte taknemmelighed overfor mentors indsats, mens andre gav udtryk for både taknemmelighed, begejstring og oplevelsen af forandring. Her mindes læseren om, at selv om mentor, klient og sagsbehandler gav udtryk for, at klienten havde udbytte af indsatsen, blev målene for forløbene primært rapporteret indfriet i 19% af forløbene. Tabel 17 nedenfor

¹²¹ Dette var kun tilfældet blandt halvdelen af de adspurgte.

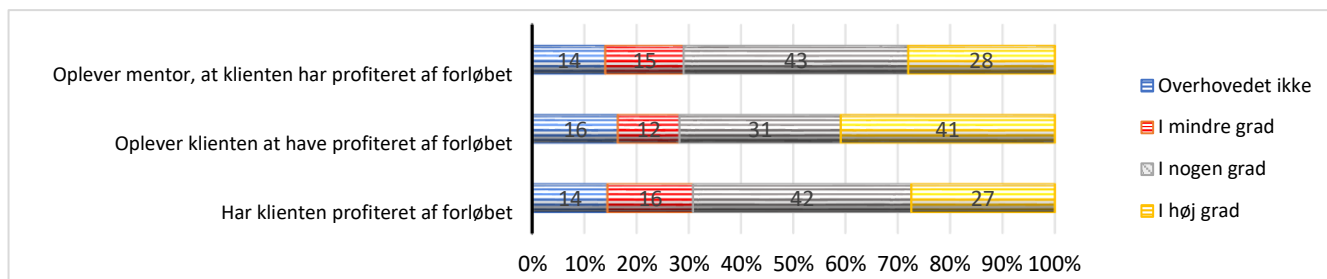
¹²² Her henvises til kriminalforsorgens forløbsregistreringer for 2016.

¹²³ Her er der for klienternes vedkommende tale om 28%, for mentorerne er tale om 29% og sagsbehandlerne om 30%, der vurderer at klienten overhovedet ikke eller i mindre grad har profiteret af forløbet.

¹²⁴ Det skal her noteres, at respondenterne i omkring halvdelen af mentorforløbene registreret i 2016 ikke foretog nogen vurdering af klientens udbytte.

præsenterer, hvordan mentorer, klienter og sagsbehandlere ifølge kriminalforsorgens forløbsregistreringer for 2016 evaluerede klientens udbytte.

Tabel 17. Evalueringer af klientens udbytte af mentorforløb i 2016.

Om ordningens relevans i forhold til målgruppen. Evalueringen har påpeget en stor grad af vilkårlighed i forhold til visitationen til mentorordningen, idet det ikke alene er klienternes behov, der har betydning for om de tilbydes en mentor, men forhold som, hvilken KiF afdeling eller sagsbehandler de er tilknyttet, og de arbejdsopgaver, der er forbundet med udmøntningen af forskellige domstyper. På den baggrund forekommer det ikke sandsynligt, at alle klienter med et særlig behov for støtte faktisk bliver tilbudt en mentor og har adgang til ordningen. Hertil har evalueringen påpeget vigtigheden af at stramme op omkring visitationen, netop for at mentorordningen mere systematisk tænkes som en mulighed for klienter i målgruppen. Evalueringen har ligeledes peget på et behov for at justere målgruppedefinitionen, idet 41% af de klienter, der tilbydes en mentor er over 25 år, hvilket, ifølge vejledningen for mentorordningen, maksimalt bør udgøre 20%. Der er således tale om at udmøntningen af mentorordningen kan justeres for at optimere dens relevans (aktualitet) også for målgruppen som helhed.

Om ordningens relevans og kriminalforsorgens mission. I vejledningen for mentorordningen klargøres det, at ordningen overordnet er tiltænkt unge, som har brug for en særlig indsats til at opnå en kriminalitetsfri tilværelse. Her demonstrerer den observerede sammenhæng mellem risici og behov, på den ene side, og mål og aktiviteter på den anden, ordningens forbindelse til kriminalforsorgens mission og vision som disse er indskrevet i kriminalforsorgens Mål og Resultatplan for 2017 angivet i Boks L nedenfor. Det tænkes her, at en opdatering af vejledningen fra 2011 ville være på sin plads for at tydeliggøre sammenhængen mellem vurderingsredskabet LS/RNR, tilsynsmodellen MOSAIK og mentorordningen. Evalueringen peger desuden på, at Kriminalforsorgen med fordel kunne justere og tydeliggøre de mål, der sættes for de enkelte forløb - herunder også det etablerede forandringsperspektiv – for at skabe en endnu klarere sammenhæng med den overordnede forebyggende indsats iværksat for at støtte og motivere dømte til en tilværelse uden kriminalitet.

Boks L. Kriminalforsorgens mission og vision.

Mission: At medvirke til at begrænse kriminalitet ved at fuldbyrde de straffe, som domstolene har fastsat ved at gennemføre den kontrol, der er nødvendig for at fuldbyrde straffen og ved at støtte og motivere de dømte til at leve en tilværelse uden kriminalitet.

Vision: At bringe mennesker sikkert videre til et liv uden kriminalitet.

6.2. OPSUMMERING. OM AKTUALITET OG BERETTIGELSE

Som understreget i vejledningen fra 2011 har ordningen sin berettigelse, når den tænkes sammen med den indsats, der i handleplanen etableres for tilsynsforløbet. Der er imidlertid behov for at tydeliggøre, hvordan Kriminalforsorgen med vurderingsredskabet LS/RNR og tilsynsmodellen MOSAIK mere konkret planlægger at etablere denne sammenhæng. For at øge ordningens relevans som en frivillig indsats målrettet motiverede klienter med særlige behov for støtte, er der behov for at fortage en række justeringer af mentorordningen, der har at gøre med målsætning ved forløbsigangsættelse; regler og procedurer, som omgiver visitationen til ordningen; og målgruppedefinition. Det tænkes, at sådanne justeringer vil skærpe ordningens relevans for målgruppen som helhed, den enkelte klient og kriminalforsorgens politiske vision og formål.

7. BÆREDYGTIGHED

Om bæredygtighed og nærværende kapitel. Dette kapitel omhandler evalueringens fokusområde 10, der har at gøre med i hvilken udstrækning de initiativer, der igangsættes gennem mentorforløb, er initiativer som klienterne selv vil kunne fastholde og/eller videreudvikle ved forløbenes afslutning. En fyldestgørende besvarelse af dette spørgsmål ville kræve en længdesnitsundersøgelse, hvor man kunne følge kriminalforsorgens klienter efter mentor- og tilsynsforløbenes afslutning. Det er imidlertid ikke muligt at lave sådan en undersøgelse. Hvad det på baggrund af nærværende evaluering *er* muligt at vurdere, og som dette kortfattede kapitel handler om, har at gøre med, *hvordan* mentorerne arbejdede med klienterne, og i *hvilken* udstrækning indsatsen blev tænkt og gennemført som en hjælp til selvhjælp, således at klienterne blev så godt forberedt på at tage kontrol over og ansvar for eget liv som overhovedet muligt. Før kapitlet tager fat på mentorernes arbejdsgange, synes det relevant kortfattet at karakteriserer mentorernes baggrunde. Data, der inddrages i dette kapitel, stammer fra mentorer og klienters beskrivelser af, hvordan de samarbejdede omkring de forskellige opgaver defineret for mentorforløbene, og hvad klienterne lærte af det.

7.1. MENTORERNE OG DERES TILGANG TIL MENTORARBEJDET

Mentorernes karakteristika. Som en mentor forklarede i en samtale omkring arbejdsmetoder, så er alle mentorforløb forskellige, og klienternes udfordringer, personligheder og behov varierer og afkræver, at mentor skræddersyr den måde, hvorpå han/hun arbejder med den enkelte klient. Med den diversitet, der karakteriserer klienternes personlighed, behov og situationer, fremstår det som en styrke, at mentorerne kommer til opgaven med forskellige professionelle baggrunde og kompetencer. I nærværende evaluering var størstedelen af mentorerne uddannede som fængselsbetjente, pædagoger eller socialrådgivere¹²⁵. Hertil havde flere derudover fulgt kurser og foredrag af relevans for mentorarbejdet f.eks. vedrørende ADHD; kompetenceafklaring; motiverende samtaleintervention; misbrug eller vredeshåndtering. Af de 15 mentorer arbejdede seks som enten betjente eller socialrådgivere i Kriminalforsorgen, og en havde tidligere været fastansat i KiF. Som det også blev noteret i evaluering af kriminalforsorgens mentorordningen fra året 2002, så havde en stor del af mentorerne (i nærværende evaluering syv ud af 15) kendskab til klienten inden mentorforløbets igangsættelse, hvilket i samtlige tilfælde henviste til, at klient og mentor tidligere havde fungeret under samme kommunale myndighed eller institution under Kriminalforsorgen. Derudover havde ni af de 15 mentorer, enten før eller på evalueringstidspunktet, fungeret som mentor eller støtteperson under forskellige kommunale myndigheder, mens de resterende seks primært havde fungeret som mentorer under Kriminalforsorgen. De fleste mentorer have, med andre ord, et godt forhåndskendskab til klientellet. Det er således muligt *både* at pege på uddannelses- og beskæftigelsesmæssig diversitet, *og* erfaringsmæssige fællesnævne i forhold til mentorernes viden om kriminalforsorgens klientel, og erfaring med at arbejde med klienter med psykosociale, økonomiske, kriminelle eller misbrugsmæssige udfordringer.

Mentorernes overvejelser om relationsarbejdet. Som før nævnt betragtede samtlige mentorer relationen til klienten som signifikant i forhold til at opnå resultater med klienterne. Selvom relationen mellem mentor og klient som udgangspunkt er asymmetrisk, fordi mentor fungerer som rollemodel for klienten og ikke er dømt¹²⁶, så lagde mentorerne vægt på at skabe ligeværdighed i relationen til klienterne bl.a. ved at *fokusere på fællesnævne* og, som før nævnt, på *hvem* klienten var som menneske fremfor, hvad klienten var dømt for. Et andet karakteristisk træk ved mentorernes arbejdsgange var, at de tog udgangspunkt i klienternes situation i nu 'et, mødte klienten der, og på den baggrund vurderede i hvilken udstrækning, der var basis for at arbejde med mentorforløbets opgaveløsning. Mentorerne gav imidlertid også udtryk for at administrere relationen forskelligt. En mentor understregede vigtigheden af at skelne mellem at være *privat* og *personlig*, hvor privat henviste til, at mentor tilstræbte *ikke* at fortælle klienten om sit liv *udenfor* Kriminalforsorgen *samtidig med*, at mentor arbejdede på at få en nær, ikke-formel og tillidsfuld relation til klienten. Andre mentorer gjorde mindre

¹²⁵ Blandt de 15 mentorer der deltog var: seks betjente; tre socialrådgivere (heraf en under uddannelse); tre pædagoger; en politibetjent; en autodidakt og en tidligere forretningsmand, der på evalueringstidspunktet fungerede som fuldtidsmentor.

¹²⁶ Relationen kan omvendt også betragtes som asymmetrisk, fordi mentor skulle præstere og demonstrere sin troværdighed overfor klienten, og klienten kunne vælge mentor fra.

ud af denne skelnen og tænkte klienten ind i deres liv ved f.eks. at invitere klienten med til fritidsaktiviteter som de deltog i, netop for at hjælpe klienten i gang med at tænke sig selv ind i andre hverdagssammenhænge og livsverdener. Selvom ligeværdigheden og medmenneskeligheden til stadighed fremstod som fundament, hvorfra mentorerne søgte at opbygge og vedligeholde en tillidsrelation og varetage opgaveløsningen, fremgik det også, at mentorernes baggrundsviden om klienternes diagnoser, misbrug og særlige udfordringer, var vigtig, netop for at kunne arbejde fremadrettet med klienterne. Der var således tale om en balancegang mellem at arbejde informeret og målrettet (kende til diagnoser, domme m.m.), og møde klienten i nu 'et, som medmennesker (tænke personen adskilt fra kriminaliteten).

Mentorernes tilgange: udvalgte forskelle og ligheder. Ud fra mentorernes og klienternes beskrivelser af deres samarbejde fremgik det, at samtlige mentorer lagde vægt på at *inddrage* klienterne i opgaveløsningen¹²⁷ ved at informere dem om og søge godkendelse af, typisk, breve, der skulle sendes, og ved at diskutere arbejdsopgaverne. Der synes imidlertid at være stor forskel på *i hvilken udstrækning* mentorerne i praksis *inddrog, engagerede og ansvarliggjorde* klienterne. Her fremstod nogle mentorer meget proaktive i deres tilgang. De opfordrede kontinuerligt klienten til selv at udføre de praktiske opgaver, gjorde en dyd ud af at bevidstgøre klienten omkring dennes udfordringer, og lagde i samarbejde med klienten strategier for, hvordan opgaver og udfordringer kunne håndteres. Andre fremstod mindre målrettede i forhold til at forberede klienten på at tage ansvar for eget liv og diskutere udfordringerne forbundet med samme. De arbejdede mere responsivt på klienternes henvendelser, og de påtog sig, i langt højere grad, ansvaret for at udføre de praktiske opgaver forbundet med mentorforløbet. I sådanne forløb blev Evaluator efterladt med indtryk af, at kommunikationen oftere foregik via SMS og telefon, og at mentor i praksis tilbragte mindre tid sammen med klienten end de mentorer, der fremstod som særlig pro-aktive. Det understreges her, at der i beskrivelsen af mentorernes arbejdsmetoder er tale om en gradsforskel og ikke en kontrast, og også at klienterne, som sagt, var meget forskellige. Nogle klienter var mere selvhjulpne end andre, nogle stod for at skulle udredes og var omgivet af forhold som f.eks. misbrug, der vanskeliggjorde samarbejdet. Det er således muligt, at de observerede tendenser i nogen udstrækning henviser til forhold omkring klienterne og i mindre grad mentorernes arbejdsmetoder.

Eksempler på engagerende klientarbejde: Empowerment. Måden, hvorpå de særlig pro-aktive mentorer arbejdede med at involvere og engagere klienterne – inklusive de dårligere klienter – kan beskrives som empowerment. Deres arbejde var kendetegnet ved, at der blev tænkt i læring og medinddragelse som en hjælp til selvhjælp. Det kunne f.eks. dreje sig om, at klienten blev forberedt på forestående begivenheder ved brug af uformelle rollespil som eksemplificeret i citatet i Boks M nedenfor, hvor mentor beskriver, hvordan han, på engagerende vis, arbejdede frem mod at forberede klienten på et forestående jobinterview. Mentorerne, der arbejdede med empowerment, støttede aktivt klienterne i at fremskrive deres kompetencer og placere dem i førersædet, hvilket mentor forklarer i citatet i Boks N nedenfor. Udover at give klienten førersædet i forhold til den praktiske opgaveløsning, forklarede samme mentor, hvordan han også havde arbejdet med klienten om at bevidstgøre denne om sin diagnose og handlemuligheder i forhold til at leve konstruktivt med den bl.a. ved gennemgang af en række praktiske øvelser. Andre mentorer, der også lagde særlig vægt på at selvstændiggøre klienten gennem hjælp til selvhjælp, berettede om samtaler med de samarbejdende myndigheder omkring vigtigheden af at give klienten plads til at tage førersædet, også selvom det ville tage længere tid at få de praktiske ting på plads.

Boks M. Rollespil.

Evaluator: "Hvordan gør i det"?

Mentor 1: Vi sidder oppe i hans (red. klientens) lejlighed og drikker kaffe, og så snakker vi om, hvordan man søger et job, og (red.) klienten har jo skrevet ansøgninger på skolen. Så siger jeg: 'hvis nu jeg er tømrermester, og jeg har ringet til dig og spurgt om ikke du kunne komme forbi og få en snak', 'ja' siger (red.) klienten, 'hvad skal vi så snakke om?' (red. siger mentor). Jeg siger: 'Hvad har du tænkt dig? Hvad tror du, jeg vil vide om dig?' og ja, - alt sådan noget".

¹²⁷ Det kunne f.eks. dreje sig om oprettelse af nem-ID; møder med mulige uddannelsesinstitutioner; indhentning af information omkring optagelseskra; korrespondancer med forsikringselskaber; eller information omkring hvilke papirer, der skal medbringes og underskrives i forbindelse med ansøgning om gældssanering eller boligtilskud.

Boks N. Planlægning og opgaveløsning med klienten i førersædet.

Mentor 2: "Nej, altså, jeg sagde jo også, at som udgangspunkt, så sagde jeg til ham ... der går jeg meget ind for empowerment. Så jeg sagde: 'at det du selv kan, det skal du også gøre som udgangspunkt. Der er måske noget, som du har brug for støtte til, så skal jeg nok hjælpe dig. Du har måske brug for at sparre eller blive taget i hånden, så skal jeg også nok være der.' - Det var han (red. klienten) indforstået med. - Det er også sådan lidt med at finde ud af, jamen, hvad kan han (red. klienten) egentlig selv, og hvad kan han (red. klienten) ikke selv, eller hvor har han (red. klienten) egentlig brug for noget omsorg ikke? ... er han (red. klienten) typen, man kan give et spark, ikke? Eller, eller er det mere guleroden, eller er det en kærlig hånd i ryggen, eller hvad er det? ... Jeg fordelte det (red. hvilke arbejdsopgaver henholdsvis klient og mentor havde ansvar for) også efter (red. klientens) eget ønske. 'Jamen, hvordan vil du selv gøre det her?' Eller, 'hvordan kommer vi videre ikke?' Han (red. klienten) kom med nogle idéer og nogle forslag, så, jamen, fint nok, så gør vi det! Jeg synes, det er rart at møde ham, hvor han er og så egentlig gå med ham, hvor han selv har noget motivation, og hvor han selv har nogle idéer, for at lade, hvad kan man sige, lade ansvaret være hos ham, og motivationen være hos ham. Ja, og så er der måske nogle ting, hvor man godt kan mærke, der er nogle som er omsorgsvigtet osv. Jamen, så har de måske brug for, at man er lidt far for dem, ikke, være en forælder for dem på en eller anden måde. Uden at være det overdrevet, men ... altså, så henter jeg ham måske til nogle ting eller siger: 'Jeg skal nok hente dig, du skal bare selv gå ind på kontoret og snakke med dem'..."

Mentor 2: "Der er nogle områder, hvor han (red. klienten) ... egentlig sagtens selv kan se det (red. forstå og afholde møder), men sidder lidt og venter på, at jeg (red. tager over). Så holder jeg bare min mund, ikke, og venter på, at han selv (red. taler) - det har han så også gjort. Så har der været nogle gange, hvor jeg godt har kunnet (red. høre), at der var jeg nødt til lige at supplere, andre gange altså tage helt over, ikke".

Evaluator: "Okay".

Mentor 2: "Det har sådan været med den sociale retshjælp, med banken, - altså, vi var nede i hans bank, og der flejnedes han (red. klienten) fuldstændigt ud på bankmanden, og så tænkte jeg: 'argh altså, næste gang, så er det nok mig, der skal tage over'".

Skrøbelighed, forandring og arbejdsmetoder. I samtalerne med klienterne og mentorerne spurgte Evaluator ind til i hvilken udstrækning de vurderede, at klienterne selv kunne påtage sig de opgaver som mentor havde varetaget i mentorforløbet, eller vedligeholde den læring eller de goder som klienten, med støtte fra mentor, havde opnået. Læring og goder kunne henvise til forskellige ting som f.eks. at varetage og fastholde egen bolig; vaske tøj; reagere på breve fra offentlige myndigheder; komme op om morgenen; lave aftaler med myndigheder og overholde dem eller fastholde en budgetplan og betale af på en gæld. Her forklarede nogle mentorer – typisk de særlig engagerende og pro-aktive – at de havde brug for mere tid med klienten for at gøre denne klar til selvstændigt og konstruktivt at tage vare på og fastholde den positive udvikling. Andre mentorer gav udtryk for, at deres tilstedeværelse var nødvendig for at holde en kaotisk tilværelse for døren. Fælles for mentorerne var deres beskrivelser af klienternes situation som skrøbelig, og at de understregede, at en række faktorer som f.eks. klienternes parforhold eller omgang med kollegaer; deres økonomiske situation eller sociale omgangskreds hurtigt kunne vende eller negativt påvirke en positiv udvikling. Klienternes svar spejlede i stor udstrækning mentorernes. Mens nogle udtrykte tvivl omkring deres egen evne til at fastholde den forandring eller læring som mentorforløbet var kommet med, berettede andre, at de nu havde lært selv at åbne deres E-boks; gennemlæse breve fra offentlige myndigheder; styre økonomien; hverdagen og temperamentet.

7.2. OPSUMMERENDE DISKUSSION: AT TÆNKE IND I FREMTIDEN

Det ikke er muligt at vurdere om der er en sammenhæng mellem mentorernes tilgange til deres arbejde med klienterne og klienternes evner og motivation til at fastholde en positiv udvikling efter mentorforløbet afslutning. Også her kommer forskningen til kort, dels på grund af kvaliteten af de forskningsdesign, der har været anvendt, og dels fordi studierne har været mangelfulde i forhold til at beskrive mentorindsatserne¹²⁸. Det er imidlertid muligt at arbejde frem mod at sikre, at mentorerne, når det er muligt, pro-aktivt støtter og motiverer klienterne til at tage ansvar for og kontrol over eget liv gennem hjælp til selvhjælp ved vedholdende både at engagere og involvere klienterne i opgaveløsningen. Det er også muligt mere systematisk at arbejde frem mod at bevidstgøre klienterne om deres styrker og svagheder, således at styrkerne bliver mobiliseret og

¹²⁸ Her henvises til Tolan et al 2013. Dubois et al 2011.

tænkt ind i fremtiden – også selvom klienten er udfordret. Her har nærværende evaluering vist, at selvom samtlige mentorer tilstræbte at involvere klienterne i opgaverne for mentorforløbet, var der en forskel på, i hvilken udstrækning mentorerne arbejdede med empowerment som en hjælp til selvhjælp. På grund af udslyningsperspektivet, og fordi kriminalforsorgens mentorer kommer med forskellige uddannelsesmæssige baggrunde og kompetencer, er der grobund for at arbejde strategisk og målrettet med de lokale mentorkorps¹²⁹ faglighed for at optimere udbyttet af indsatsen herunder dens bæredygtighed.

7.3. ANBEFALINGER: BÆREDYGTIGHED

Anbefaling. Om empowerment. Fordi kriminalforsorgens klienter tænkes som ansvarlige samarbejdspartnere, som gennem tilsynssamtaler og MOSAIK forløb stimuleres til at forfølge pro-sociale mål, der peger frem mod en tilværelse uden kriminalitet, hvor klienten er i førersædet, anbefales det her at bestyrke mentorerne i at arbejde med empowerment.

Man kunne f.eks. forstille sig, at empowerment, som hjælp til selvhjælp, blev et tema i undervisningsforløb for mentorer eller på planlagte temadage. Betydningen af empowerment kunne også understreges i en revideret vejledning for mentorordningen, i en mentorhåndbog og/eller i sagsbehandlernes indledende samtaler med mentorerne i forbindelse med igangsættelse af mentorforløb

Anbefaling. Om Appreciative Inquiry. I forhold til at uddanne mentorerne og udmøntningen af mentorordningen mere generelt, anbefales det, at Kriminalforsorgen tænker Appreciative Inquiry som et værktøj, der sammen med den motiverende samtale og arbejdet med empowerment, ville kunne hjælpe i arbejdet med at motivere klienterne til forandring og afklare valg omkring fremtiden.

Appreciative Inquiry er en filosofi og et perspektiv, der ofte sættes i brug i arbejde med forandringsprocesser¹³⁰, fordi det er påvist, at man ved at identificere resurser og arbejde bevidstgørende og målrettet med disse kan motivere til forandring. Mere præcist henviser Appreciative Inquiry til en arbejdsproces, hvor der systematisk spørges ind til og tænkes i, *hvad* som virker, når personer, ting, virksomheder eller organisationer fungerer optimalt, samt under *hvilke* omstændigheder. Dermed ikke sagt, at udfordringer ignoreres, men fokus er på, hvordan fremtiden ideelt set kunne se ud, og på at facilitere troen på forandring ved at mobiliserer resurser som mennesker tidligere har haft i brug, og som de derfor kan forestille sig at anvende igen¹³¹. Man kunne f.eks. tænke sig, at udvalgte klienters kriminelle karriere eller klienters ikke-kriminelle aktiviteter har medført anvendelse af kompetencer, som klienterne kan sætte i spil i pro-sociale sammenhænge. Ved brug af Appreciative Inquiry kunne man således forestille sig, mentorerne arbejde med at bevidstgøre klienterne omkring sådanne kompetencer, og disses mulige nytteværdi i en prosocial sammenhæng. Det kunne f.eks. dreje sig om evnen til at lede eller turde lede andre; evnen til at koordinere eller tage beslutninger; det kunne dreje sig om at arbejde under pres eller være risikovillig. Der kunne, med andre ord, være tale om kompetencer, der på større eller mindre skala kan være med til at give klienten troen på, at de har nogle anvendelige resurser at tænke fremtiden med – også selvom de skal tænke anvendelsen af resurserne ind i nye sammenhænge.

¹²⁹ Mens Direktoratet i forbindelse med evalueringen af mentorordningen afholdt en række temadage for mentortovholdere og mentorer tilknyttet kriminalforsorgens fire områder, har at pleje og uddannelse af de lokale mentorkorps ikke været effektueret systematisk. Her noterede Evaluator, at der i enkelte KiF afdelinger var ansatte, der berettede om, at man tidligere havde taget initiativ til at samle de lokale mentorer med henblik på erfaringsudveksling, og mentorerne gav udtryk for et ønske om at møde og spare med andre mentorer, lære mere om kriminalforsorgens værktøjer og få nogle faglige input af relevans for mentorarbejdet.

¹³⁰ Her henvises til f.eks. Liebling 1999 og Liebling og Arnold 2004.

¹³¹ Her henvises der til Jacobskov 2009, Cooperrider 1990, Sue Annis Hammond 2013 og Nielsen 2010.

8. KONKLUSION: MENTORORDNINGENS BERETTIGELSE OG UDMØNTNING

Mentorordningens berettigelse. I forbindelse med nærværende evaluering, og evalueringen, der blev lavet i 2002, udtrykte dømte med mentorer sig positivt om mentorordningen: de oplevede den som en hjælp¹³². Disse udtalelser udgør imidlertid ikke et grundlag for at vurdere ordningens kriminalpræventive effekt eller virkning derudover, hvilket rejser spørgsmålet om, hvad mentorordningen skal bidrage med, og hvori dens berettigelse ligger. I evalueringen af mentorordningen fra 2002 blev ordningen karakteriseret som: "et vellykket forsøg på at finde et kriminalpolitisk alternativ til straf og kontrol"¹³³. I nærværende evaluering tænkes mentorordningen som en mulighed for at forstærke kriminalforsorgens forebyggende og resocialiserende arbejde iværksat under missionen om at begrænse kriminalitet ved at støtte og motivere dømte til at leve en tilværelse uden kriminalitet. Hertil har Kriminalforsorgen, udover sin programvirksomhed¹³⁴, arbejdsstræning, misbrugsbehandling og uddannelse, siden 2013 udmøntet risiko- og behovsvurderingsredskabet LS/RNR, og tilsynsmodellen MOSAIK for tilsynsklienter, med et "højt" og "meget højt" risiko-behovsniveau¹³⁵. Det er i forhold til disse værktøjer og udslusningsarbejdet med sit resocialiserende sigte, at mentorordningen har sin berettigelse, og dens mulige effekt og virkning bør tænkes, ikke mindst, fordi risiko- og behovsvurderingsværktøjet LS/RNR og MOSAIK er evidensbaserede.

Selvom vejledningen for mentorordningen understreger, at dens udmøntning skal have et udslusnings- og forandringsperspektiv, så fremstår den nuværende udmøntningen af ordningen *i nogen grad* løsrevet fra kriminalforsorgens øvrige forebyggende og resocialiserende arbejde. Som ønsket om at evaluere mentorordningen understreger, er der med kriminalforsorgens reorganisering og introduktionen af de nye kriminalpræventive indsatser og arbejdsgange, behov for en justering af mentorordningen. Her peger nærværende evalueringen på, at behovet for at justere ordningen involverer: tilpasning af eksisterende regler og procedurer for mentorordningen; optimering af ordningens administrationen og eksisterende arbejdsgange; udvikling af retningslinjer for visitationen til ordningen; en klarlægning af ordningens målsætninger på kortere og længere sigt; samt en klarlægning af mentorernes og klienternes roller og en optimering af samarbejdet med samme.

Forhold der omgiver mål og målopnåelse. Materialet tilvejebragt for nærværende evaluering viser, at der er en rammesættende sammenhæng mellem de mål og arbejdsopgaver, der etableres ved mentorforløbenes igangsættelse, og det arbejde som mentor, klient og sagsbehandler efterfølgende laver. Målene er imidlertid *ikke altid* helt klare, og der er en tendens til at blande disse sammen med de aktiviteter som mentor og klient udfører for at opnå målene. Kombinationen af disse forhold giver, *til tider*, mentorforløbene et stærkt aktivitetsfokuseret og ad hoc præg, hvor symptomer fremfor årsager er i fokus og således kompromitterer effektiviteten. Det er muligt at påpege en sammenhæng mellem de specifikke og generelle risici- og behovsfaktorer, der identificeres i forhold til den enkelt klient i handleplanen, og de mål og arbejdsopgaver, som etableres for mentorforløbene, hvilket peger på relevansen af mentorindsatsen i forhold til kriminalforsorgens mission og forebyggende arbejde. Sammenhængen mellem og prioriteringen af risici- og behovsfaktorer og planlægningen af mentorforløbene er imidlertid sjældent forklaret, hvilket muligvis afspejler, at sagsbehandlerne ikke systematisk anvender LS/RNR vurderingen, når de visiterer til mentorordningen. Sidstnævnte forhold udfordrer også klarlægningen af, *hvorfor* det vurderes, at klienten skal have en mentor, og det udfordrer *i nogen udstrækning* vurderingen af ordningens relevans i forhold til den enkelte klient.

Uklarheden, der omgiver de etablerede mål, vanskeliggør en vurdering af kortids-målopnåelse og dermed også mentorordningens effektivitet. Evalueringen peger på, at det er muligt at opnå den type mål, der sættes for mentorforløb. Dette er typisk tilfældet, når der er en tillidsfuld, tæt og personlig relation mellem en motiveret klient og en engageret mentor, der – oftest udover normale kontortider og som en slags bisidder for klienten – kontinuerligt støtter denne i at realiserer pro-sociale mål herunder også klientens omgang med offentlige og

¹³² Her mindes læseren om, at Evaluator ikke har talt med klienter i forhold til hvilke mentorforløb er afbrudt, eller som ikke ønskede eller af ansatte vurderedes ikke at have overskud til at deltage.

¹³³ Her henvises til Prieur og Henriksen 2003.

¹³⁴ Herunder også sit Principprogram fra 1993.

¹³⁵ På evalueringstidspunktet blev MOSAIK primært udmøntet i forhold til klienter med "høj" og "meget høj" risiko-behovsniveau såfremt disse var villige til at indgå i et sådant forløb.

private myndigheder og institutioner. Det er imidlertid ikke alle klienter, der betragter målopnåelse som det vigtigste resultat af mentorindsatsen. Nogle klienter – særlig de yngre – knytter sig stærkt til deres mentor og betragter relationen til denne som mere betydningsfuld end målopnåelsen. Dette forhold peger på vigtigheden af, klienterne forberedes på relationens afslutning på en etisk forsvarlig og professionel måde.

Blandt de mentorforløb, der i året 2016 blev afsluttet, var målene opfyldt i 19% af forløbene. Toogtrediven procent af forløbene blev afbrudt af motivationsrelaterede årsager, og 34% blev afsluttet før målopnåelse på grund af tilsynets ophør. De mange afsluttede og afbrudte forløb uden målopnåelse samt den uklarhed, der til tider omgiver målene, peger på et behov for at justere målsætning og administrationen af mentorordningen. Det er ikke muligt at kortlægge målopnåelsen med henblik på at vurdere om udvalgte mål, i højere grad, opnås end andre, men det kan observeres i kriminalforsorgens registreringer af mentorforløb i årene 2015-2016, at klienternes bolig og beskæftigelsessituation, samlet set, ikke ændrede sig mærkbart mellem mentorforløbenes igangsættelse og deres afslutning, og at der var en rapporteret reduktion i misbrug.

Det er ikke alle de klienter, der får en mentor, som har lige stor glæde af ordningen. Klienter med misbrug eller uden beskæftigelse¹³⁶ (aktivering, uddannelse, arbejde) har en signifikant mindre sandsynlighed for at opnå de mål, der sættes for mentorforløbene. Ydermere peger det kvalitative materiale, indsamlet i forbindelse med nærværende evaluering, på at dette også er tilfældet for klienter med psykiske lidelser. Det er imidlertid ikke muligt at vurdere, hvordan misbrugerne, klienterne med psykiske lidelser og klienterne uden beskæftigelse ville have klaret sig uden en mentor. Evalueringen peger på, at mentorordningen ikke kan stå alene som en indsats overfor disse klienter, og at Kriminalforsorgen bør klargøre sine forventninger til, hvad der med mentorordningen realistisk kan opnås. Dette rejser spørgsmålet, dels om ordningens relevans i forhold til klienter i misbrug, klienter med psykiske lidelser og uden beskæftigelse, og dels om *hvad* de har behov for støtte til. Her kunne det tænkes, at etablering af mål for sådanne mentorforløb i første omgang kunne sigte på at støtte klienterne i at blive udredt og placeret under de rette myndigheder ved tilsynsforløbets afslutning, og at deres basale behov i forhold til bolig, kost, logi og medicin er dækket. Formålet hermed kunne være, gennem tilsynsperioden, at hjælpe klienten i at realisere iværksættelse af en relevant, længere, eller mere permanent indsats, der ligger udenfor kriminalforsorgens mandat. Evalueringens kvalitativt tilvejebragte materiale peger også på, at manglende motivation og stabilitet i forhold til klientens arbejde; uddannelse; familieforhold; bolig; misbrug og økonomi kendetegner mentorforløb, hvor målene ikke opnås og/eller forløbene afbrydes.

Bæredygtighed. Af det kvalitativt frembragte materiale fremgår det ligeledes, at samtlige mentorer i arbejdet med klienterne søger både at engagere og informere disse om arbejdsopgaverne for mentorforløbene, men at der er forskel på i hvilken udstrækning mentorerne inddrager klienterne i opgaveløsningen og arbejdede med empowerment. Empowerment tænkes her som en hjælp til selvhjælp, der betoner læring i bred forstand herunder inddragelse og deltagelse, refleksion og dialog; og som sigter på systematisk at hjælpe klienten med at tage kontrol over og ansvar for sit eget liv ved at fremskrive dennes kompetencer og motivation i forhold til samme. Netop fordi mentorarbejdet har et udslnings- og resocialiseringssigte, synes det relevant at arbejde bevidst frem mod at tænke empowerment ind i mentorarbejdet ligesom man har gjort med Motiverende Samtaleintervention i undervisningsforløb udviklet for mentorindsatserne *mod* voldelig ekstremisme og radikaliserings og *for* bandeexit. Ved at tænke med empowerment ville Kriminalforsorgen kultivere indsatsens bæredygtighed.

Visitation og forhold af betydning for igangsættelse af mentorforløb. Selvom mentorordningens primære målgruppe er defineret som unge mellem 15 og 25 år, udgør klienter, der er ældre end 25 år, 41% af de klienter, som får en mentor, hvilket peger på et behov for at justere målgruppedefinitionen, så den afspejler det observerede behov. Visitationen til mentorordningen er karakteriseret ved en stor grad af vilkårlighed. Ikke alle ansatte bruger mentorordningen, og der er en usikkerhed og uklarhed omkring visitationsprocessen, særlig i forhold til vurderingen af klienters motivation, behov for støtte og matching. Evalueringen peger på, at det ikke alene er målgruppedefinitionen – herunder klienternes behov, der har betydning for om en klient tilbydes

¹³⁶ Her henvises der til klienter, der ved forløbenes afslutning var i misbrug og uden beskæftigelse.

en mentor. En række andre forhold har betydning nemlig: hvor i landet en klient går i tilsyn; hvem klienten går i tilsyn hos; administrative og ledelsesmæssige procedurer og prioriteter; domstypen og de dertilhørende tilsynsopgaver; kommunernes udmøntning af støtteordninger; og tilsynsførendes samarbejde med kommunerne. Mens tilstedeværelsen af et flerårigt mindreforbrug kunne pege på, at Kriminalforsorgen har overvurderet behovet for iværksættelse af mentorforløb, peger den vilkårlighed, der omgiver visitationen til mentorordningen på en sandsynlighed for, at behovet sagtens kan være større end det faktiske forbrug. Dette er tilfældet, netop fordi det ikke er alle medarbejdere, der visiterer til mentorordningen og gør det regelmæssigt.

Langt størstedelen af klienter i mentorforløb er betinget dømte eller prøveløsladte, hvorimod behandlingsdømte og samfundstjenestedømte udgør en mindre andel. Mens mentorforløb igangsæt for prøveløsladte ofte er rettet mod specifikke risiko- og behovsfaktorer, iværksættes mentorforløb for prøveløsladte med længere domme inklusive forvaringsdømte på prøvetid, desuden ofte med en psykosocial rehabilitering og reintegration for øje. Igangsættelse af mentorforløb for behandlingsdømte er begrænset, fordi behandlingsdømte ofte modtager støtte under andre myndigheder. For denne gruppe af tilsynsklienter tænkes etablering af mentorforløb derfor ofte som en pædagogisk støtte eller som en overgangsindsats indtil anden støtte er iværksat. I forhold til samfundstjenestedømte iværksættes mentorforløb primært med henblik på at støtte klienter i at gennemføre samfundstjenesten, hvilket af sagsbehandlerne sammenkædes med, at profilen på samfundstjenestedømte er under forandring, og klienterne er blevet mere belastede. Her kunne Kriminalforsorgen overveje om tilstedeværelsen af samfundstjeneste dømte, der ikke kan, eller som har meget vanskeligt ved at gennemføre domsafsoningen indikerer, personundersøgelsesernes utilstrækkelighed eller tilstedeværelsen af et eventuelt behov for at justere rammerne for afsoningen. Nærværende evaluering peger ligeledes på, at Kriminalforsorgen i justeringen af mentorordningens mål med fordel kunne lade sig præge af ovenstående beskrivelse af mentorforløbenes anvendelse i forhold til domstyper og behov, og fremover definere og monitorere mål og succeskriterier for mentorordningen i forhold hertil.

Budgetstyringen af mentorordning både fra centralt og decentralt hold påvirker igangsættelse af mentorforløb. Dette skyldes ikke blot de ledelsesmæssige og administrative reguleringer af forbruget. Det skyldes også, at regler for udmøntning af mentorordningen i forbindelse med reguleringerne lempes, og at ordningen, som et resultat, kommer til at fremstå uklar og besværlig for ansatte, der rapporterer de derfor afholder sig fra at bruge den. Samtidig kan den uregelmæssige og vilkårlige udmøntning af mentorordningen have negative implikationer for budgetstyringen, netop fordi den vanskeliggør planlægning af allokeringer til ordning. Tilsammen taler ovenfor beskrevne udfordringer omkring budgetstyringen og visitationen for, at Kriminalforsorgen både strammer op omkring den økonomiske styring af ordningen, og forsøger at gøre udmøntningen af ordningen mere systematisk og mindre vilkårlig.

Udmøntning af regler og procedurer. Sagsbehandlerne arbejder med en stor grad af fleksibilitet i forhold til at tilpasse planlægningen af tilsynsperioden – herunder også mentorforløbene – til den enkelte klient, og dennes situation og behov. Ved igangsættelse af mentorforløb, har klienten ofte, men *ikke altid*, mulighed for at udpege en mentor som vejledningen for mentorordningen foreskriver. Til gengæld konsulterer sagsbehandlerne kollegaer for at høre om deres erfaringer med brugen af forskellige mentorer med henblik på at etablere det rette match, og de afklarer ofte også klientens præferencer i forhold til mentors køn, alder og personlighed. Den administrative støtte i forbindelse med matching, herunder vedligeholdelsen af lokale databaser med information om mentorer, er imidlertid begrænset, og tovholdernes synliggørelse og ledelsens prioritering af mentorordningen varierer og er afdelingsbestemt. Dette udfordrer identifikationen af mentorer og matching og også regelmæssigheden af ordningens udmøntning.

Som foreskrevet i mentorordningens vejledning afholdes der ved igangsættelse af mentorforløb et indledende møde, hvor forløbsmål og ansvar- og rollefordelingen i forhold til de arbejdsopgaver, der skal varetages, klarlægges, og der afholdes et tre-måneders møde, hvor målene genbesøges og forløbene evalueres. Ansvar- og rollefordelingen mellem mentor, klient og sagsbehandler er imidlertid *ikke altid* tydelig for alle parter, og mens mentors tavshedspligt klarlægges, er dennes indberetningspligt ikke altid forstået, hvilket peger på et behov for at gøre mere ud af disse punkter. I forhold til afklaringen af mentors rolle og ansvar peger

nærværende evaluering på betydningen af at tydeliggøre de mål, der arbejdes frem mod ved mentorforløbenes afslutning, og de arbejdsopgaver, der er nødvendige for at nå dertil.

Den eksisterende brug af logbogen peger på et behov for at gentænke dens indhold, format og anvendelse. Ganske få mentorer benytter den som tiltænkt, og den er sjældent udgangspunkt for drøftelser af arbejdsopgaver, tilrettelæggelse af handleplanen, eller etablering af honorarer som tiltænkt. Kommunikationen mellem sagsbehandlere foregår overvejende per mail, telefonisk eller ved fremmøde, og både mentorer og sagsbehandlere efterlyser en skærpelse af logbogens nytteværdi.

Vilkårligheden, der omgiver udmøntningen af ordningen, og den i nærværende evaluering observerede usikkerhed omkring samme, peger på et behov for at tydeliggøre, hvad Kriminalforsorgen vil med sin mentorordning, og hvordan den optimerer brugen af mentorerne i forhold til tilsynsvirksomheden og i forhold til at opnå komplementaritet og synergi med andre indsatser og programmer. Her tænkes det, at Kriminalforsorgen ved at rodfæste og tydeliggøre mentorordningens formål på kortere og længere sigt, og dens rolle i forhold til det forebyggende og resocialiserende arbejde kan optimere arbejdsgangene under udslusning og forstærke fagligheden omkring klientforløbet.

Kommunerne og Kriminalforsorgen. Sagsbehandlerne afsøger ofte, *men ikke systematisk*, alternative støtteordninger ved igangsættelse af mentorforløb. De kommunales støtteordningers tilgængelighed er justeret af økonomiske forhold, politiske prioriteter og lokale arbejdsgange og visioner. Der er således en variation i de kommunale støtteordningers udmøntning i forhold til: ventetider; visitationsprocesser; arbejdsmetoder; mentorernes profil og arbejdsvilkår; og i samarbejdet med kriminalforsorgen omkring samme. Det bevirker også, at sagsbehandlerne, til tider, oplever samarbejdet med kommunerne som omstændigt og tidskrævende, og ikke altid hensigtsmæssigt i forhold til kriminalforsorgens klienter med akutte eller særlige behov for støtte, hvorfor de kommunale støtteordningerne, til tider, fravælges. Dertil kommer, naturligvis, at kommunale støtteordninger ikke er lige relevante for alle klienter med særlige behov, f.eks. hvis klienterne er i beskæftigelse eller under uddannelse. Udmøntningen af reglen om *altid* at afsøge kommunale støtteordninger inden kriminalforsorgens mentorordning iværksættes er derfor i praksis afhængig af en række forhold. Disse forhold har at gøre med, hvilke kommuner den enkelte sagsbehandler samarbejder med; den enkelte sagsbehandlernes samarbejdsrelation med kommunale ansatte; og sagsbehandlerens prioriteter og vurdering af klienten og dennes behov.

Det er ikke altid klart for sagsbehandlerne og deres samarbejdspartnere i kommunerne, hvad forskellen på kriminalforsorgens og de kommunale mentorordninger er, hvorfor der er behov for en afklaring. Kriminalforsorgens mentorordning er bred og igangsættes ofte med målsætninger og/eller aktiviteter, der ligner dem, som varetages af mentorer og støttepersoner, der arbejder under andre myndigheder. Dette er tilfældet, fordi generelle risikofaktorer relateret til f.eks. uddannelse, arbejde og misbrug, og specifikke risikofaktorer relateret til f.eks. økonomi og bolig ofte varetages af andre myndigheder eller overses i nært samarbejde med disse gennem tilsynsperioden og i forbindelse med løsladelser. Her er det centralt, at Kriminalforsorgen har sin mission, vision og kernekompetencer for øje, og ikke mindst, dens risikonedsettende og kriminalpræventive arbejde. Det fremstår ligeledes væsentligt at fastholde, at kriminalforsorgens mentorer netop derfor må tilstræbe at arbejde med klienterne på en måde, der fremmer det forebyggende arbejde.

I denne sammenhæng synes det væsentligt at påpege, at forskningen viser, at mentorprogrammers kriminalpræventive effekt er højere, hvor en tæt personlig tillidsrelation mellem mentor og klient, samt mentors rolle som bisidder betones. Derfor bør det ikke anskues som problematisk, hvis der mellem kriminalforsorgens mentorer og klienter opstår en midlertidig nær, tillidsfuld men professionel relation, der går ud over normale kontortider, idet dette på en og samme tid kan fremme det relationelle- og forebyggende arbejde. Det er ligeledes væsentligt at være opmærksom på, at en tæt personlig tillidsrelation ofte vil komme med en form for afhængighed, hvilket ikke nødvendigvis harmonerer med, hvordan man i kommunerne foretrækker, at mentorer arbejder. Udover forskellen på myndighedernes mission, kan der således være nogle metodiske og kvalitative forskelle på kommunernes og kriminalforsorgens visioner for mentorernes arbejde – også selvom arbejdsopgaverne i kommunen og kriminalforsorgen kan ligne hinanden eller i nogen udstrækning være overlappende. Det er derfor ikke altid meningsfuldt at afsøge alternative støtteordninger ved mentorforløbs igangsættelse. mentorordningerne vil ofte være unikke.

9. REFERENCER

Aftale med Regering, 2013.

Aftale mellem Regeringen (Socialdemokraterne, RadikaleVenstre og Socialistisk Folkeparti) og Venstre, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance af 18. april 2013.

Als Research, 2013.

Undersøgelse af mentorindsatsen for rocker- og bandemedlemmer i exit i Kriminalforsorgen. En undersøgelsesrapport, juni.

Arendt, H. 1998.

The human condition. University of Chicago Press. Chicago og London.

Bonta, J. og Andrew, D. A. 2017.

The psychology of criminal conduct, Routledge. London og New York.

Chan, W. Y. & Henry, D. B. 2014.

Juvenile Offenders. I D. L. DuBois & M. J. Karcher (red), *Handbook of Youth Mentoring*. Thousand Oaks: Sage.

Cho J. og Trent, A. 2006.

Validity in Qualitative Research Revisited. *Qualitative Research* 12.

Cooperrider, D. 1990.

Positive Image Positive Action, i S. Srivasta og D. Cooperrider (red) *Appreciative Management and Leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.

Dansk Røde Kors, 2014.

Projektbeskrivelse. Netværk efter afsoning. – En frivillig mentorordning før og efter løsladelse fra fængsel, juni.

Denzin, N. K. og Lincoln, Y. S. 2005.

The sage handbook of qualitative research. Sage Publications, Thousand Oaks, London og New York.

DfK, 2007.

Vejledning om mentorordningen til tjenestestederne. Notat udfærdiget af Direktoratet for Kriminalforsorgen, 3 april.

DfK, 2008.

Introduktion til mentorerne i Kriminalforsorgen. Notat udfærdiget af Direktoratet for Kriminalforsorgen, 15 februar.

DfK, 2008.

Praktiske informationer i forbindelse med ansættelse af mentorer. Supplement til Vejledning af 4 april 2007. Notat udfærdiget af Direktoratet for Kriminalforsorgen, 15 februar.

DfK, 2011.

Vejledning om Kriminalforsorgens mentorordning. Ministerialtidende. The Prison and Probations Service, Ministry of Justice.

DfK, 2013C.

Klientundersøgelse. Fængslet ta'r (stadig) de sidste. Afsonere i Kriminalforsorgens institutioner 2011 vs. afsonere i Kriminalforsorgens institutioner 1999. Red. Susanne Clausen, Straffuldbyrdelseskantoret, Direktoratet for Kriminalforsorgen, november.

DfK, 2013A.

Hvordan og hvor meget? En kvantitativ undersøgelse af handleplansarbejdet i Kriminalforsorgen. Red. Anita Ronneling, Nadja Lund-Sørensen og Pernille Christel Bak. Evalueringsenheden, Straffuldbyrdelseskantoret, marts.

DfK, 2013B.

Hvidbog. Reorganisering i Kriminalforsorgen. Direktoratet for Kriminalforsorgen, juli.

DfK, 2015.

Back on Track – et projekt på rette spor? En undersøgelse af mentorernes erfaringer med og holdninger til projektet. Red. Anita Ronneling, Evalueringsenheden, Straffuldbyrdseskontoet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, januar.

DfK, 2015b.

Kriminalforsorgens statistikberetning 2015. Direktoratet for Kriminalforsorgen.

DfK, 2017.

Mål- og Resultatplan for Kriminalforsorgen. Kriminalforsorgen, Justitsministeriet.

DuBois et al. 2011.

How Effective Are Mentoring Programs for Youth? A Systematic Assessment of the Evidence (red) David L. DuBois, N. Portillo, J. E. Rhodes, N. Silverthorn og J. C. Valentine. *Psychological Science in the Public Interest* 12(2).

Goldner, L. & Mayseless, O. 2009.

The Quality of Mentoring Relationships and Mentoring Success. *Journal of Youth Adolescence*, 38: 1339-1350.

Grossman, J. B. & Rhodes, J. E. 2002.

The Test of Time: Predictors and Effects of Duration in Youth Mentoring Relationships. *American Journal of Community Psychology*, 30(2): 199-219.

Guba, E. og Lincoln, Y. 1989.

Fourth Generation Evaluation. Newbury Pak, CA: Sage.

Gubrium, J. F. og Holstein, J. A., 2000.

The self we live by. Narrative identity in a postmodern world. Oxford University Press. New York, Oxford.

Haderslev, 2016.

Mentorkatalog. – En hjælp på vejen til uddannelse og job. Version 02. Internt arbejdspapir. Haderslev Kommune.

Hamilton, M. A. & Hamilton, S. F. 2010.

Building Mentoring Relationships. *New Directions for Youth Development*, 26: 141-144.

Hammond, S. A. 2013.

The thin book of Appreciative Inquiry. Thin Book Publishing CO.

Holland, D. og Quinn, N., 1991.

Cultural models in language and thought. Cambridge University Press, England.

Håndholdt Inklusion, 2016.

Håndholdt Inklusion i Samfundet efter Løsladelse. Et Pilot Projekt i Samarbejde med Horsens og Holbæk Kommune. Et oversigtspapir.

Imas, L. G. M. og Rist, R. C. 2009

The road to results. Designing and conducting effective development evaluations. The World Bank.

Implement, 2013.

Ekstern Validering af Kriminalforsorgens Reorganisering. En rapport udfærdiget af Implement Consulting Group, august.

Jacobskov, M. 2009.

Appreciative Inquiry. Et ikke-publiseret essay.

Justitsministeriet, 2015.

Evalueringen af indsatsen med radikaliserings og ekstremisme i fængsler mv. Politi- og Strafferetsafdelingen Justitsministeriet, oktober.

KiF Haderslev, 2016.

Budgetoversigt over ansattes forbrug af mentorer.

KiF Horsens, 2016.

Budgetoversigt over ansattes forbrug af mentorer.

KiF Odense, 2016.

Ansøgning om fortsættelse af projekt udvidet tilsyn i afdelingen på Fyn. Kriminalforsorgen, Center for Straffuldbyrdelse, januar.

KiF Roskilde, 2016.

Budgetoversigt over ansattes forbrug af mentorer.

KiF Århus, 2016.

Budgetoversigt over ansattes forbrug af mentorer.

Kriminalforsorgen, 2011.

Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende RNR i tilsyn. Direktoratet for Kriminalforsorgen, august.

Kriminalforsorgen B, 2011.

Dataudtræk. Kriminalforsorgen.

Kriminalforsorgen, 2014A.

Beskrivelse for Flerårsaftaleprojekt 2013-16 om Styrket BandeExit og mentorordningen.

Kriminalforsorgen, 2014B.

Rådgivermappen. Motiverende Samtaleintervention i Kriminalforsorgen. MOSAIK. En struktureret kriminalpræventiv indsats.

Kriminalforsorgen, 2014C.

Beskrivelse for Flerårsaftaleprojekt 2013-16 om Styrket BandeExit og mentorordningen.

Kriminalforsorgen, 2016.

LS/RNR, risiko- og behovsvurderingsredskabet. Partnerskab for Klientbehandling, januar.

Kriminalforsorgens Uddannelsescenter, 2010.

Evalueringsrapport for Projekt MÅL (red.) Dan Satterup-Melkane. Kriminalforsorgen, april.

Kvale, S. og Brinkman, S. 2009.

Interviews Learning the Craft of Qualitative Research. Sage.

Københavns Fængsler, 2009.

Mentorordningen på Københavns Fængsler. Evaluering af pilotprojekt, perioden august 2008 til september.

LS/RNR, 2016.

Lave, J. og Wenger, E. 1991.

Situated Learning. Legitimate peripheral participation. Cambridge University Press. England.

Law, J. 2004.

After methods, mess in social science research. Routledge, London and New York.

Liebling, 1999.

Appreciative Inquiry and Relationships in Prison i A. Liebling, D. Price og C Elliot (red). *Punishment and Society* 1 (1): 71-98.

Liebling, A. og Arnold, H. 2004.

Prisons and their moral performance, a study of values, quality and prison life. Clarendon Studies in Criminology, Oxford University Press.

Mason, J. 2007.

Qualitative research. Sage Publications, London.

MBLISF og DfK, 2014A.

Tilbage på sporet – et pilotprojekt om forebyggelse af afradikalisering blandt fængselsindsatte udfærdiget af Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Social Forhold (MBLISF) og Direktoratet for Kriminalforsorgen. Endelig rapport, juni.

MBLISF og DfK, 2014B.

Afradikalisering – Tilbage på Sporet: Koncept for Mentoruddannelse med fokus på ekstremisme og

radikalisering. En rapport udfærdiget i samarbejde mellem Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Social Forhold (MBLISF) og Direktoratet for Kriminalforsorgen, maj.

Mead, G. H. 1967.

Mind, self and society, from a standpoint of a social behaviourist. University of Chicago Press.

Ministerialtidende A, 2011.

Vejledning om mentorordningen. Direktoratet for Kriminalforsorgen, j.nr. 11-122-0001. Justitsministeriet, marts.

Ministerialtidende B, 2011.

Cirkulære om Kriminalforsorgens mentorordning. Direktoratet for Kriminalforsorgen. nr. 14. Marts.

Nakkula, M. J. & Harris, J. T. 2014.

Assessing Mentoring Relationships. In D. L. DuBois & M. J. Karcher (eds.), *Handbook of Youth Mentoring*. Thousand Oaks: Sage.

Nielsen, M. M. 2010.

Miraculous Metamorphoses: On staff-prisoner relationships in a Danish Prison. En Ph.D. Afhandling. Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Prieur, A. og Henriksen L. S., 2003.

Arrangerede venskaber –mentorordning for unge straffedømte af anden etnisk oprindelse. Sociologisk Arbejdsrapport nr. 15. Sociologisk Laboratorium, Ålborg Universitet.

Rambøl og Rasmussen, 2009.

Rhodes, J. E. og DuBois, D. L. 2008.

Mentoring Relationships and Programs for Youth. *Current Directions in Psychological Science*, 17 (4).

Røde Kors, 2014.

Projektbeskrivelse for Primus Moter,

RUN, 2014.

Relation, Udvikling og Natur (RUN). Et aktivitets- og mentorprojekt (red.) Christina Gunther og Maria Blixt Keller. Evalueringsrapport Hold 1 og 2.

Silverman, D. 2008.

A Very Short, Fairly Interesting and Reasonably Cheap Book about Qualitative Methods. Sage London.

Statsfængslet i Ringe, 2010.

Vedrørende Mentorerfaringer i Statsfængslet Ringe. En erfaringsopsamling. December.

Strauss, C., 1992.

What makes Tony run? Schemes as motives reconsidered i R. D'Andrade og C. Strauss (red.) *Human Motives and Cultural Models*. Cambridge University Press. New York, USA.

Strauss, C., 1997.

Partly fragmented, Partly integrated, an Anthropological Examination of Postmodern Fragmented Subjects, *Cultural Anthropology*, 12(3).

Tolan, P., Henry, D., Schoeny, M., Lovegrove, P. & Nichols, E. 2013.

Mentoring Programs to Affect Delinquency and Associated Outcomes of Youth at Risk: A Comprehensive Meta-analytic Review. *Journal of Experimental Criminology*.

Tolan, P., et al. 2013.

Mentoring Interventions to Affect Juvenile Delinquency and Associated Problems, red. Tolan, P., Henry, D., Schoeny, M., Lovegrove, P. & Nichols, E. Arin Bass og Emily Nichols. Cambell Collaboration.

BILAG A: PROJEKTBEKRIVELSE

BILAG B: METODERAPPORT

BILAG C: ÆNDRINGER I TILVEJEBRAGT DATA

BILAG D: INTERVIEWEDE PERSONER

BILAG E: DETALJERET FORKLARING PÅ KORTTIDSMÅL